

Inhoud

1 LEADER-GEBIED	
1.1 Afbakening van het LEADER-gebied	5
1.2 Bevolking	5
1.3 Coherentie van het gebied	6
1.4 Ruraal karakter	7
2.1 Samenstelling	10
2 DE PLAATSELIJKE GROEP	
2.2 Juridische structuur	12
2.3 Werking	13
2.4 Selectieprocedure en –criteria	15
2.5 Monitoring en evaluatie	17
2.6 Continuïteit.....	18
2.6.1 Strategische communicatie	18
2.6.2 Communicatiedoelgroepen	18
2.6.3 Communicatiedoelen	18
2.7 Financieel plan.....	21
2.8 Financieel beheer	24
3 ONTWIKKELINGSPROGRAMMA	
3.1 Beschrijving en analyse van het gebied Kempen en Maasland.....	25
3.2 Overzicht van het reeds gevoerde beleid m.b.t. plattelandsontwikkeling in de regio	91
3.2.1 Europese programma’s.....	91
3.2.2. Provinciaal beleid.....	102
3.3 Doelstellingen.....	107
3.4 Maatregelen.....	112
3.4.1 Thema 1: Leefbare dorpen	112
3.4.2 Thema 2: Bodem- en waterbeheer.....	115
3.4.3 Thema 3: Landbouw- en natuureducatie	120
3.5 Samenwerking	124
3.6 Doelgroepen	124
3.7 Duurzaam karakter	125
3.8 Innovativiteit	125
3.9 Overdraagbaarheid.....	126

3.10 Complementariteit	126
3.10.1 Doelstelling 2	126
3.10.2 Interreg IV A-programma van de Euregio Maas-Rijn.....	127
3.10.3 INTERREG IV A Grensregio Vlaanderen-Nederland	128
3.11 Gelijke Kansen	129

Lijst met tabellen, grafieken en kaarten:

Tabel 1: Bevolkingsdichtheid (2014) en bebouwingspercentage (2011) van het Leader-gebied Kempen en Maasland

Tabel 2: Leden Plaatselijke Groep Kempen en Maasland

Tabel 3: Indicatief financieringsplan

Tabel 4: Indicatief plan werkingskosten

Kaart 1: Bodemkaart

Kaart 2: gewenste ruimtelijk-agrarische structuur

Tabel 5: Verdeling van de Limburgse bevolking over de 5 Limburgse streken op 01/01/2014

Tabel 6: Vergrijzing in het Leader-gebied Kempen en Maasland (december 2013)

Tabel 7: Evolutie van de vergrijzing in 2020 en 2030 (in procent)

Tabel 8: Aantal inwoners jonger dan 20 jaar (in procent)

Grafiek 2: bevolkingsprognose 2013-2030 (aantal inwoners per Leader-gemeente)

Tabel 9: niet-Belgen – top 10 nationaliteit (2012)

Grafiek 3: BBP provincie en arrondissement tegen lopende prijzen, in miljoenen euro (2012)

Grafiek 4: BBP per capita tegen lopende prijzen (2012)

Tabel 10: Evolutie van de werkgelegenheidsgraad 2003-2012

Tabel 11: Werkloosheidsgraad per gemeente (juli 2014)

Tabel 12: niet-werkende werkzoekende naar geslacht (juli 2014)

Tabel 13: niet-werkende werkzoekende per gemeente naar scholingsgraad (juli 2014)

Tabel 14: niet-werkende werkzoekende per gemeente naar werkloosheidsduur (juli 2014)

Tabel 15: Fordwerknemers naar woonplaats (2011)

Kaart 3: percentage oppervlakte in landbouwgebruik

Tabel 16: aantal landbouwexploitaties per Leedergemeente

Kaart 4: percentage landbouwers tov actieve bevolking

Kaart 5: gewestplan

Kaart 6: landbouwexploitaties met rundvee

Kaart 7: landbouwexploitaties met varkens

Tabel 17: dierenaantallen in het Leader-gebied Kempen en Maasland

Kaart 8: percentage bedrijven met groenteteelt t.o.v. totaal aantal landbouwbedrijven (2012)

Grafiek 5: sectoraandeel van de jobs in loondienst op 31/12/2011

Grafiek 6: sectoraandeel van de zelfstandigen, excl. Bijberoepen, op 31/12/2011

Grafiek 7: Patentaanvragen per Provincie

Tabel 18: Handelspanden in Limburg en het Leader-gebied (2013/2014)

Tabel 19: Aantal kindplaatsen voorschoolse opvang per 100 kinderen (0-2 jaar)

Tabel 20: Aantal kindplaatsen buitenschoolse opvang per 100 kinderen (3-11 jaar)

Kaart 9: Gemiddeld aantal woningen (z-scores – 2013)

Tabel 21: Aantal bedrijven met een landbouwproductie

Tabel 22: Aantal parochiekerken per gemeente

Kaart 10: Evolutie MAP-meetpunten 2013-2014

Tabel 23: Overzicht bestaande beheerovereenkomsten. Toestand 2013

Tabel 24: Kind bij een alleenstaande ouder (0-17 jr) (in %) (2010-2013)

Tabel 25: Aandeel geboortes (in %) in kansarme gezinnen (2009-2013)

Tabel 26: Lage inkomensgroepen 2013 (% van 18-64 jr)

Tabel 27: maatwerkafdelingen in Leader-gebied Kempen en Maasland

Tabel 28: Maatwerkbedrijven in Leader-gebied Kempen en Maasland (2013)

Tabel 29: Lokale diensteneconomie-initiatieven in het Leader-gebied Kempen en Maasland (erkende VTE's 2013)

Tabel 30: Arbeidszorg in Kempen en Maasland (2013)

Tabel 31: Aantal m lokale weg per inwoner

Tabel 32: afstand (in km) tot dichtstbijzijnde centrumstad

Tabel 33: overzicht Provinciaal Plattelandsontwikkelingsplan

1 LEADER-gebied

1.1 Afbakening van het LEADER-gebied

De voorliggende lokale ontwikkelingsstrategie wordt uitgevoerd in Noord-Limburg en de Maaskant. Het Leader-gebied strekt zich uit over het grondgebied van 13 fusiegemeenten: Lanaken, Maasmechelen, Dilsen-Stokkem, Maaseik, Kinrooi, Meeuwen-Gruitrode, Bocholt, Bree, Peer, Hechtel-Eksel, Overpelt, Neerpelt en Hamont-Achel. De respectievelijke data van deze deelnemende gemeenten – bevolkingsdichtheid 2014 en bebouwingspercentage 2011 – staan opgelijst in tabel 1.

Tabel 1: Bevolkingsdichtheid (2014) en bebouwingspercentage (2011) van het Leader-gebied Kempen en Maasland

	Inwoners	Km ²	Bevolkingsdichtheid (inwoners/km ²)	Bebouwings- percentage
Bocholt	12 850	59,34	217	20,56%
Bree	15 547	64,96	239	17,78%
Dilsen-Stokkem	20 028	65,61	305	26,33%
Hamont-Achel	14 265	43,66	327	22,93%
Hechtel-Eksel	12 166	76,70	159	37,93%
Kinrooi	12 373	54,76	226	21,49%
Lanaken	25 783	59,00	437	31,59%
Maaseik	24 969	76,91	325	22,13%
Maasmechelen	37 429	76,28	491	32,18%
Meeuwen-Gruitrode	13 008	91,26	143	14,33%
Neerpelt	16 844	42,78	394	25,98%
Overpelt	14 686	40,85	360	32,18%
Peer	16 185	86,95	186	14,42%
Totaal	236 133	839	281	24,07%

Bron: ADSEI

Een kaart met de situering van het voorgestelde LEADER-gebied binnen het Vlaamse Gewest en een detailkaart van het voorgestelde LEADER-gebied, schaal 1:100.000, zijn in bijlage opgenomen.

1.2 Bevolking

Het voorliggende Leader-gebied telt 236 133 inwoners. De som van de bevolking van de twee Plaatselijke Groepen in oprichting – Haspengouw en Kempen en Maasland - in de provincie Limburg bedraagt 450 234 inwoners. Deze som overschrijdt niet het maximumplafond van 540 000 inwoners in Leader-gebieden per provincie.

Om het relatief dichtbevolkte Kempen en Maasland een logische en coherente samenhang te laten vertonen in het voorliggende Leader-gebied, en omwille van afspraken binnen de B-commissie Vlaams en provinciaal plattelandsbeleid, vormt de Plaatselijke Groep in oprichting een Leader-gebied met een inwonersaantal tot het maximumplafond van 240 000 inwoners.

1.3 Coherentie van het gebied

Op geografisch vlak wordt het gebied in het oosten afgebakend door de Maas, die tevens de rijksgrens met Nederland vormt, en in het zuiden door de waterscheidingslijn Demerbekken-Maasbekken op het Kempens Plateau. In het noorden wordt het gebied afgebakend door de rijksgrens met Nederland. In het westen stromen de Dommel en Bollisserbeek.

Landschappelijk gaat het om een gevarieerd maar goed samenhangend geheel dat in zijn verschijningsvorm sterk bepaald is door enerzijds de landschapsvormende werking van de Maas met zijn alluviale gronden en terrassen, en anderzijds de zandgronden van de Kempen. Beide fenomenen zijn op hun beurt van grote invloed geweest op de manier waarop de mens dit landschap naar zijn hand heeft gezet. Typerend voor de regio doorheen de geschiedenis zijn de kleine landschapselementen (KLE) zoals houtkanten, heggen, bomenrijen, solitaire bomen, poelen, grazige perceelsranden...

Wat betreft de ruimtelijk-economische structuur zijn er diverse aspecten in het gebied. In het centraal landbouwgebied rond Peer, evenals in het noordwesten van het Leader-gebied staat de landbouw nog sterk, zowel op vlak van bedrijfsvoering als wat de externe structuur betreft (weinig versnippering). Daarnaast zijn ook in het Maasland nog een aanzienlijk aantal goed gestructureerde en vaak grote landbouwbedrijven aanwezig, die zich naast de melkveehouderij ook vaak (deels) toeleggen op de teelt van grove groenten door de aanwezigheid van het groentenverwerkend bedrijf Scana Noliko in de nabije omgeving. Een andere opvallende vaststelling is dat het dalend aantal landbouwbedrijven niet resulteert in een afname van het areaal cultuurlandschap. De percelen worden immers overgenomen door actieve, groeiende bedrijven. Melkveehouderij en varkensteelt zijn sterk vertegenwoordigd. Het bodemgebruik wordt in het Leadergebied nog altijd gedomineerd door grasland en veevoedergewassen zoals maïs. In Hechtel-Eksel, Peer en Meeuwen-Gruitrode liggen een aantal lokale bedrijventerreinen. In Peer bevinden zich een handelslint en een toeristisch-recreatief knooppunt met bungalowpark in de open ruimte. In de Hoge Kempen en in het Noorden en Oosten liggen tenslotte belangrijke grind- en zandgroeven. In het noorden, ter hoogte van de Vlake van Bocholt, en in de alluviale vlakten van de Maasvallei speelt actieve landbouw een belangrijke rol. Het is in grote mate grondgebonden landbouw en intensieve veehouderij die beslag leggen op het agrarisch landschap. Aan de Maas en op het Kempens Plateau zorgden de grindontginningen voor grote landschappelijke ingrepen, die in de gemeenten Kinrooi, Maaseik, Dilsen-Stokkem en Maasmechelen zijn omgezet ten voordele van recreatie en/of toerisme en natuurontwikkeling. Een uitgebreid fietsroutenetwerk, dat werd uitgebreid naar Nederlands Limburg, koppelt de toeristische aantrekkingspunten aan het landschappelijk gegeven van deze regio. Bedrijventerreinen liggen voornamelijk als een lint langs de Zuid-Willemsvaart met uitzondering van het bedrijventerrein Jagersborg te Maaseik. Watergebonden bedrijven vestigen zich aan het kanaal in Maasmechelen, Dilsen, Rotem, Neeroeteren, Bree en Bocholt.

Op het bestuurlijk vlak is het Leader-gebied coherent. Deze bestuurlijke coherentie sluit ten eerste aan op de geografische en geologische kenmerken van het gebied. De landbouwfocus die gelegd wordt in deze lokale ontwikkelingsstrategie knoopt aan op de typologie van Kempen en Maasland als landbouwstreek. Ten tweede bouwt het huidige gebied verder op de afbakening en de reeds ontwikkelde samenwerking van de Plaatselijke Groep Haspengouw in PDPOII (2007-2013). Ten derde vallen alle deelnemende gemeenten onder dezelfde provincie en onder dezelfde kieskring. Alle deelnemende gemeenten vallen onder dezelfde provincie en onder dezelfde kieskring. Op het niveau van arrondissementen kunnen de deelnemende gemeenten opgesplitst worden in twee. Lanaken en

Maasmechelen behoren tot het arrondissement Tongeren. Hamont-Achel, Neerpelt, Overpelt, Hechtel-Eksel, Peer, Bree, Bocholt, Meeuwen-Gruitrode, Maaseik en Dilsen-Stokkem behoren tot het arrondissement Maaseik. Ten vierde vindt de gebiedsafbakening aansluiting op functionele en organische samenwerkingsverbanden zoals bijvoorbeeld het Regionaal Landschap Lage Kempen en Kempen en Maasland, Bosgroep Hoge Kempen en Noord-Oost Limburg en het Regionaal Economisch en Sociaal OverlegComité (RESOC). De afbakening correleert in hoge mate met de werkingsgebieden van deze verenigingen, doch niet perfect aangezien deze verenigingen volledig sectoraal georganiseerd zijn. In het RESOC zetelen de meeste Limburgse lokale besturen, gericht op sociaal-economisch overleg. Het RESOC organiseert ook de vijf Limburgse streektafels, waarbinnen alle lokale besturen zetelen. In de desbetreffende streektafel worden subregionale thema's besproken. Het feit dat de deelnemende gemeenten in dezelfde sociale en economische overlegcomités zetelen bewijst dat het voorliggend Leader-gebied bestuurlijk coherent is en dat het wordt geconfronteerd met soortgelijke sociale en economische uitdagingen. Daarnaast uit dit ook dat deelnemende gemeenten samenwerken aan een visie om tot duurzame oplossingen te komen. Ten laatste is het voorliggende document goedgekeurd door de stuurgroep d.d. 2014-12-10 die belast was met de opmaak van de lokale ontwikkelingsstrategie. Deze goedkeuring door de stuurgroep wordt bevestigd door de engagementsverklaring van alle deelnemende lokale besturen en actoren. Bovenstaande punten bewijzen dat het Leader-gebied vanuit economisch en sociaal oogpunt 1 geheel vormt.

Aangezien de noden van het gebied de leidraad vormen van de ontwikkelingsstrategie en de ontwikkelingsstrategie bijgevolg op maat van het gebied gemaakt is, is het onmogelijk de levensvatbaarheid van het gebied in vraag te stellen.

Het gebied beschikt over een adequate kritische massa in termen van menselijke, financiële en economische hulpbronnen. Ondanks de vergrijzende bevolking zijn alle leeftijdsklassen goed vertegenwoordigd in het gebied. Vlaanderen, ook Kempen en Maasland, blijft een van de rijkste regio's van Europa. Daarnaast mag ook de strategische ligging van deze regio in Europa niet vergeten worden. De aanwezigheid van goed opgeleide mensen, een hoge arbeidsproductiviteit, een kwalitatieve infrastructuur en een rijk hinterland geeft de regio vlotte toegang tot kapitaalmarkten. Hiernaast heeft de regio toegang tot en traditie in Europese programma's. Bovendien worden de huidige sociaal-economische uitdagingen die zich stellen aangepakt door SALK. Bree, Maaseik, Hechtel-Eksel, Dilsen-Stokkem, Lanaken, Maasmechelen en Kinrooi zijn voortaan ook opgenomen in de regionale steunkaart, waardoor bedrijven in deze gemeenten beroep kunnen doen op extra overheidssteun. Ook de aanwezigheid van een kwalitatief hoogstaande landbouwsector bewijst dat alle sectoren kunnen beroep doen op de aanwezige menselijke, financiële en economische hulpbronnen.

1.4 Ruraal karakter

Het rurale karakter van het voorliggende Leader-gebied wordt vastgesteld op basis van de criteria 'bebouwde oppervlakte' (<15,00%) of 'bevolkingsdichtheid' (<350 inwoners per vierkante kilometer). Tabel 1 geeft de score van de deelnemende lokale besturen op deze criteria weer, alsook de score van het voorliggende Leader-gebied. Het voorliggende Leader-gebied heeft een bebouwingspercentage van 24,07% en een bevolkingsdichtheid van 281 inwoners per vierkante kilometer. Aangezien het aantal inwoners per vierkante kilometer – 281 - lager is dan het maximum

van 350 inwoners per vierkante kilometer voldoet het voorliggende Leader-gebied aan de ruraliteitscriteria.

2 Plaatselijke Groep

2.1 Samenstelling

De Plaatselijke Groep Kempen en Maasland in oprichting is samengesteld uit een geheel van partners waarin de sociaal-economische sectoren van het gebied evenwichtig en representatief vertegenwoordigd zijn. De lokale besturen die afgebakend zijn binnen het Leadergebied zijn allen vertegenwoordigd. De welzijnsregio Noord-Limburg verenigt negen OCMW's uit het Noorden van de provincie. Hierdoor volgt ze alle kwesties inzake sociale leefbaarheid op de voet op en kent ze de uitdagingen hieromtrent in het gebied.

Unizo is een grote werkgeversorganisatie van Vlaanderen en Brussel en neemt de verdediging en belangenbehartiging op zich van ondernemers, zelfstandigen en vrije beroepen in een breed spectrum van sectoren en in alle lagen van besluitvorming. Deze organisatie is ook een kenniscentrum voor ondernemen, waarbij haar advies en expertise over rendabel ondernemen in dunbevolkte regio's een meerwaarde is. De 6 Limburgse werkgevers- en sectororganisaties hebben zich verenigd in een breed gedragen Ondernemersplatform. Zowel in visie als in strategie onderschrijven ze het SALK-plan om het economisch weefsel in Limburg te versterken.

De Landbouwkamer is de officiële vertegenwoordiging van de land- en tuinbouwsector in Limburg en is een neutraal adviesorgaan aan overheden. In de provincie Limburg geeft ze ook subsidies aan kleine land- en tuinbouwverenigingen. De gebundelde kennis en het draagvlak is onontbeerlijk in een gebiedsgericht plattelandsontwikkelingsprogramma met een agrarische link. Groene Kring richt zich tot jongeren tussen 16 en 35 jaar met een hart voor land- en tuinbouw. Daarmee is ze de grootste overkoepelende jongerenorganisatie in de Vlaamse land- en tuinbouwsector. Zonder jongeren is er geen toekomst. Daarom is het van belang om de land- en tuinbouwer van morgen te betrekken bij de beslissingen van vandaag. Het Proef- en Vormingscentrum Landbouw is hét onderzoekscentrum voor de streekgebonden sectoren veehouderij, meer specifiek varkens en rundvee, en voedergewassen. Dit maakt hun een PG-lid met zowel een academische als een praktische insteek.

Sociale economie helpt mensen die het moeilijk hebben een job te vinden in het reguliere arbeidscircuit. Zo krijgen deze mensen ook taken met een agrarische link. Landschaps- en natuurbeheer en onderhoud worden ook uitgevoerd door sociale economieteams. De Winning en De Biehal vzw hebben zelf teams en gebiedsgerichte expertise in huis. Dit maakt hun tot waardevolle leden van de Plaatselijke Groep.

Voor milieu vaardigen de Regionale Landschappen - Kempen en Maasland en Lage Kempen - 1 vertegenwoordiger af. De Regionale Landschappen zijn samenwerkingsverbanden, erkend door de Vlaamse Overheid en Provincie, waarin naast de Vlaamse Overheid, de provincie, gemeenten, natuurverenigingen, toeristische organisaties, landbouworganisaties en wildbeheereenheden participeren. De samenwerking met een brede waaier 'plattelandsactoren' en de gebiedsgerichte activiteiten in natuurbehoud, landschapszorg, duurzame recreatie en landschapstoerisme maken de regionale landschappen tot een sterke partner binnen de Plaatselijke Groep. Talea cvba heeft zichzelf de productie van biodiversiteit tot doel gezet. Het creëert bedrijfstuinen op ecologische en budgetvriendelijke manier. Deze vernieuwende aanpak is een plus binnen de Plaatselijke Groep.

Rimo vzw legt zich vanuit welzijn toe op de domeinen armoede, wonen en leefbaarheid. Centrum Algemeen Welzijnswerk vzw zet vanuit welzijn in op thema's als gezondheid, wonen, samenleven, psychosociale problematiek, schuldbemiddeling... Hun kennis van welzijnsgerelateerde problemen en hun jarenlange ervaring in het gebied zijn ongeëvenaard in deze Plaatselijke Groep. 'Ons' staat voor een netwerk van organisaties en verenigingen die een brede waaier dienstverlening aan vrouwen aanbiedt. Daarnaast zet het netwerk zich in voor de bevordering van het welzijn van de vrouw. De organisaties en verenigingen binnen Ons hebben een sterke traditie op en een warm hart voor het platteland. Hierdoor mag zij niet ontbreken binnen de Plaatselijke Groep.

Landelijke Gilden is een sociaal-culturele vereniging van en voor plattelandsbewoners die ijvert voor een leefbaar platteland. Ook deze vereniging vindt haar traditionele wortels op het platteland en kennen het bijhorend verenigingsleven door en door. Hierdoor mogen ook zij niet ontbreken in de Plaatselijke Groep. Een educatieve benadering inzake landbouw en natuur vinden we terug bij Plattelandsklassen vzw die deze expertise inbrengt in de Plaatselijke Groep.

Eco² Agrobeheercentrum is de koepel voor gebiedsgerichte samenwerkingsverbanden van land- en tuinbouwers rond natuur- en landschapsbeheer en het kenniscentrum agrarisch landschaps- en natuurbeheer. De gebiedsgerichte kennis en werking van deze organisatie sluiten aan bij het gebiedsgerichte uitgangspunt van de Plaatselijke Groep. Lisro – voluit het Limburgs Steunpunt voor Rurale Ontwikkeling – maakt van landbouwers landschapsbouwers. Het steunpunt werkt op het kruispunt tussen landbouwverbreding en landschapsintegratie. Zo zijn haar leden actief in onder meer het onderhoud van waterbekkens, bermen, houtkanten en holle wegen. Daarnaast zet het ook in op landschapsintegratie. Deze speler kan dus niet ontbreken in de Plaatselijke Groep.

Tabel 2: Leden Plaatselijke Groep Kempen en Maasland

Publieke sector		Private sector	
<i>Eerstverantwoordelijke Lokale besturen</i>	Provincie Limburg	<i>Economie (2)</i>	Unizo
	Bocholt		Ondernemersplatform
	Bree	<i>Land- en tuinbouw (3)</i>	Landbouwkamer
	Dilsen-Stokkem		Groene Kring
	Hamont-Achel		PVL
	Hechtel-Eksel	<i>Sociale economie (2)</i>	De Winning vzw
	Kinrooi		De Biehal vzw
	Lanaken	<i>Milieu (2)</i>	RLLK/RLKM
	Maaseik		Talea cvba
	Maasmechelen	<i>Sociale leefbaarheid (3)</i>	Rimo
	Meeuwen-Gruitrode		CAW
	Neerpelt		Ons
	Overpelt	<i>Plattelandsbeleving (2)</i>	Landelijke Gilden
	Peer		Plattelandsklassen
	<i>Sociale leefbaarheid</i>	Welzijnsregio	<i>Intermediaire dienstverlening (2)</i>
			LISRO

De namen en adressen van de vertegenwoordigers zullen opgenomen worden na de engagementsverklaring van alle leden.

De Plaatselijke Groep in oprichting bouwt voort op de Plaatselijke Groep uit de programmaperiode PDPOII 2007-2014, echter wel aangepast naar de nieuwe afbakening en de inhoud van de lokale ontwikkelingsstrategie.

De samenstelling van de Plaatselijke Groep in oprichting is geen statisch gegeven. Leden van de Plaatselijke Groep kunnen ervoor kiezen hun engagement in de Plaatselijke Groep op te zeggen. Daarnaast kunnen niet-leden uit de private sector een aanvraag indienen om tot de Plaatselijke Groep toe te treden. De Plaatselijke Groep zal vervolgens deze aanvraag bespreken en hierover een beslissing treffen. Natuurlijke personen kunnen niet toetreden tot de Plaatselijke Groep in oprichting.

2.2 Juridische structuur

De Provincie Limburg, Directie Ruimte, Afdeling Economie en Internationale Samenwerking, Universiteitslaan 1, 3500 HASSELT neemt de rol van administratief en financieel eerstverantwoordelijke op voor de Plaatselijke Groep Kempen en Maasland in oprichting.

De Plaatselijke Groep Kempen & Maasland in oprichting opteert voor de vorm van een interlokale vereniging. De interlokale vereniging is juridisch een samenwerkingsverband zonder rechtspersoonlijkheid en zonder beheersoverdracht en heeft de uitvoering van voorliggend ontwikkelingsplan.

Conform het decreet intergemeentelijke samenwerking d.d. 2001-07-06, zal een samenwerkingsovereenkomst afgesloten tussen de betrokken partners en lokale besturen. Deze zal binnen de zes maanden na selectie van de voorliggende lokale ontwikkelingsstrategie gefinaliseerd worden. Het decreet geeft alle partners de mogelijkheid om een inbreng te doen in deze interlokale vereniging in oprichting. Langs deze weg zal de Provincie Limburg, Directie Ruimte, Afdeling Economie en Internationale Samenwerking, Universiteitslaan 1, 3500 HASSELT de rol van administratieve en financiële eerstverantwoordelijke worden opgenomen.

De bovengenoemde administratief en financieel eerstverantwoordelijke heeft ruime ervaring en expertise in het beheer van Europese programma's. Tijdens PDPOII was ze reeds eerstverantwoordelijke voor de Limburgse Leadergroepen: de Plaatselijke Groep Leader Haspengouw en de Plaatselijke Groep Leader Kempen en Maasland. Daarnaast heeft de eerstverantwoordelijke ook ervaring op gedaan in andere programma's zoals Doelstelling 2, Euregio Maas-Rijn en Grensregio Vlaanderen-Nederland. Bovendien huisvest de Provincie Limburg, Directie Ruimte, Afdeling Economie en Internationale Samenwerking, Dienst Landbouw & Plattelandsbeleid ook het plattelandsloket. Dit zorgt voor een optimale coördinatie tussen de voorliggende Leadergroep in oprichting en het plattelandsloket. Het plattelandsloket is immers het provinciaal aanspreekpunt bij de provincie Limburg m.b.t. plattelandsontwikkeling. Daarnaast fungeert het als een kennis- en faciliteringscentrum van het provinciaal plattelandsbeleid, waarbij het loket een beroep kan doen op het steunpunt voor plattelandsontwikkeling als klankbord en ondersteuning bij advies over projecten. Het plattelandsloket begeleidt de Plaatselijke Leader-groepen bij de uitwerking van de ontwikkelingsprogramma's voor de aangeduide Leadergebieden en biedt een inhoudelijke en

administratieve ondersteuning. Het plattelandsloket is tevens het secretariaat van het provinciaal managementcomité.

Daarnaast heeft bovengenoemde eerstverantwoordelijke alle kennis in huis voor de correcte toepassing van de wet op de overheidsuitgaven. Deze is verplicht in de werking van een interlokale vereniging. Een goede uitvoering van deze wet is van groot belang aangezien deze een van de centrale onderwerpen is bij de diverse Europese audits van goedgekeurde projecten en de eigen werking – en uitgaven - van de Plaatselijke Groep.

Conform het decreet zal voor de algemene coördinatie van de interlokale vereniging in oprichting een beheerscomité opgericht worden. De Plaatselijke Groep zal samengesteld worden (zie 2.1 Samenstelling) uit minstens één vertegenwoordiger van elke partner en voor de gemeenten aangewezen onder de burgemeester of de schepenen.

2.3 Werking

Er zal een samenwerkingsovereenkomst worden afgesloten tussen de leden van de Interlokale vereniging. Conform het decreet zal er een onderscheid gemaakt worden enerzijds een Beheerscomité, voortaan Plaatselijke Groep genoemd, en anderzijds een Adviserend Comité, voortaan Leadercomité genoemd.

De Plaatselijke Groep heeft onder meer de volgende taken:

- Lanceren van oproepen voor Leaderprojecten na goedkeuring van de ontwikkelingsstrategie
- Ontwikkelingsstrategie bekend maken in de streek
- De ingediende projecten in behandeling nemen
- Opvolgen voortgang ontwikkelingsstrategie
- Beslissen over wijzigingen in de ontwikkelingsstrategie
- Opmaken en goedkeuren van het draaiboek

Voor een werkbare beoordelingsprocedure geeft de Plaatselijke Groep er de voorkeur aan de rol van besluitvormingsorgaan toe te vertrouwen aan het Leadercomité. De Plaatselijke Groep zal de projectaanvragen in behandeling nemen en een beoordelingsverslag opstellen ten aanzien van het Leadercomité. Het Leadercomité zal optreden als besluitvormingsorgaan van de Plaatselijke Groep. Bij de samenstelling van dit besluitvormingsorgaan is rekening gehouden met het feit dat op het niveau van de besluitvorming de economische en sociale partners en de verenigingen tenminste 50% van het plaatselijke partnerschap uitmaken.

Het Leadercomité van de Plaatselijke Groep zal als volgt samengesteld worden:

Publieke sector (6 leden)

- 3 vertegenwoordigers van de gemeenten
- 3 vertegenwoordigers van de Provincie Limburg

Private sector (7 leden)

- 1 vertegenwoordiger sector Economie
- 1 vertegenwoordiger sector Land- en tuinbouw
- 1 vertegenwoordiger sector Sociale Economie
- 1 vertegenwoordiger sector Milieu

- 1 vertegenwoordiger sector Sociale leefbaarheid
- 1 vertegenwoordiger sector Plattelandsbeleving
- 1 vertegenwoordiger sector Intermediaire dienstverlening

Toegevoegde leden met adviserende stem (1 lid)

- 1 ambtenaar van het provinciaal plattelandsloket

De uitwerking van de bevoegdheden en de verdeling ervan tussen de beide comités wordt opgenomen in de samenwerkingsovereenkomst en in het huishoudelijk reglement. De volledige uitwerking van de procedures – o.a. projectoproepen, selectieprocedure, projectwijzigingen, werking PG en werking secretariaat – zal beschreven worden in het draaiboek.

De Provincie Limburg, Directie Ruimte, Afdeling Economie en Internationale Samenwerking stelt voor de ondersteuning van de uitvoering van de lokale ontwikkelingsstrategie 1 VTE coördinator ter beschikking. De coördinator:

- is het permanente aanspreekpunt voor de leden van de PG, de projectpromotoren en voor de inwoners uit het LEADER-gebied;
- ondersteunt de werking van de PG inhoudelijk en administratief;
- bereidt de vergaderingen en beslissingen voor van de PG, verzorgt het secretariaat en staat in voor een accurate verslaggeving;
- verzorgt de communicatie over LEADER naar de inwoners van de streek;
- adviseert mensen en organisaties met ideeën en/of projectvoorstellen;
- helpt in het tot stand komen van een gedragen ontwikkelingsvisie;
- volgt de Vlaamse en Europese ontwikkelingen m.b.t. het plattelandsbeleid op de voet;
- heeft een dynamiseringstaak in het gebied en de PG en zal de kans krijgen de nodige opleiding te volgen om zich optimaal van deze taak te kwijten.

Controletaken in opdracht van Europa behoren niet tot het takenpakket van de coördinator, met uitzondering van de administratieve controles en taken die door de beheersdienst worden gedelegeerd.

Het personeelslid worden door de Provincie Limburg, Directie Ruimte, Afdeling Economie en Internationale Samenwerking, ter uitvoering van de rol van administratieve en financiële eerstverantwoordelijke, in de interlokale vereniging ingebracht.

Voor de coördinatie van de Plaatselijke Groep Kempen en Maasland in oprichting: Mevrouw Caroline Steensels, niveau A

De coördinator zal minstens één dag in het Leadergebied werken, om o.a. de dynamiseringstaak te vervullen. Het Leadersecretariaat zal gehuisvest worden in het Leadergebied.

Het adres van het Leadersecretariaat zal eveneens vermeld worden in de samenwerkingsovereenkomst tussen de partners van de Plaatselijke Groep in oprichting en in het huishoudelijk reglement van de interlokale vereniging in oprichting.

De dagen dat de coördinator niet actief is in het Leadergebied, vervult hij zijn taken in het Provinciehuis, Universiteitslaan 1, 3500 HASSELT.

De kosten voor werking van de PG, zowel personeels- als operationele kosten, zullen maximaal 20%, 512 269,58 euro, van het totale budget – 2 561 347,91 euro - voor de hele periode bedragen.

Minimaal 10,00% van de werkingsmiddelen, 51 226,95 euro, zal gebruikt worden voor opleiding en het verwerven van vakkundigheid voor de PG-leden en de coördinator zelf en daarnaast voor dynamisering. Mogelijke vormingsactiviteiten hierbij zijn allerhande inspiratiedagen, projectbezoeken en excursies, panels, studiedagen, debatten, workshops...

2.4 Selectieprocedure en –criteria

De Plaatselijke Groep in oprichting denkt na over een projectprocedure in twee fasen.

De procedure kan opgesplitst worden in twee fasen.

Fase 1: indienen van een projectconcept

Projectconcepten kunnen ingediend worden bij het secretariaat indien de Plaatselijke Groep een projectoproep heeft gelanceerd. De potentiële promotor meldt zich – telefonisch of per afspraak - aan bij het Leadersecretariaat indien hij een projectconcept wil indienen. Hierop werkt de potentiële promotor een beknopt inhoudelijk projectconcept (max. 3 A4) uit.

Het sjabloon projectconcept kan op aanvraag bekomen worden bij het Leadersecretariaat of is terug te vinden op platteland.limburg.be. Dit projectconcept bestaat minimaal uit de volgende elementen: naam van het project, de doelstelling van het project, de reeds bekende en potentiële partners en/of co-promotoren, een duidelijke beschrijving van de geplande activiteiten, het tijdschema en een globaal financieel plan. De coördinator toetst dit aanvraagconcept op ontvankelijkheid.

Is deze eerste ontvankelijkheidsevaluatie negatief dan wordt dit door de coördinator schriftelijk meegedeeld aan de potentiële promotor. Projectconcepten met een negatieve ontvankelijkheids-evaluatie worden door de coördinator ter kennisgeving voorgelegd aan de Plaatselijke Groep op de eerstvolgende PG-vergadering. De potentiële promotor kan zijn projectconcept bijsturen en bij de volgende oproep opnieuw indienen bij het Leadersecretariaat. Hierna wordt het opnieuw op ontvankelijkheid getoetst.

Is deze ontvankelijkheidsevaluatie positief, dan wordt het projectconcept door de coördinator voorgelegd aan de Plaatselijke Groep. Deze bespreekt de concepten en beslist of de promotor het projectconcept verder mag uitwerken in een definitieve projectaanvraag. Zij kan hierbij voorwaarden opleggen en bijkomende vragen stellen.

Er zal een standaard projectaanvraagformulier opgemaakt worden. De promotor dient het projectaanvraagformulier vervolgens in te dienen bij de volgende of lopende oproepronde. Een positieve toetsing in deze fase vormt echter geen garantie dat de eigenlijke projectaanvraag ook definitief zal goedgekeurd worden.

Is de beslissing van de PG negatief, dan koppelt de PG vervolgens hierover terug aan de potentiële promotor. Deze beslissing van de PG stelt een einde aan de procedure voor het projectconcept.

Om het vergaderritme van de Plaatselijke Groep haalbaar te houden en om een snelle terugkoppeling naar de promotor te waarborgen, kan in elke fase van de beoordeling van de projectconcepten een schriftelijke procedure worden ingesteld.

Fase 2: Indienen van de eigenlijke projectaanvraag

Pas nadat de potentiële promotor de toestemming heeft gekregen van de PG om zijn projectconcept uit te werken in een definitieve projectaanvraag, kan hij zijn project indienen via het daarvoor voorziene projectaanvraagformulier. Een exemplaar van de projectaanvraag kan op aanvraag bekomen worden bij het Leadersecretariaat of is terug te vinden op platteland.limburg.be. Een projectaanvraagformulier dat wordt ingediend door een potentiële promotor zonder dat de procedure zoals omschreven in fase 1 gevolgd werd, wordt door het secretariaat onontvankelijk verklaard en ter kennisgeving op de volgende PG gebracht. Enkel projectaanvragen waarvan het projectconcept de in fase 1 beschreven procedure heeft doorlopen, zullen door de PG in behandeling worden genomen.

De coördinator toetst de projectaanvraagformulieren op ontvankelijkheid.

Is deze ontvankelijkheidsevaluatie negatief dan wordt dit door de coördinator schriftelijk meegedeeld aan de potentiële promotor. Projectaanvraagformulieren met een negatieve ontvankelijkheidsevaluatie worden door de coördinator ter kennisgeving voorgelegd aan de Plaatselijke Groep op de eerstvolgende PG-vergadering. De potentiële promotor kan zijn projectaanvraag bijsturen en bij de volgende oproep opnieuw indienen bij het Leadersecretariaat. Hierna wordt het opnieuw op ontvankelijkheid getoetst.

De ontvankelijke projectaanvraagformulieren worden voorgelegd aan de Technische Werkgroep. De Technische Werkgroep zal worden samengesteld uit interne provinciale diensten. De Technische Werkgroep bespreekt de aanvraagformulieren en formuleert vervolgens haar advies. Ze kan een positief advies innemen, een negatief advies innemen, maar ook vragen stellen aan de promotor. De promotor dient deze vragen ten laatste tien werkdagen voor de vergadering van de Plaatselijke Groep schriftelijk te beantwoorden.

Alvorens de ingediende projectaanvraagformulieren ter beoordeling worden voorgelegd aan de PG-leden, wordt het advies van de Technische Werkgroep ter kennisgeving aan de deputatie voorgelegd.

Het verslag van de TW wordt samengevat en voorgelegd aan de Plaatselijke Groep. De PG bespreekt het advies van de Technische Werkgroep. De PG kan van het advies van de Technische Werkgroep afwijken mits ze haar beslissing motiveert. Vervolgens stelt de PG een beoordelingsverslag t.a.v. het Leadercomité op.

-Beslissing Leadercomité

Het Leadercomité bespreekt elke projectaanvraag op basis van het beoordelingsverslag van de PG. Het Leadercomité neemt vervolgens een besluit per project. Het Leadercomité is als besluitvormingsorgaan van de PG belast met de selectie van projecten, de toekenning van Leadersubsidies en het formuleren van de specifieke, projectgebonden aanbevelingen en/of voorwaarden die de initiatiefnemer daarbij in acht dient te nemen.

De inhoudelijke beoordelingscriteria die zijn vastgesteld in het Provinciaal Plattelandsbeleidsplan worden meegenomen in de uitwerking van de selectieprocedure en –criteria. Deze zijn: ‘Uitvoering van een doelstelling of actie uit het PPOP’, ‘Inhoudelijke integratie’, ‘Inhoudelijke in overeenstemming met het plattelandsbeleid in brede zin’, ‘link met landbouw en platteland’, ‘versterking van werkgelegenheid en lokale economie’, ‘hefboom’, ‘gebiedsgericht maatwerk’, ‘innovatief en gedifferentieerd’ en ‘duurzaam karakter’.

Ook de in het Provinciaal Plattelandsbeleidsplan vastgestelde procesmatige beoordelingscriteria zullen worden meegenomen in de uitwerking van de selectieprocedure en –criteria. Deze zijn: ‘structureel samenwerkingsverband’, ‘lokale verankering creëert meerwaarden’, ‘duurzaam karakter van de samenwerking’, ‘haalbaarheid door capaciteit en competenties’, ‘haalbaarheid door de gebruikte methode’ en ‘evaluatie en bijsturing’.

De Plaatselijke Groep in oprichting zal binnen zes maanden na de goedkeuring van de lokale ontwikkelingsstrategie een gedetailleerd draaiboek definitief vastleggen. Hierin wordt de samenstelling van de Plaatselijke Groep in oprichting en de werking van het secretariaat opgenomen, alsook hoe oproepen plaatsvinden, welke selectieprocedure- en criteria gehanteerd zullen worden en hoe samenwerkingsprojecten opgevolgd en ondersteund zullen worden. De Plaatselijk Groep in oprichting zal een technische werkgroep oprichten die een adviserende rol opneemt in de beoordelingsprocedure. Deze advisering zal de betrokkenheid erkennen van verschillende administraties en vertegenwoordigers uit het middenveld. Voor de bekrachtiging door de Plaatselijke Groep in oprichting zal het draaiboek voor nazicht voorgelegd worden aan de beheersdienst.

2.5 Monitoring en evaluatie

Het behoort tot de bevoegdheid van de Plaatselijke Groep in oprichting om toezicht uit te oefenen op haar eigen werking, op de uitvoering van de goedgekeurde projecten en op de uitvoering van de ontwikkelingsstrategie. De werking van de Plaatselijke Groep in oprichting en van de technische werkgroep zullen op regelmatige tijdstippen geëvalueerd worden.

De coördinator is de eerstelijns verantwoordelijke voor het toezicht en de evaluatie op de projecten. De coördinator heeft nauw contact met (co)promotoren. Hij/zij begeleidt de promotoren, en kan hun naast de tweejaarlijkse declaraties, ook verzoeken extra informatie en uitleg aan te leveren. Daarnaast kan de coördinator, uit eigen beweging of op vraag van de Plaatselijke Groep in oprichting, een evaluatieverslag voorleggen aan de vergadering. Dit evaluatieverslag geeft een kritische kijk op eventuele knelpunten en/of een kritische toets op de projectgebonden outputindicatoren die in de projectaanvraag worden beschreven.

Hiernaast kan De Plaatselijke Groep in oprichting:

- de promotor van een lopend project vragen om een toelichting over de voortuitgang van project, dit zowel schriftelijk als mondeling, op een PG-vergadering als op de projectlocatie;
- de promotor van een afgelopen project vragen om een toelichting met betrekking tot de projectperiode of de continuering van het project tot vijf jaar na het aflopen van de projectperiode te geven, dit zowel schriftelijk als mondeling, op een PG-vergadering als op de projectlocatie.

De coördinator zal drie werkingsjaren na selectie van de lokale ontwikkelingsstrategie, een stand van zaken voorleggen aan de Plaatselijke Groep in oprichting met betrekking tot het bereiken van de indicatoren van de lokale ontwikkelingsstrategie. Deze indicatoren vindt u terug onder '3.4 Maatregelen'.

Tezamen met deze stand van zaken zal de coördinator in samenspraak met de leden van de Plaatselijke Groep een moment van zelf-evaluatie inlassen. Het bereiken van de doelstellingen, het bekendmaken van de ontwikkelingsstrategie in het Leader-gebied, de werking van het secretariaat en van de Plaatselijke Groep... zullen door de leden op een gestructureerde manier geëvalueerd worden.

De projectresultaten en een overzicht van alle toegekende en lopende projecten kunnen door alle belanghebbenden bij het secretariaat opgevraagd worden. Eventueel zullen ze ook in digitale vorm via publiek kenbaar of toegankelijk gemaakt worden.

2.6 Continuïteit

2.6.1 Strategische communicatie

De communicatie- en publiciteitsinitiatieven die worden gevoerd zijn gestoeld op twee strategische pijlers. Een eerste pijler bevat het promoten van de mogelijkheden en realisaties van het Leaderprogramma 2014-2020, binnen en buiten de streek, met oog voor het streekeigen aspect, imago en belang. Een tweede pijler is gericht op het vergroten van het bewustzijn over en de kennis van het beleid van de subsidiërende overheidsniveaus – Europees, Vlaams en provinciaal - inzake plattelandsontwikkeling.

2.6.2 Communicatiedoelgroepen

De communicatie- en publiciteitsinitiatieven zijn gericht naar:

- Programmasecretariaat, VLM, VRN en andere overkoepelende communicatie instanties inzake Europees beleid
- Deputatie en provincieraad
- Plattelandsloket en provinciale diensten
- PG-leden, leden van de technische werkgroep
- Promotoren, copromotoren en partners
- Potentiële promotoren
- Het 'grote publiek': jongvolwassenen, gezinnen en senioren

2.6.3 Communicatiedoelen

Het eerste communicatiedoel is gericht op het verhogen van **kennis (KNOWLEDGE)** van de lokale ontwikkelingsstrategie bij alle communicatie doelgroepen.

Meer specifiek wordt erop gericht:

- De doelstellingen van het ontwikkelingsplan bekend te maken;
- De maatregelen van het ontwikkelingsplan te communiceren;
- De hiermee verbonden mogelijkheden van de lokale ontwikkelingsstrategie te promoten;

- De contactgegevens van de secretariaatsmedewerkers vlot ter beschikking te stellen;
- De Europese publiciteitsrichtlijnen precies bekend te maken;
- De uitvoering en de resultaten van de lokale ontwikkelingsstrategie onder de aandacht te brengen.

Het tweede communicatiedoel is gericht op het creëren van een **positieve houding (BRANDING)** bij alle communicatiedoelgroepen.

Meer specifiek wordt er gericht op:

- Het verwerven van een positief imago van de Plaatselijke Groep;
- Het verwerven van een positieve naamsbekendheid en globale bekendheid van de lokale ontwikkelingsstrategie en de Leadermethodiek;
- Het bevorderen van het draagvlak voor en betrokkenheid bij het ontwikkelingsplan zodat passende projecten worden gegenereerd waarlangs de doelstellingen van het ontwikkelingsplan kunnen worden gerealiseerd.

Een derde communicatiedoel is gericht op het stimuleren tot **actie (BEHAVIOUR)** bij PG-leden en potentiële promotoren.

Meer specifiek wordt er gericht op:

- Duidelijke informatie inzake de projectbegeleiding, zodat deze actief ingeroepen wordt.
- Activatie van projectontwikkeling.

Hiernaast zal er ook **programmatische communicatie** door het secretariaat gevoerd worden naar het programmasecretariaat, VLM, VRN, deputatie, provincieraad, het plattelandsloket, provinciale diensten, PG-leden, leden van de technische werkgroep en (potentiële) promotoren.

Meer specifiek wordt er gericht op:

- Een goede interne en externe communicatie ten behoeve van een effectieve en efficiënte uitvoering van het ontwikkelingsplan;
- Het bevorderen van een goede afstemming met het plattelandsloket, Platteland Plus, omgevingskwaliteit en andere secretariaten van Europese programma's.

De Europese Commissie verbindt aan haar subsidieverstrekking specifieke communicatievoorwaarden. Hoofddoel van deze voorwaarden is het bevorderen van de bekendheid van de activiteiten en – financiële - bijdragen van de Europese Unie bij een breder publiek. De voorwaarden hebben betrekking op de promotie van het ontwikkelingsplan in algemene zin, maar hebben tevens betrekking op het communicatiemateriaal en de communicatiemiddelen.

In de communicatie en de informatievoorziening moet in ieder geval de bijdrage aan de Europese Commissie aan het ontwikkelingsplan naar behoren worden aangegeven. Centraal in de communicatievoorwaarden staat dat de projectpromotoren en –uitvoerders zoveel mogelijk uitdragen dat hun project mede tot stand is gekomen dankzij de steun van de Europese Commissie vanuit ELFPO. Aan de projectpromotoren wordt deze voorwaarde bij de toekenning van de steun opgelegd.

Voor de communicatie wordt er binnen de werkingskosten een ramingsbedrag van 25 000,00 euro voorzien.

2.7 Financieel plan

In tabel 3 en 4 wordt het indicatief financieringsplan en werkingskostenplan weergegeven voor de Plaatselijke Groep Kempen en Maasland voor de periode 2014-2020.

Tabel 3: Indicatief financieringsplan

Doelstelling/ (sub)maatregel	publiek (EU+VI+Prov)		privaat		opmerking
	bedrag (euro)	% (max. 65%)	bedrag (euro)	% (min. 35%)	
Thema: Leefbare dorpen Maatregel 1 Inzetten op sociale inclusie via ontmoetingsmomenten	<i>Indicatief</i> 238 009,79 euro (12,50%)	<i>Indicatief</i> Max. 65,00%	<i>Indicatief</i> 128 159,12 euro	<i>Indicatief</i> Min. 35,00%	<ul style="list-style-type: none"> • Investerings- en dienstverleningsdossiers die een totale projectkost van 230 769,23 euro overschrijden kunnen slechts een maximumcofinanciering toegekend worden tot 150 000,00 euro • de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien
Thema: Leefbare dorpen Maatregel 2 Ondersteunen van voorzieningen in kleine dorpskernen	<i>Indicatief</i> 238 009,79 euro (12,50%)	<i>Indicatief</i> Max. 65,00%	<i>Indicatief</i> 128 159,12 euro	<i>Indicatief</i> Min. 35,00%	<ul style="list-style-type: none"> • Investerings- en dienstverleningsdossiers die een totale projectkost van 230 769,23 euro overschrijden

					<p>kunnen slechts een maximumcofinanciering toegekend worden tot 150 000,00 euro</p> <ul style="list-style-type: none"> • de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien
<p>Thema: Bodem- en waterbeheer</p> <p>Maatregel 1: Verbeteren van de bodemkwaliteit en –beheer</p>	<p><i>Indicatief</i> 253 877,11 euro (13,33%)</p>	<p><i>Indicatief</i> Max. 65,00%</p>	<p><i>Indicatief</i> 136 703,06 euro</p>	<p><i>Indicatief</i> Min. 35,00%</p>	<ul style="list-style-type: none"> • de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien
<p>Thema: Bodem- en waterbeheer</p> <p>Maatregel 2: Verbeteren van de waterkwaliteit en -kwantiteit</p>	<p><i>Indicatief</i> 253 877,11 euro (13,33%)</p>	<p><i>Indicatief</i> Max. 65,00%</p>	<p><i>Indicatief</i> 136 703,06 euro</p>	<p><i>Indicatief</i> Min. 35,00%</p>	<ul style="list-style-type: none"> • de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien
<p>Thema: Bodem- en waterbeheer</p> <p>Maatregel 3: Kennisoverdracht ter bevordering van het gebruik van duurzame technieken en processen in het kader van bodem- en waterbeheer</p>	<p><i>Indicatief</i> 253 877,11 euro (13,33%)</p>	<p><i>Indicatief</i> Max. 65,00%</p>	<p><i>Indicatief</i> 136 703,06 euro</p>	<p><i>Indicatief</i> Min. 35,00%</p>	<ul style="list-style-type: none"> • de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien
<p>Thema Landbouw- en natuureducatie</p> <p>Maatregel 1: Verbeteren van het aanbod landbouw- en</p>	<p><i>Indicatief</i> 333 213,71 euro (17,50%)</p>	<p><i>Indicatief</i> Max. 65,00%</p>	<p><i>Indicatief</i> 179 442,77 euro</p>	<p><i>Indicatief</i> Min. 35,00%</p>	<ul style="list-style-type: none"> • de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien

natuureducatie					
Thema Landbouw- en natuureducatie Maatregel 2: Het ondersteunen van belevingsvolle en educatieve activiteiten en belevingselementen naar het grote publiek	<i>Indicatief</i> 333 213,71 euro (17,50%)	<i>Indicatief</i> Max. 65,00%	<i>Indicatief</i> 179 442,77 euro	<i>Indicatief</i> Min. 35,00%	<ul style="list-style-type: none"> • Investerings- en dienstverleningsdossiers die een totale projectkost van 230 769,23 euro overschrijden kunnen slechts een maximumcofinanciering toegekend worden tot 150 000,00 euro • de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien
Totaal	1 904 078,33 euro	65	1 025 272,95 euro	35	

Tabel 4: Indicatief plan werkingskosten

Werkingskosten	bedrag (euro)	%
Totaal (max. 25 % van totale budget)	512 269,58 euro	20,00 %
Aandeel vorming (min. 10 % van werkingskosten)	51 226,95 euro	10,00 %
Aandeel communicatie (ramingsbedrag)	25 000,00 euro	4,88 %

2.8 Financieel beheer

De provincie Limburg neemt de rol van administratief en financieel eerstverantwoordelijke op zich. Voor het financieel beheer zal de gemeenschappelijke rekening gebruikt worden.

De boekhouding van de Plaatselijke Groep wordt door de Provincie Limburg gevoerd. De boekhoudkundige en financiële procedures dienen conform de regels van het Provinciedecreet te zijn.

3 Ontwikkelingsprogramma

3.1 Beschrijving en analyse van het gebied Kempen en Maasland

3.1.1 Geografie en geologie

Het Leader-gebied Kempen en Maasland wordt aan de noordzijde begrensd door Nederland, meer bepaald door de Nederlandse grensprovincies Noord-Brabant (regio Eindhoven) en Nederlands Limburg (regio Weert). Aan de Belgische zijde vinden we in het Leader-gebied de gemeente Hamont-Achel, de gemeente Bocholt, de Stad Bree en de gemeente Kinrooi terug. In het Oosten vormt de Maas de natuurlijke grens van het gebied. Deze natuurlijke grens deelt het met Nederlands Limburg. Alle steden en gemeenten van het Maasland zijn opgenomen in het gebied, namelijk: Lanaken, Maasmechelen, Dilsen-Stokkem, Maaseik en Kinrooi. Het Zuiden van het Leader-gebied wordt gevormd door Hechtel-Eksel, Peer en Meeuwen-Gruitrode.

Ondanks een grote landschappelijke diversiteit vertoont het gebied vanuit geomorfologisch, hydrografisch en hydrologisch oogpunt een samenhangend gebied. Het Kempens plateau is een (vroeg Pleistocene) puinkegel van zand en grind afgezet door de Maas.

Doordat de omgeving rond deze puinkegel makkelijker erodeerde dan het waterdoorlatende grindpakket, ging in de loop der tijden de puinkegel in het landschap uitsteken. Dit proces werd nog versterkt door een tektonische beweging langsheen een breukensysteem. Momenteel doet de overgang tussen de Maasvallei en de Hoge Kempen zich voor als een markante steilrand die vanuit landschappelijk en ecologisch oogpunt een bijzondere waarde heeft. Naar het noorden toe helt het Kempens plateau zacht af, van 70 meter in Meeuwen-Gruitrode tot 35 meter in Hamont-Achel, en gaat over in de Vlakte van Bocholt en Maaseik (uitwaaiing van het middenterras van de Maas).

Deze geomorfologische samenhang tussen Kempens plateau en Maasvallei weerspiegelt zich ook in de hydrografie van het gebied. Op het Kempens plateau ontspringen de beekvalleien van de Bosbeek, Abeek, Warmbeek en Dommel. Deze valleien hebben zich vrij sterk ingesneden in het plateau en wateren af in noordelijke en noordoostelijke richting naar de Maas(vallei). Hydrologisch is er een sterke infiltratie relatie tussen het plateau en de Vlakte van Bocholt en Maaseik/Maasvallei.

In het Maasland doen de kernen van Maaseik en Maasmechelen dienst als kleinstedelijk gebied. De kernen van Lanaken en Dilsen fungeren als structuurondersteunend hoofddorp. De gemeenten van Lanaken en Dilsen-Stokkem zijn structuurondersteunend. In de Kempen vervullen de Stad Peer en de gemeente Hamont-Achel deze rol. De kernen van Peer en Hamont hebben ook de functie van structuurondersteunend hoofddorp. De kern van de Bree en de kernen van de gemeenten Neerpelt en Overpelt zijn kleinstedelijk gebied. (Bron: ruimtelijk structuurplan provincie Limburg – gecoördineerde versie 2012 – kaart 61).

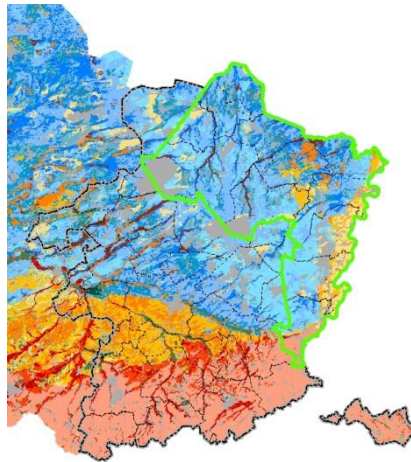
Het Noorden van het Maasland evolueert momenteel naar een conglomeraat, het Zuiden van het Maasland heeft zich reeds tot stedelijk conglomeraat gevormd. Doorheen het gehele Maasland loopt een dorpenband, vaak omschreven als het snoer van maasdorpjes. Het centrum van de

Kempen kenmerkt zich als gebied met kerndorpen en verspreide bebouwing. Alleen de driehoek Neerpelt, Overpelt en Lommel (niet-Leader-gebied) laat zich kenmerken als gebied met stedelijk karakter.

3.1.1.1 Landbouwstreken

De Kempen bestaat voornamelijk uit een zandbodem. Deze bodems zijn geschikt voor de teelt van veevoedergewassen. Dit verklaart de sterke ontwikkeling van de veehouderijsector in de regio. Mede door middel van een intensief irrigatienetwerk is er een sterke ontwikkeling van de groenteteelt in het noordoosten van de provincie Limburg ontstaan. In deze regio is er een leem- en zandleembodem terug te vinden.

Kaart 1: Bodemkaart

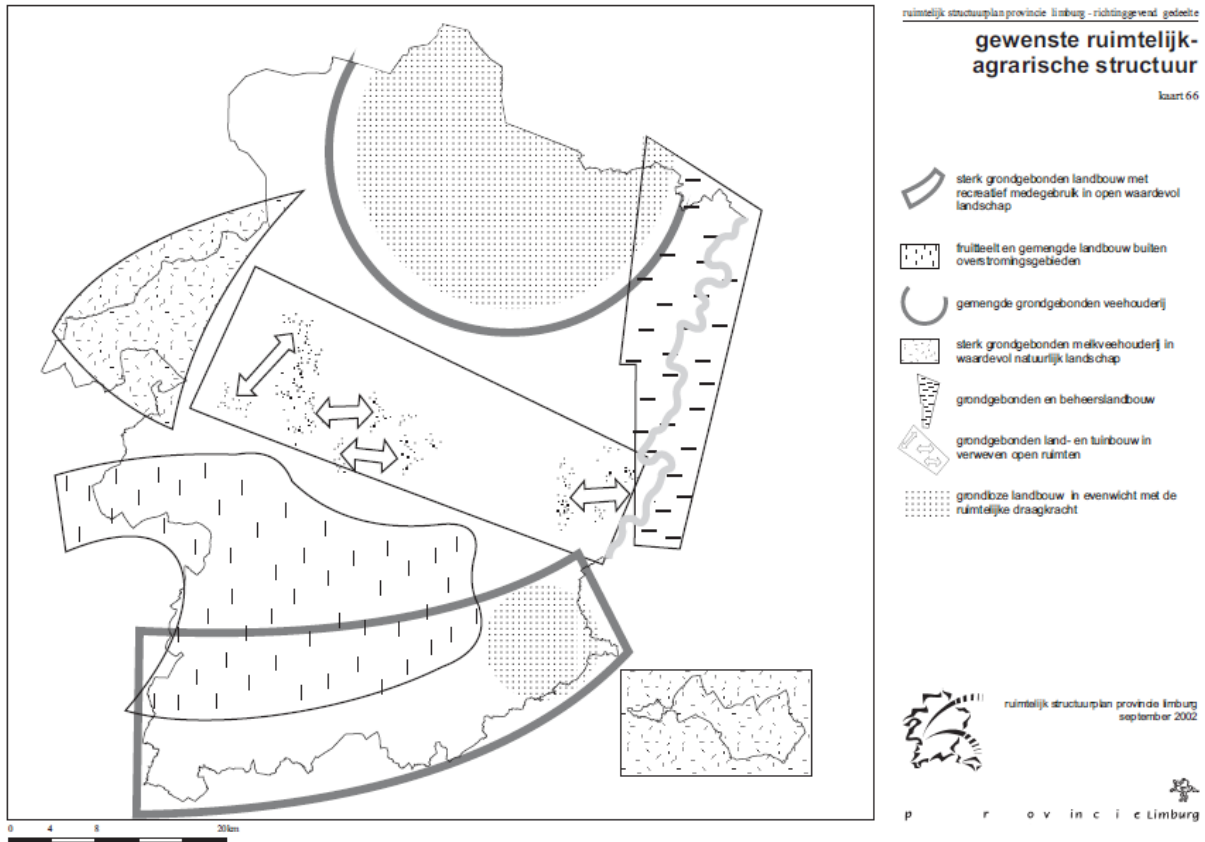
Bron: Provincie Limburg, Dienst Landbouw & Platteland

De provincie Limburg heeft bij de opbouw van het ruimtelijk structuurplan Limburg aandacht besteed aan specifieke uitdagingen van de land- en tuinbouwsector. Onderstaande krijtlijnen werden daarbij uitgezet:

1. Gebieden met grote aaneengesloten landbouwgebieden van provinciaal belang dienen maximaal behouden te blijven. Het aansnijden van landbouwgebruikspercelen voor bebouwing wordt zoveel mogelijk tegengegaan.
2. Bijkomende gebouwen dienen zoveel mogelijk aan te sluiten bij bestaande gebouwen.
3. Zorgzaam omspringen met bodem en water is essentieel voor het behoud van de grote productiepotentie.
4. Versnippering van landbouwgebied dient zoveel mogelijk vermeden te worden.

In kaart 2 wordt de gewenste ruimtelijk-agrarische structuur weergegeven.

Kaart 2: gewenste ruimtelijk-agrarische structuur

Bron : Provincie Limburg, Dienst Ruimtelijke Ordening

3.1.2 Demografie

3.1.2.1 Bevolkingsstructuur

Op 1 januari 2013 heeft de provincie Limburg 853 239 inwoners, waarvan 425 231 mannen en 428 008 vrouwen. Het aantal inwoners van België en Vlaanderen klimt op tot respectievelijk 11 099 554 en 6 381 859. Limburg bevat 7,7% van de Belgische en 13,4% van de Vlaamse bevolking.

Tabel 5 : Verdeling van de Limburgse bevolking over de 5 Limburgse streken op 01/01/2014

Noord-Limburg	149 295 inw.	17%	245 inw/km ²
Midden-Limburg	237 141 inw.	28%	554 inw/km ²
West-Limburg	157 031 inw.	18%	424 inw/km ²
Maasland	120 258 inw.	14%	363 inw/km ²
Zuid-Limburg	192 231 inw.	23%	282 inw/km ²

Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische informatie Verwerking: ERSV-Limburg

Tabel 5 verwijst naar de verdeling van de Limburgse bevolking over de vijf Limburgse streken begin 2014. Midden-Limburg telt het meeste Limburgers, gevolgd door Zuid-Limburg. Het Maasland telt het minst aantal inwoners.

Tabel 6 : Vergrijzing in het Leader-gebied Kempen en Maasland (december 2013)

	Aantal Inwoners +60 jaar	Percentage 60+ tov bevolking (in %)
Lanaken	6412	25
Maasmechelen	8144	21,8
Dilsen-Stokkem	4301	21,6
Maaseik	5834	23,5
Kinrooi	2631	21,5
Bree	3699	24,1
Bocholt	2957	23,2
Hamont-Achel	3727	26,2
Neerpelt	3928	23,5
Overpelt	3366	23,4
Hechtel-Eksel	2609	21,9
Peer	3426	21,2
Meeuwen-Gruitrode	2809	21,7
Gemiddelde	4142	22,97

Bron: Provincie Limburg, Dienst Landbouw en Platteland, Plattelandskaart 24a

Tabel 6 geeft de vergrijzing in het Leader-gebied Kempen en Maasland weer. De gemeente Maasmechelen telt in absolute cijfers het hoogst aantal 60-plussers in het Leader-gebied, de gemeente Hechtel-Eksel het minste. Verhoudingsgewijs is de vergrijzing echter het grootst in Hamont-Achel (26,2%) en het laagst in Peer (21,2%). De gemiddelde vergrijzing in het Leader-gebied bedraagt 22,97%. Hiermee scoort het Leader-gebied Kempen en Maasland beter dan het Belgische (23,5%), het Limburgse (23,9%) en het Vlaamse (24,8%) gemiddelde. (Bron: FOD Economie – Algemene Directie Statistiek en Economische informatie)

Tabel 7: Evolutie van de vergrijzing in 2020 en 2030 (in procent)

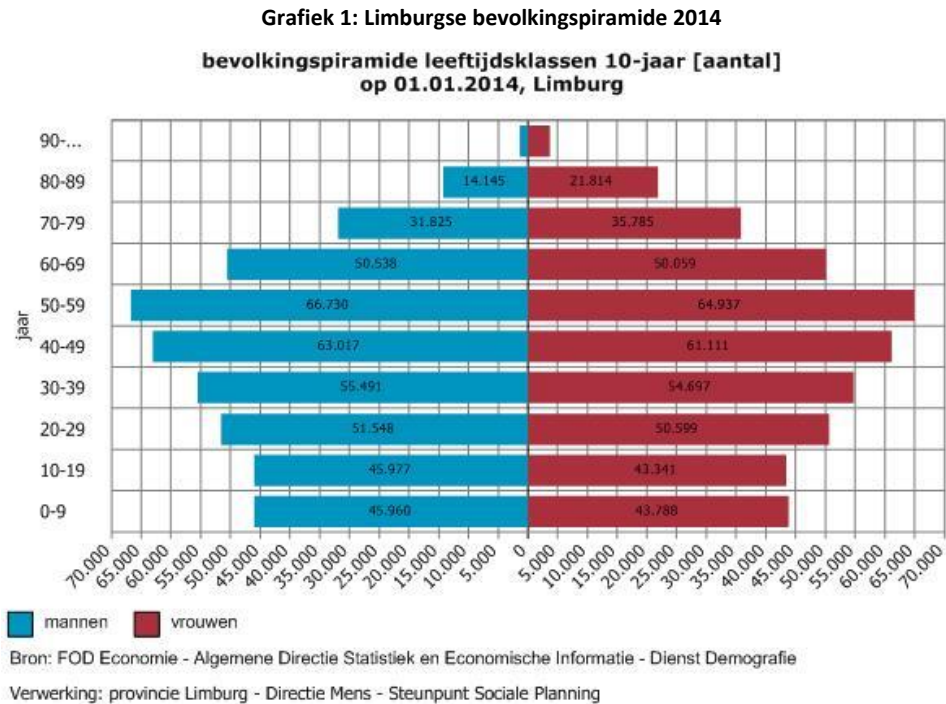
Percentage 60+ tov bevolking	2020	2030
Lanaken	29,1	32,7
Maasmechelen	25,1	29,3
Dilsen-Stokkem	26,2	31,3
Maaseik	26,6	30,9
Kinrooi	27,2	34,7
Bree	28,2	32,5
Bocholt	26,7	32,3
Hamont-Achel	30,6	34,2
Neerpelt	28,9	33,2
Overpelt	27,2	31,3
Hechtel-Eksel	26,4	30,7
Peer	25,5	31,3
Meeuwen-Gruitrode	26,1	30,8
Gemiddelde	27,22	31,94

Bron: Provincie Limburg, Dienst Landbouw en Platteland, Plattelandskaart 24b

Tegen 2020 en 2030 zal de vergrijzing in elke gemeente en stad van het Leader-gebied zijn toegenomen. In 2020 is in elke Leadergemeenten minsten één vierde van de inwoners ouder dan 60

jaar. De gemeente Hamont-Achel bereikt als enige van het Leader-gebied Kempen en Maasland de kaap van de 30,00%. In 2030 zal bijna één op de drie inwoners van het Leader-gebied Kempen en Maasland ouder dan 60 jaar zijn.

Grafiek 1 toont de bevolkingspiramide voor geheel Limburg. Hieruit blijkt dat de groep vijftigers en zestigers het grootst is en de komende jaren alleen nog maar zal toenemen.

In Limburg wonen in totaal 181 493 jongeren jonger dan 20 jaar. Zij vormen 22,5% van de Limburgse bevolking. Houthalen-Helchteren is de jongste gemeente, er woont 25.6% van de 0 tot Limburgse 19 jarigen. (Bron: Belgisch Limburg staat op de kaart – LRM in cijfers) Tabel 8 geeft aan zowel in Maasmechelen als Dilsen-Stokkem 21,9% van de bevolking jonger is dan 20 jaar. Gemiddeld gezien is 21.23% van de bevolking binnen het Leader-gebied jonger dan 20 jaar.

Tabel 8: aantal inwoners jonger dan 20 jaar (in procent)

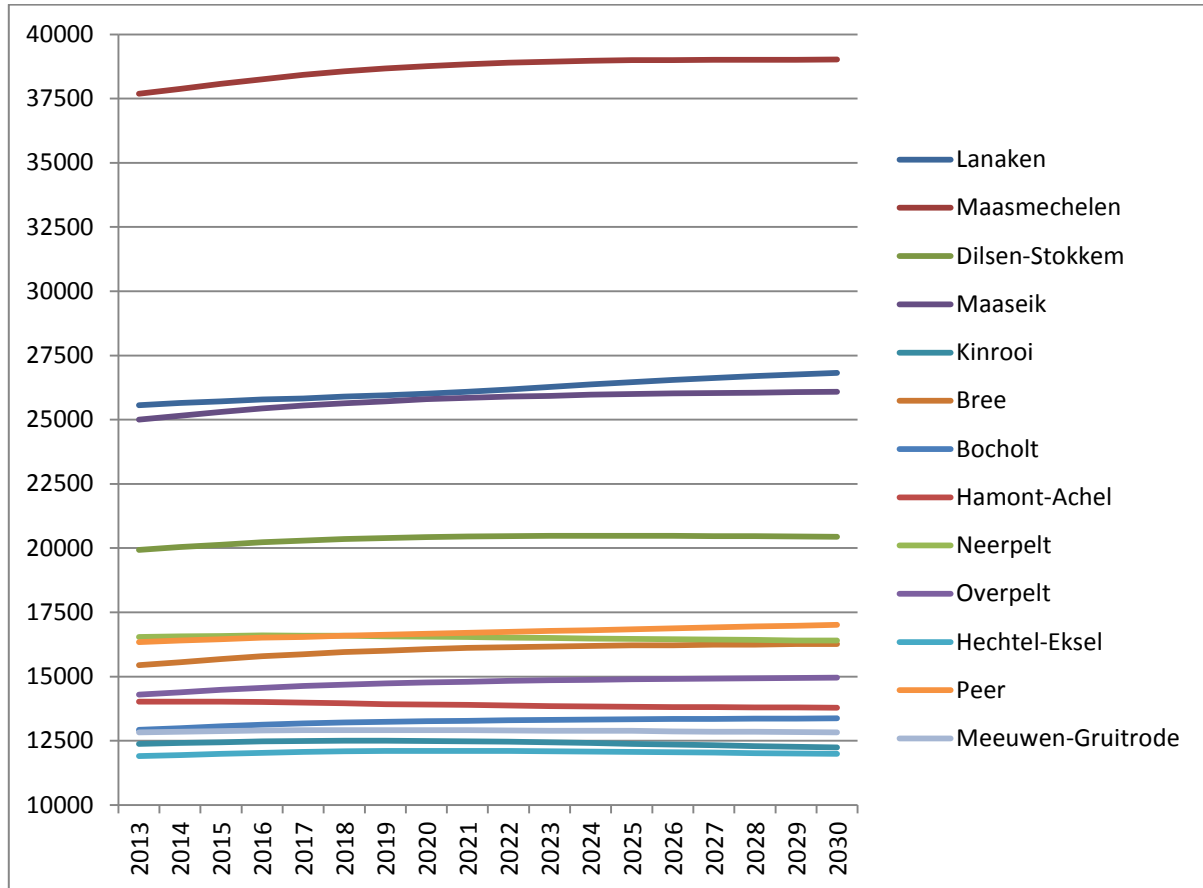
	Aantal inwoners <20 jaar
Lanaken	19,6
Maasmechelen	21,9
Dilsen-Stokkem	21,9
Maaseik	20,8
Kinrooi	21,6
Bree	20,3
Bocholt	21,2
Hamont-Achel	21,2
Neerpelt	20,9
Overpelt	21,7
Hechtel-Eksel	21,6
Peer	21,5
Meeuwen-Gruitrode	21,8
Gemiddelde	21,23

Bron: Belgisch Limburg staat op de kaart – LRM in cijfers

3.1.2.2 Bevolkingsprognose

Het inwonersaantal in het Leader-gebied Kempen en Maasland zal tussen 2013 en 2030 toenemen van 235 365 inwoners naar 241 237 inwoners. Maasmechelen, Lanaken, Peer, Bree en Maaseik kennen een redelijke toename van inwoners, in Hamont-Achel, Kinrooi, Neerpelt en Hechtel-Eksel zal het inwonersaantal erop achteruit gaan. Deze trend kan u duidelijk aflezen in grafiek 2.

Grafiek 2: Bevolkingsprognose 2013-2030 (aantal inwoners per LeADERgemeente)

Bronnen: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie - Dienst Demografie
 Studiedienst van de Vlaamse Regering - Bevolkingsprojecties

Tussen 2010 en 2060 zal de bevolkingstoename het hoogst zijn in het arrondissement Hasselt (+9,00%) en het laagst in het arrondissement Maaseik (+0,10%). Enkel de bevolkingsaangroei in het arrondissement Hasselt zou aanhouden tot 2050. In het arrondissement Maaseik en Tongeren zou het inwonersaantal slechts stijgen tot 2030. De provincie Limburg zal in 2040 zijn toppunt in bevolkingsomvang bereiken. In Vlaanderen en België moet de bevolkingspiek niet verwacht worden voor 2060. (Bron: Socio-economische analyse van Limburg en haar 5 streken, POM-ERSV)

3.1.2.3 Bevolking per nationaliteit

De Nederlandse bevolkingsgroep vertegenwoordigt in het Leader-gebied Kempen en Maasland 74,70% van alle niet-Belgen. Zij worden gevolgd door de Italiaanse en de Turkse bevolkingsgroep met respectievelijk 8,11% en 2,17%. De groep 'Overige landen' vertegenwoordigt daarbij 8,09% van de totale groep niet-Belgen in het Leader-gebied Kempen en Maasland.

Tabel 9: niet-Belgen - top 10 nationaliteit (2012)

	Lanaken	Maasmechelen	Dilsen-Stokkem	Maaseik	Kinrooi	Bree	Bocholt	Hamont-Achel	Neerpelt	Overpelt	Hechtel-Eksel	Peer	Meeuwen-Gruitrode	Leader	Leader	Limburg
Nederland	6701	2880	1481	2805	1952	662	1278	4079	2685	1377	883	548	466	74,70%	27797	43722
Italië	83	2449	298	53	x	18	16	16	7	20	18	17	22	8,11%	3017	10053
Turkije	32	584	56	10	5	17	5	19	33	12	17	19	x	2,17%	809	4507
Marokko	75	183	89	139	33	27	8	47	19	28	5	9	7	1,80%	669	2225
Duitsland	88	118	46	87	32	21	27	39	23	23	40	25	16	1,57%	585	1760
Polen	105	107	61	72	58	81	18	42	48	32	33	18	11	1,84%	686	2266
Spanje	26	75	31	17	8	8	x	14	22	8	6	9	12	0,63%	236	1573
Griekenland	16	172	55	7	x	x	x	x	x	x	5	x	x	0,69%	255	935
Rusland	17	26	10	32	x	7	5	x	5	8	21	x	14	0,39%	145	933
India	x	x	x	x	x	x	x	5	x	x	x	x	x	0,01%	5	786
Overige landen	440	552	203	276	111	155	172	229	187	247	159	152	126	8,09%	3009	11341
SOM	7583	7146	2330	3498	2199	996	1529	4490	3029	1755	1187	797	674		37213	80101
Percentage (/Limburg)	9,47%	8,92%	2,91%	4,37%	2,75%	1,24%	1,91%	5,61%	3,78%	2,19%	1,48%	0,99%	0,84%		46,46%	
Percentage (/Leader)	20,38%	19,20%	6,26%	9,40%	5,91%	2,68%	4,11%	12,07%	8,14%	4,72%	3,19%	2,14%	1,81%			

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie - Dienst Demografie

Lanaken, Maasmechelen en Hamont-Achel huisvesten het hoogst aantal niet-Belgen op hun grondgebied. 20,38% van alle niet-Belgen in het Leader-gebied woont in Lanaken. Op Limburgs niveau zijn 9,47% van alle niet-Belgen woonachtig op het grondgebied van de gemeente Lanaken. Het feit dat Lanaken een grensgemeente is verklaart gedeeltelijk de hoge aanwezigheid van inwoners met de Nederlandse nationaliteit. Deze vaststelling kunnen we ook doen voor de andere grensgemeenten in het Leader-gebied.

De grote aanwezigheid van Italianen en Turken in Maasmechelen, en in mindere mate in Dilsen-Stokkem, kunnen verklaard worden door het mijnverleden dat deze regio heeft. Meeuwen-Gruitrode en Peer herbergen het minst aantal niet-Belgen van het Leader-gebied.

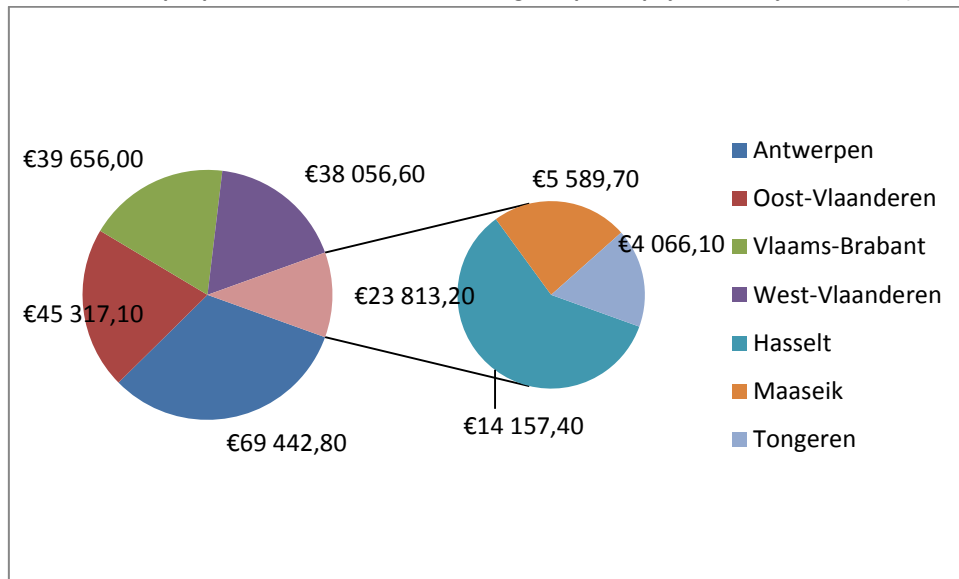
3.1.3 Economische analyse

3.1.3.1 Bruto binnenlandsproduct

Grafiek 3 geeft het bruto binnenlandsproduct weer per provincie en per Limburgs arrondissement. De provincie Antwerpen heeft het hoogste BBP, gevolgd door Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant. Limburg heeft het laagste BBP.

Het arrondissement Hasselt zet binnen Limburg het sterkste BBP neer. Het verschil met de arrondissementen Maaseik en Tongeren is groot. Dit is deels te verklaren door de aanwezigheid van meer industrie binnen het arrondissement Hasselt, die een hogere toegevoegde waarde creëert dan de aanwezige sectoren in de meer rurale arrondissementen Maaseik en Tongeren.

Grafiek 3: BBP per provincie en arrondissement tegen lopende prijzen, in miljoenen euro (2012)

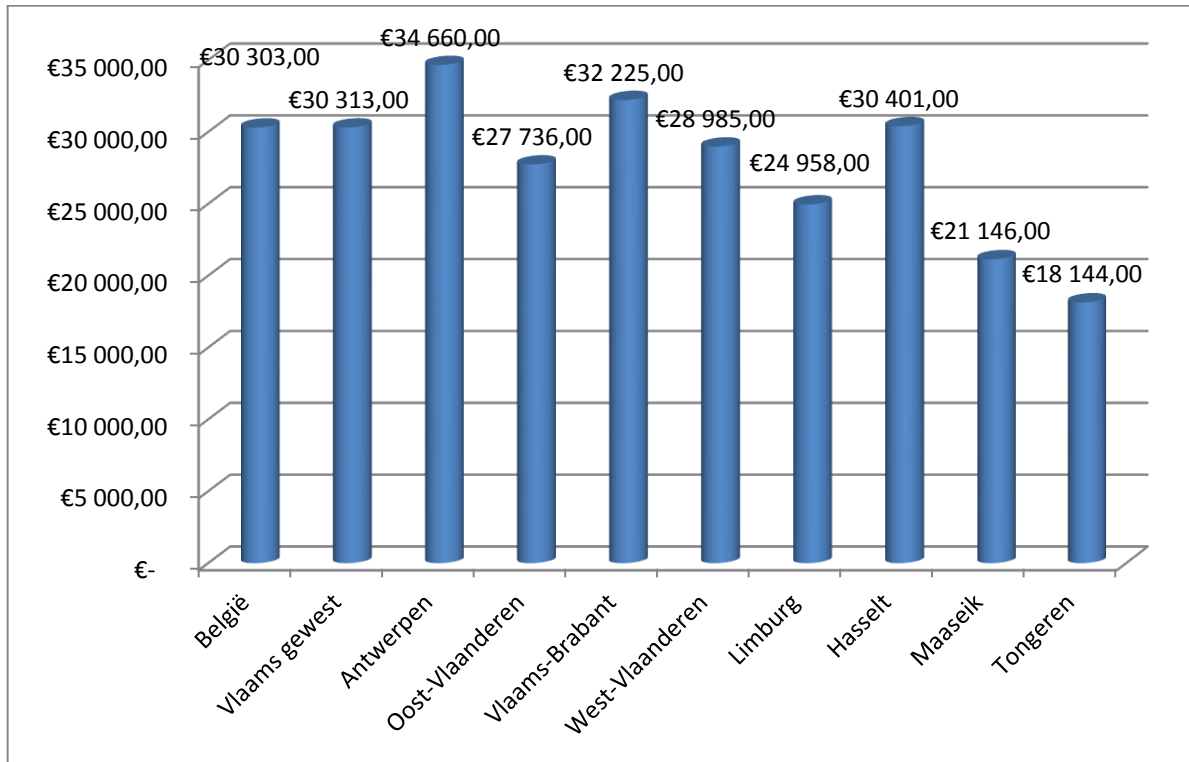

Bron: INR

Het BBP per capita geeft al een iets meer genuanceerd beeld, aangezien het rekening houdt met het inwonersaantal per provincie en arrondissement. Antwerpen heeft nog steeds het hoogste BBP per capita, nu wel gevolgd door Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen. Limburg sluit nog steeds de rij, maar het verschil met de andere provincies wordt wel kleiner door het lagere inwonersaantal van de provincie Limburg.

Het arrondissement Hasselt heeft met 30 401,00 euro per capita het hoogste BBP en scoort daarmee hoger dan het Belgisch BBP per capita en het Vlaams BBP per capita. Arrondissement Maaseik en Tongeren volgen op afstand.

Grafiek 4: BBP per capita tegen lopende prijzen (2012)

Bron: INR

3.1.3.2 Arbeidsmarkt

Werkgelegenheid

De werkgelegenheidsgraad in tabel 10 bevestigt een vaststelling die we hierboven reeds maakten, vrouwen gaan er ook in de werkgelegenheidscijfers op vooruit. Voor zowel Maasland als Noord-Limburg steeg de werkgelegenheidsgraad voor vrouwen tussen 2003 en 2012 met gemiddeld met 5,1%. Voor de mannen daalde deze tijdens dezelfde periode, met 1,3% voor Noord-Limburg en 1,8% voor het Maasland. Alleen in Meeuwen-Gruitrode, Maasmechelen en Hechtel-Eksel steeg de werkgelegenheidsgraad voor mannen.

Tabel 10: Evolutie van de werkgelegenheidsgraad 2003-2012

	Evolutie van de werkgelegenheidsgraad 2003-2012 (jobs/bevolking op arbeidsleeftijd (15-64 jaar))								
	2003-12-31			2012-12-31			Evolutie 2003-2012		
	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal	Mannen	Vrouwen	Totaal
Noord-Limburg	59,6	43,8	51,9	58,4	49,0	53,8	-1,3	5,1	1,8
Bocholt	47,6	28,5	38,2	46,5	30,0	38,3	-1,1	1,6	0,1
Bree	86,3	54,7	70,7	82,1	61,8	72,1	-4,2	7,1	1,4
Hamont-Achel	64,2	38,9	51,9	57,8	42,1	50,2	-6,4	3,2	-1,7
Hechtel-Eksel	33,1	20,7	27,1	35,5	22,7	29,2	2,3	1,9	2,1
Meeuwen-Gruitrode	42,0	19,4	31,0	45,1	26,8	36,2	3,1	7,4	5,1
Neerpelt	37,9	45,7	41,7	34,6	42,4	38,4	-3,4	-3,4	-3,3
Overpelt	97,7	68,2	83,4	91,3	80,2	85,9	-6,4	12,0	2,5
Peer	74,2	58,5	66,6	65,4	73,5	69,3	-8,7	15,0	2,8
Maasland	45,1	36,8	41,0	43,3	41,8	42,6	-1,8	5,1	1,6
Dilsen-Stokkem	58,0	31,0	44,8	54,4	36,9	45,8	-3,6	5,9	1,0
Kinrooi	35,5	28,0	31,9	34,2	27,9	31,2	-1,3	-0,1	-0,7
Lanaken	50,9	38,6	45,0	46,0	44,7	45,4	-4,9	6,0	0,4

Maaseik	44,1	43,8	43,9	39,9	48,7	44,3	-4,1	5,0	0,3
Maasmechelen	38,1	36,9	37,5	40,9	42,6	41,8	2,7	5,8	4,2
LIMBURG	63,2	46,6	55,1	61,9	54,1	58,1	-1,3	7,5	3,0
VLAANDEREN	69,2	53,1	61,3	69,1	58,9	64,0	-0,1	5,7	2,8
BELGIE	69,7	54,2	62,0	67,9	58,7	63,3	-1,8	4,5	1,3

Bron: RSZ, RSVZ, steunpunt WSE - Verwerking: ERSV-Limburg

Werkloosheid

De gemiddelde werkloosheidsgraad in het Leader-gebied Kempen en Maasland bedraagt 8,49%. Hiermee scoort het Leader-gebied hoger dan het Vlaamse gemiddelde, maar lager dan het Limburgse gemiddelde. De gemeenten Maasmechelen, Dilsen-Stokkem en Lanaken scoren de hoogste werkloosheidsgraad met respectievelijk 13,92%, 10,3% en 9,67%. De stad Peer en de gemeente Meeuwen-Gruitrode scoren de laagste werkloosheidsgraad van het Leader-gebied, namelijk 6,71% en 6,11%.

Een gedeeltelijke verklaring van de hogere werkloosheidsgraden in het Maasland zou gezocht kunnen worden in het opleidingsniveau van de niet-werkende werkzoekenden, 47,9% van deze groep is immers laaggeschoold in het Maasland. In Noord-Limburg zien we een andere trend terugkomen. Hier stellen we vast dat 26,7% van de niet-werkende werkzoekenden 50 jaar of ouder is. (Bron: ERSV – Socio-economische analyse van Limburg en haar 5 streken)

Tabel 11: Werkloosheidsgraad per gemeente (juli 2014)

	Man (in %)	Vrouw (in %)	Totaal (in %)
Bocholt	6,26	8,69	7,38
Bree	6,54	9,09	7,71
Hamont-Achel	7,26	9,62	8,29
Hechtel-Eksel	7,18	9,13	8,07
Meeuwen-Gruitrode	5,4	6,97	6,11
Neerpelt	6,59	8,99	7,68
Overpelt	7,01	8,67	7,77
Peer	5,74	7,84	6,71
Dilsen-Stokkem	9,13	11,7	10,3
Kinrooi	7,28	9,24	8,14
Lanaken	9,37	10,01	9,67
Maaseik	8,08	9,38	8,67
Maasmechelen	13,14	14,9	13,92
Gemiddelde	7,61	9,56	8,49
Vlaanderen	8,06	8,52	8,27
Limburg	8,31	9,55	8,88

Bron: Arvastat, VDAB

Alhoewel er in het Leader-gebied Kempen en Maasland bijna evenveel mannelijke en vrouwelijke niet-werkende werkzoekend zijn, kan er toch van een omgekeerde vaststelling gesproken worden. Uit tabel 11 blijkt dat zowel in Limburg als in Vlaanderen er meer mannelijke niet-werkende werkzoekenden zijn dan vrouwen. In het Leader-gebied zijn er net iets meer vrouwelijke niet-werkende werkzoekenden dan mannelijke.

Het laatste decennium zijn deze cijfers dan ook sterk gekeerd. In 2003 waren er in alle vijf Limburgse streken meer vrouwelijke niet-werkende werkzoekenden dan mannelijke. Het aandeel van de vrouwen bedroeg in 2003 nog 56,9% voor Limburg, in 2013 is dit percentage gedaald naar 47,4%. (Bron: ERSV – Socio-economische analyse van Limburg en haar 5 streken)

Tabel 12: niet-werkende werkzoekende naar geslacht (juli 2014)

	Man	Vrouw
Leader K&M (in %)	49,94	50,06
Limburg (in %)	51,06	48,94
Vlaanderen (in %)	52,50	47,50

Bron: Arvastat VDAB

Zoals hierboven vermeld heeft het Maasland het hoogste aandeel laaggeschoolden binnen haar groep van niet-werkende werkzoekenden. Tabel 13 bevestigt deze vaststelling nogmaals. Alle gemeenten uit het Maasland hebben een aandeel van laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden van minstens 42,98%. De gemeente Bocholt heeft hier de laagste score met 36,16%. Opvallend wel dan is dat het Leader-gebied Kempen en Maasland een lager percentage laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden heeft dan Limburg en Vlaanderen. Voor het aandeel middengeschoolden is het omgekeerde vast te stellen. Naar hooggeschoolden toe scoort het Leader-gebied Kempen en Maasland beduidend lager dan het Limburgse en Vlaamse gemiddelde. (Bron: ERSV – Socio-economische analyse van Limburg en haar 5 streken)

Tabel 13: niet-werkende werkzoekende per gemeente naar scholingsgraad (juli 2014)

	Laaggeschoold	Middengeschoold	Hooggeschoold
Bocholt	36,16	42,63	21,21
Bree	39,79	40,84	19,37
Dilsen-Stokkem	45,89	40,66	13,45
Hamont-Achel	38,10	44,76	17,14
Hechtel-Eksel	36,65	43,43	19,92
Kinrooi	42,98	38,99	18,03
Lanaken	44,25	41,12	14,63
Maaseik	43,00	39,64	17,36
Maasmechelen	49,59	39,46	10,95
Meeuwen-Gruitrode	40,56	39,29	20,15
Overpelt	37,79	43,32	18,89
Peer	38,17	39,63	22,20
Neerpelt	36,48	38,97	24,54
Totaal	42,87	40,63	16,50
Limburg	43,53	39,27	17,20
Vlaanderen	43,87	36,56	19,57

Bron: Arvastat VDAB

In Noord-Limburg vinden het grootst aantal niet-werkende werkzoekenden het snelst opnieuw een job. 60,1% van deze groep heeft binnen het jaar een andere betrekking gevonden, voor het Maasland is dit 57,5%. In Peer en Hechtel-Eksel vinden we voor het Leader-gebied de grootste groepen niet-werkende werkzoekenden die binnen het jaar opnieuw een job aangeboden krijgen, namelijk 65,7%

en 65,25%. In Lanaken is deze groep het kleinst. Lanaken, Maasmechelen en Meeuwen-Gruitrode hebben de grootste groep langdurig niet-werkende werkzoekenden. In Lanaken doet 27,74% er twee jaar of langer over om een functie te bekomen.

Tabel 14: niet-werkende werkzoekende per gemeente naar werkloosheidsduur (juli 2014)

	<1j	1-2j	>2j
Bocholt	63,62	15,40	20,98
Bree	58,99	17,98	23,04
Dilsen-Stokkem	59,75	18,69	21,56
Hamont-Achel	56,57	18,10	25,33
Hechtel-Eksel	65,25	15,25	19,49
Kinrooi	60,76	14,56	24,68
Lanaken	52,27	19,98	27,74
Maaseik	61,93	16,07	21,99
Maasmechelen	53,83	19,86	26,31
Meeuwen-Gruitrode	57,91	16,33	25,77
Overpelt	62,40	15,84	21,76
Peer	65,87	15,96	18,17
Neerpelt	58,87	18,91	22,22
Leader K&M	58,38	17,88	23,74
Limburg	58,96	17,67	23,37
Vlaanderen	57,70	17,57	24,73

Bron: Arvastat VDAB

Verwacht wordt dat de werkloosheidcijfers niet zullen dalen. In tabel 15 staan de Fordwerknemers uit het Leader-gebied Kempen en Maasland opgelijst naar woonplaats. In totaal staan er zo'n 1 206 jobs in het gebied op de tocht. Hierbij zijn de werknemers bij de toeleveranciers en de negatieve secundaire effecten nog niet in beschouwing genomen.

Opnieuw wordt duidelijk dat het Maasland het ergst in de klappen zal delen. Maasmechelen alleen al huisvest 29,85% (of 360 werknemers) van alle Fordwerknemers in Leader-gebied. Dilsen-Stokkem, Lanaken en Maaseik zijn samen goed voor nog eens 36,07% (of 435 werknemers).

Het effect van de instroom van een nieuwe groep niet-werkende werkzoekenden met ervaring op de arbeidsmarkt mag niet onderschat worden. De concurrentie voor een job wordt zo steeds harder, waardoor de huidige niet-werkende werkzoekenden die laaggeschoold zijn of weinig ervaring hebben het steeds moeilijker zullen hebben om een job te bemachtigen.

Tabel 15: Fordwerknemers naar woonplaats (2011)

	Fordwerknemers 2011	% tov totaal
Bocholt	30	2,49%
Bree	70	5,80%
Dilsen-Stokkem	127	10,53%
Hamont Achel	14	1,16%
Hechtel-Eksel	50	4,15%
Kinrooi	41	3,40%
Lanaken	137	11,36%
Maaseik	171	14,18%
Maasmechelen	360	29,85%

Meeuwen-Gruitrode	94	7,79%
Neerpelt	26	2,16%
Overpelt	23	1,91%
Peer	63	5,22%
	1 206	100,00%

Bron: ERSV

3.1.3.3 Sectoren

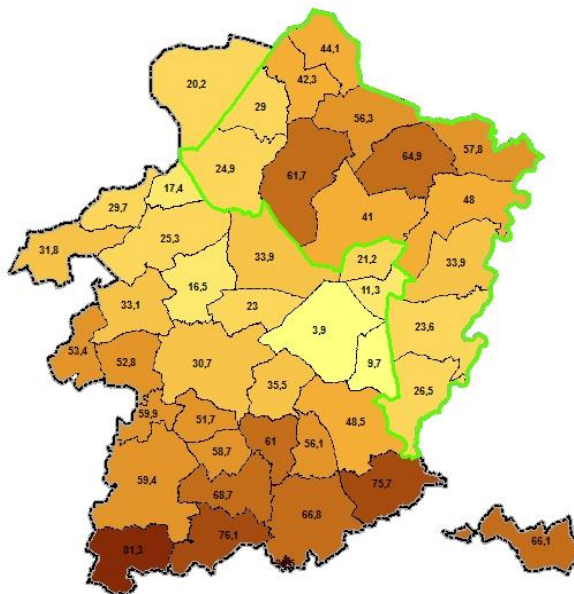
Primaire sector

De landbouwsector is pertinent aanwezig in de regio en speelt in een groot deel van de regio zijn rol vanuit enerzijds een economische functie (tewerkstelling en productie) en anderzijds een structurerende open ruimte functie (beeldbepalende landschapscomponent). Ook landbouwtechnisch evolueerde de landbouw in het Kempen en Maasland sterk.

Areaal

Uit de perceelsregistratie van 2012 blijkt dat 36 717 hectare van het Leader-gebied Kempen en Maasland in agrarisch gebruik is. Het totale Leader-gebied heeft een oppervlakte van 84 073 hectare. Dit betekent dat het Leader-gebied in agrarisch gebruik 43,6 % van de totale oppervlakte van het Leader-gebied bedraagt. Voor de gehele provincie Limburg ligt dit percentage op 37%. Uit kaart 3 blijkt wel dat er wel dat er binnen het gebied wel verschillen zijn. (Bron: Alv, Vlaamse overheid)

Kaart 3: percentage oppervlakte in landbouwgebruik

Bron: Vlaamse overheid – Agentschap voor Landbouw en visserij

Werkgelegenheid

Binnen de perimeter van het Leader-gebied Kempen en Maasland bevinden zich 1080 landbouwbedrijven, dit is 35,8% van het totaal aantal Limburgse land- en tuinbouwbedrijven. Tabel

16 geeft het aantal bedrijven weer per gemeente. In Peer, Bree en Bocholt bevinden zich de meeste landbouwbedrijven, respectievelijk 183, 129 en 116.

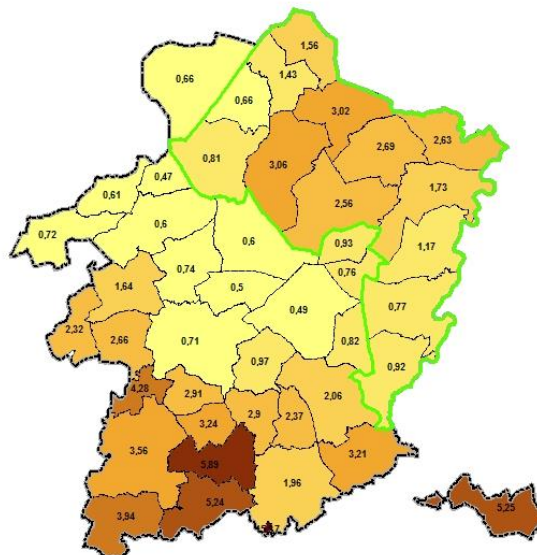
Tabel 16: aantal landbouwexploitaties per Leadergemeente

BOCHOLT	116
BREE	129
KINROOI	106
MAASEIK	97
NEERPELT	68
OVERPELT	25
PEER	183
HAMONT-ACHEL	76
HECHTEL-EKSEL	25
MEEUWEN-GRUITRODE	99
DILSEN-STOKKEM	66
LANAKEN	48
MAASMECHELEN	42
totaal	1 080

Bron: Provincie Limburg, Dienst Landbouw & Platteland

Op deze bedrijven zijn 1 607 Voltijds Arbeids Equivalenten (VAK) tewerkgesteld. Gemiddeld werkt in Vlaanderen 2,00% van de actieve bevolking in de primaire sector. De gemeenten centraal in het Leader-gebied – Peer, Meeuwen-Gruitrode, Bree en Bocholt - liggen boven dit percentage met respectievelijk 3,06%, 2,56%, 2,69% en 3,02%. Deze cijfers zijn terug te vinden in kaart 4. Bron: https://www.vdab.be/trends/sectorrapporten/primaire_sector.pdf

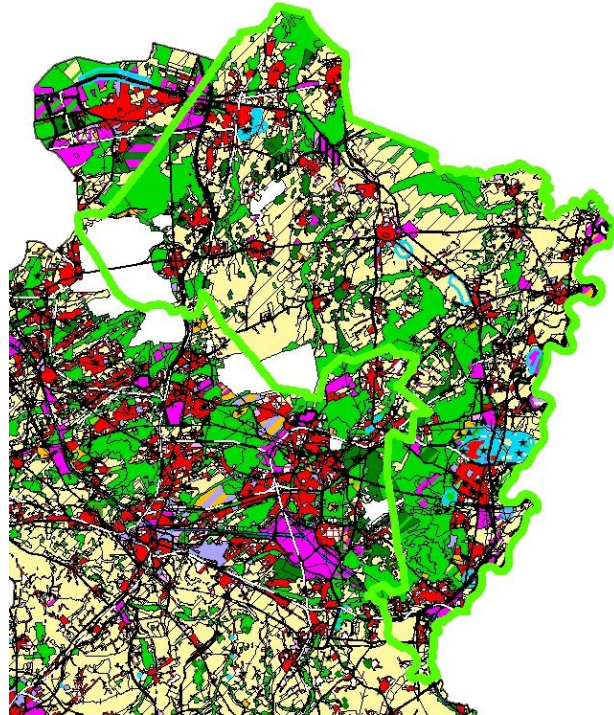
Kaart 4: Percentage landbouwers tov actieve bevolking

Bron: VDAB, sectorrapport primaire sector

De lage percentages tewerkstelling in de landbouw en het lage percentage oppervlakte in landbouwgebruik in het Zuidelijk deel van het Maasland is te verklaren door een belangrijk aandeel andere ruimtelijke functies (wonen, industrie...) in Lanaken, Maasmechelen, Dilsen-Stokkem en in minder mate Maaseik. Dit gebied wordt duidelijk weergegeven in kaart 5.

Kaart 5: gewestplan

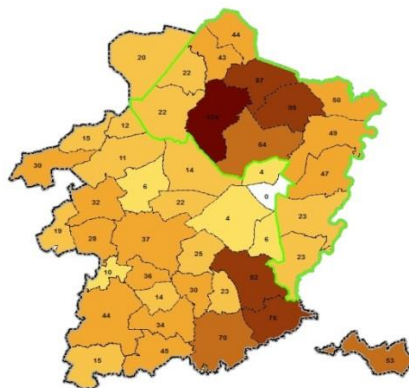

Bron: Provincie Limburg

Aantal bedrijven

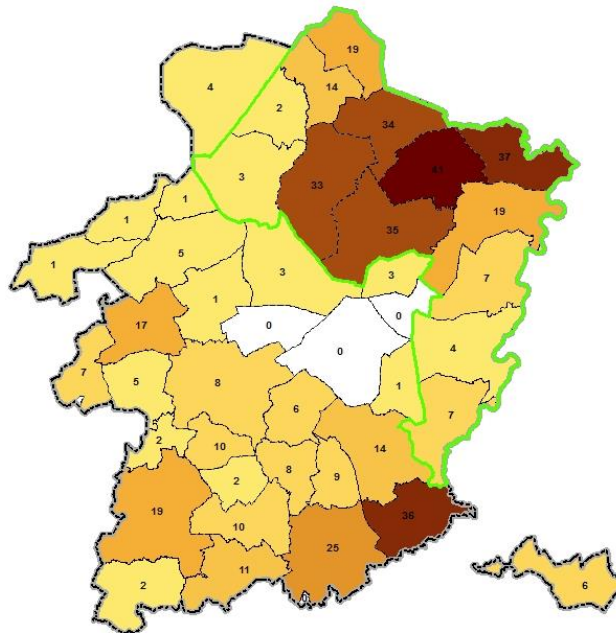
Uit onderstaande figuren (6 en 7) kan u respectievelijk het aandeel landbouwexploitaties met rundvee en varkens terugvinden.

Kaart 6: landbouwexploitaties met rundvee

Bron: Vlaamse Overheid – Agentschap voor Landbouw en Visserij

Kaart 7: landbouwexploitatie met varkens

Bron: Vlaamse Overheid – Agentschap voor Landbouw en Visserij

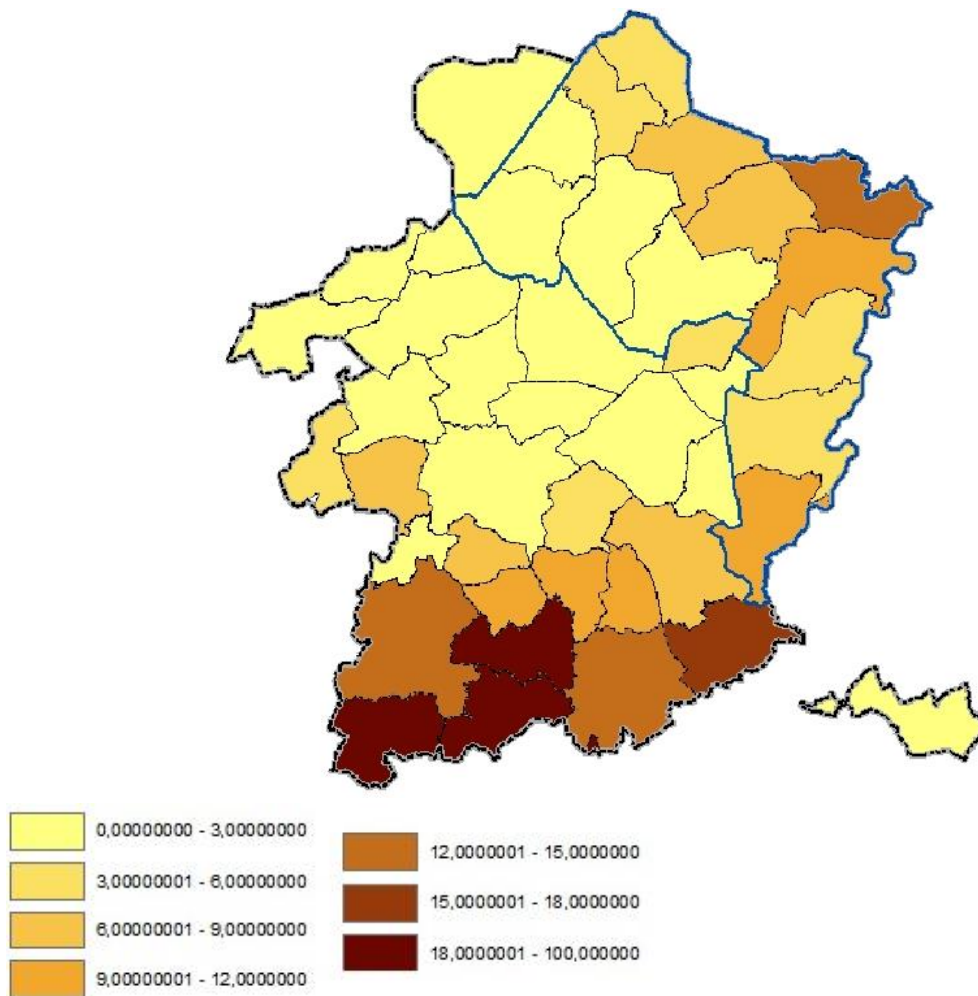
Voor de rundveehouderij en dan meer specifiek voor de melkveehouderij is een verhoogde concentratie in de regio waar te nemen.

Tabel 17: dieren aantallen in het Leader-gebied Kempen en Maasland

	Leader-gebied Kempen & Maasland	provincie Limburg	percentage
runderen	68 028	128 987	52,7
melkkoeien	24 156	35 397	68,2
varkens	291 985	484 532	60,3
pluimvee	1 915 339	2 459 493	77,9

Groenteelt in open lucht is na de fruitteelt de tweede grootste tuinbouwsector in Limburg. Groententelers produceren in het Leader-gebied zowel verse groenten als groenten voor industriële verwerking. Noordoost-Limburg is dé regio bij uitstek inzake groenteelt in Limburg. Kaart 8 geeft dit duidelijk weer. 9,96% van het areaal in Limburg wordt ingezet voor groententeelt. (Bron: provincie Limburg, 'De Limburgse land- en tuinbouw in kaart in Limburg').

Kaart 8: Percentage bedrijven met groenteteelt t.o.v. totaal aantal landbouwbedrijven (2012)

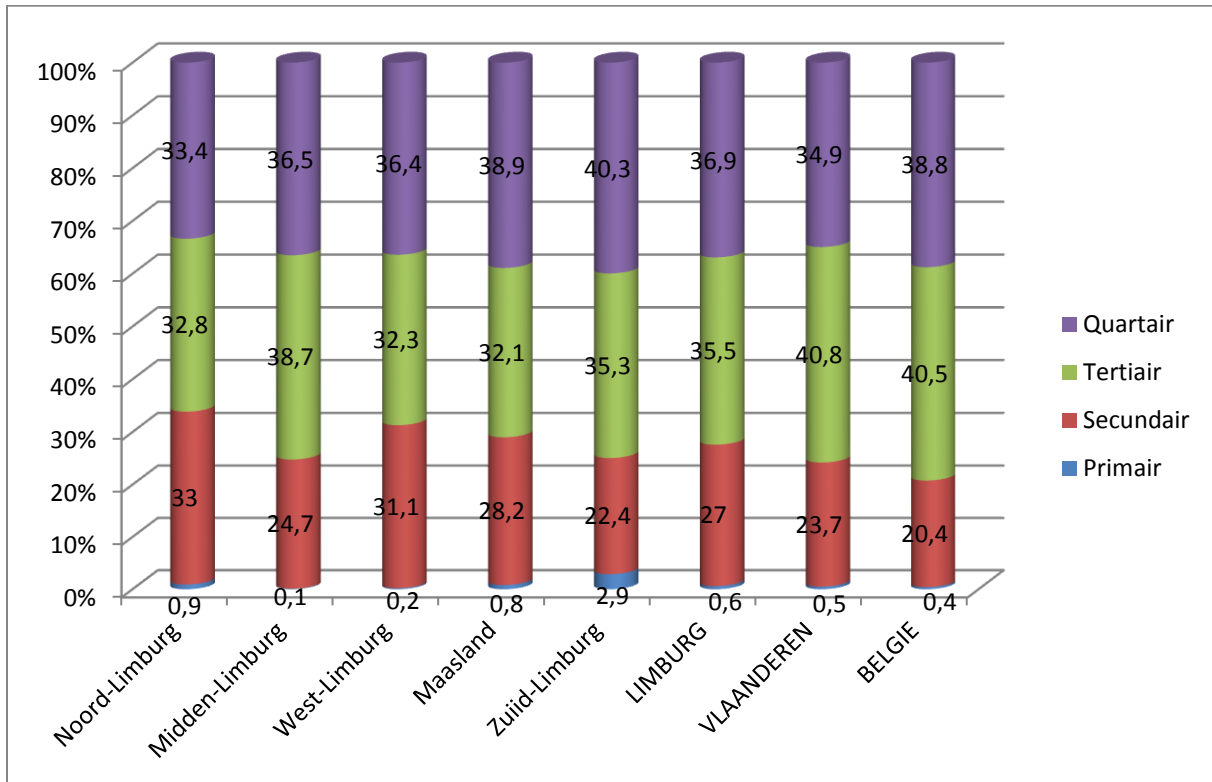

Bron: Provincie Limburg – Dienst Landbouw en Platteland

Secundaire, tertiaire en quartaire sector

De secundaire sector bevat industrie en nijverheid, de tertiaire sector bevat de commerciële dienstverlening en de quartaire sector de niet-commerciële dienstverlening. Opvallend is het 'hoge' aandeel van jobs in loondienst – grafiek 5 - in de primaire sector, namelijk 2,9%. De andere regio's hebben hier een beduidend lager aandeel. Het hoogst aantal jobs in loondienst in de secundaire sector vinden we terug in het Noord-Limburg. Midden-Limburg scoort dan weer hoger in de tertiaire sector, en het Maasland en Zuid-Limburg in de quartaire sector.

Grafiek 5: Sectoraandeel van de jobs in loondienst op 31/12/2011

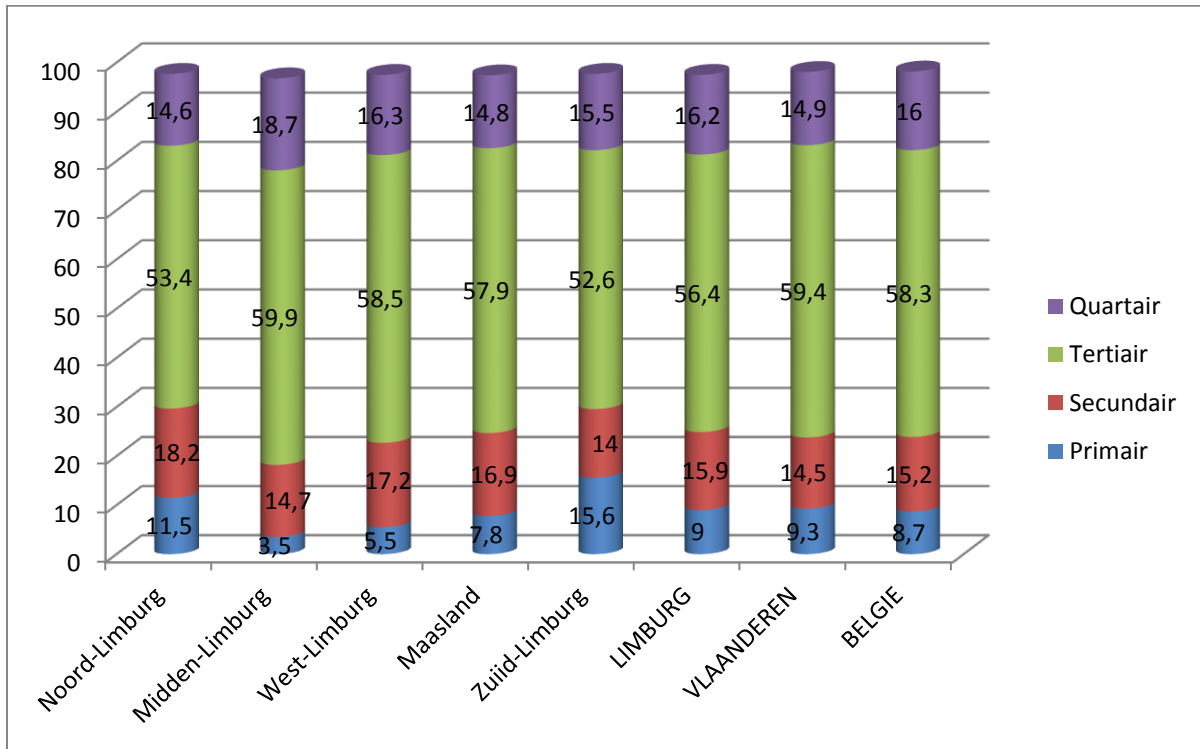

Bron: RSZ - Verwerking: ERSV-Limburg

KMO's, bedrijven met minder dan 50 werknemers, vormen een belangrijke werkgever voor Limburg. In 2011 voorzagen de Limburgse KMO's 44,9% van alle jobs in loondienst. Voor West-Limburg, het Maasland en Zuid-Limburg lagen deze percentages zelfs nog hoger. (Bron: ERSV – Socio-economische analyse van Limburg en haar 5 streken)

Grafiek 6 geeft het sectoraandeel weer van de zelfstandigen. Het leeuwendeel van de ondernemers bevindt zich zowel in Limburg als in Vlaanderen in de tertiaire sector. In Zuid-Limburg vinden we meer ondernemers terug in de primaire sector dan in de secundaire, in de andere regio's vinden we de minste ondernemers in de primaire sector. In Midden-Limburg vinden we het hoogst aantal ondernemers in de quartaire sector terug.

Grafiek 6: Sectoraandeel van de zelfstandigen, excl. bijberoepen, op 31/12/2011

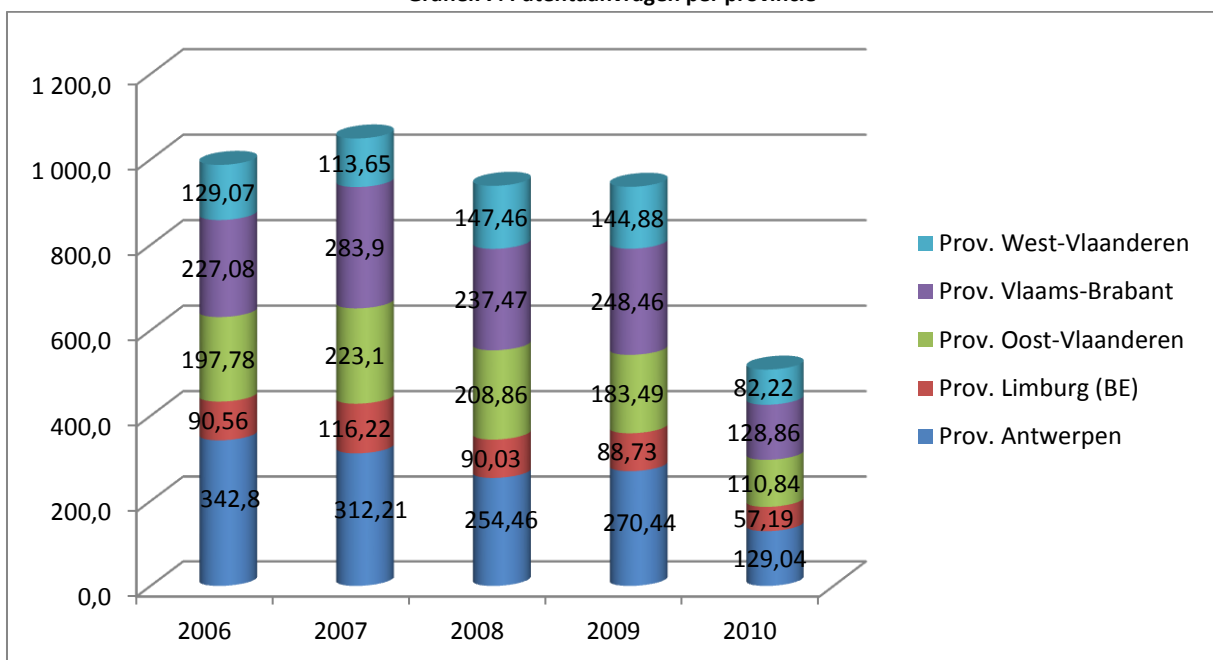

Bron: RSZ - Verwerking: ERSV-Limburg

Innovatievermogen

Het aantal patentaanvragen is een indicatie van het innovatievermogen van een regio of provincie. De provincie Antwerpen neemt het meest aantal patentaanvragen voor zijn rekening tussen 2006 en 2010, gevolgd door de provincie Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen. Limburg sluit de rij af. De impact van de financieel-economische crisis in 2010 is duidelijk zichtbaar op het aantal aangevraagde patenten.

Grafiek 7: Patentaanvragen per provincie

Bron: Eurostat (2010 - provisional)

Retail & Leegstand

Limburg telt 17 569 handelspanden¹, samen goed voor 1 951 119 m² winkelvloeroppervlakte (WVO²). Hiervan staan er 2007 handelspanden leeg, dit is 11%. Ten opzichte van de rest van Vlaanderen geeft dit volgend resultaat:

Provincie	Totaal VKP	Leegstand VKP	% leegstand
Antwerpen	33459	3165	9,46
Limburg	17569	2007	11,42
Oost-Vlaanderen	28428	1973	6,94
Vlaams Brabant	17173	1287	7,49
West-Vlaanderen	30410	2337	7,68

Op provinciaal niveau is het aantal winkelvloeroppervlakte op amper 5 jaar tijd gestegen van 1,5 miljoen m² naar meer dan 1,9 miljoen m² winkelvloeroppervlakte. Deze uitbreiding situeert zich voornamelijk in de centrale en in de zogenaamde verspreide winkelgebieden.

De stijging van het aanbod in Limburg ligt 10% boven het Vlaams gemiddelde per 1000 inwoners. Dit extra aanbod is voor een belangrijk deel niet geabsorbeerd door de markt, waardoor de leegstand op 5 jaar tijd gestegen van 6,5% naar 11,4%.

Redenen van leegstand zijn:

- Het groeiend onevenwicht tussen aanbod en koopkracht
- De grote stijging van het aantal m² Winkelvloeroppervlakte
- De toename van de filialisering: de toenemende aanwezigheid van winkelketens ten opzichte van niet-winkelketens
- Geen opvolging / overname bij stopzetting van de zaak
- Verschuiving van trends: bv. e-commerce, run- en funshoppen

Niet alle leegstand is echter problematisch: een leegstandspercentage tot 5% is doorgaans het gevolg van wisselingen van winkeliers. Leegstandspercentages daarboven duidt op meer structurele leegstand. In Limburg is er echter een groot aandeel structurele leegstand.

¹ Handelspanden zijn alle commerciële, publieksgerichte panden voor detailhandel, dienstverlening en horeca en alle leegstaande commerciële panden.

² Winkelvloeroppervlakte (WVO): Dit is de (in pandige) voor het publiek zichtbare en toegankelijke vloeroppervlakte inclusief die van de etalage, vitrine, toonbank- en kassarimte (plus de loopruimte voor het personeel daarachter), schappen, paskamers, ruimten voor winkelwagentjes en lege dozen evenals de vloeroppervlakte van entresols (met voor klanten voldoende hoogte). Onder het WVO vallen (dus) niet de uitsluitend voor het personeel bedoelde ruimten en niet de ruimten betrekking hebbend op bedrijfskantoor, portiek, ambacht, reparatie, opslag, magazijn, sanitair en distributieruimten ten behoeve van de verwerking van bestellingen evenals van de door personeel bediende diepvries- en koelcellen.

Het WVO is enkel voor handelspanden en leegstand aangegeven. Dat is niet het geval voor bijvoorbeeld horeca, kappers, financiële instellingen, interimkantoren, etc

Kempen & Maasland

Kempen en Maasland – tabel 18 - telt 4 582 handelspanden. Dit is 26 % van het totale aanbod in Limburg. De leegstand in Kempen & Maasland is een beetje hoger dan het gemiddelde voor Limburg.

Tabel 18: Handelspanden in Limburg en het Leader-gebied (2013/2014)

Totaal VKP	Leegstand VKP	% leegstand	
Kempen en Maasland	4582	565	12,33
Limburg	17 569	2007	11,42

Bron: Kennisnetwerk Detailhandel Vlaanderen (Locatusverkenner)

Er moet oordeelkundig worden omgegaan met het aansnijden van nieuwe ruimte voor retailzaken die geen economische meerwaarde bieden en die geen onderscheidende aantrekkingskracht voor de consument creëren. Dit betekent echter niet dat in onze provincie geen nieuw aanbod kan worden gerealiseerd. Integendeel. Vernieuwend en aanvullend aanbod is absoluut nodig om het hoog niveau van de koopbinding in stand te houden en om de koopattractie nog te verbeteren. De voorwaarde is echter wel dat dit aanbod onderscheidend en vooral complementair dient te zijn aan de reeds bestaande detailhandel. Tevens dient te worden gezorgd voor een sterke verweving met de centrale handelsgebieden.

Meer dan ooit dient ook rekening te worden gehouden met het profiel en de verzorgingsfunctie van de stad of gemeente. Het is evident dat het retailprofiel van Hasselt en Genk sterk verschilt van de kleinere stedelijke kernen van onze provincie die op hun beurt een andere verzorgingsfunctie hebben dan de Limburgse plattelandsgemeenten.

Via het Kennisnetwerk Detailhandel Vlaanderen wil de provincie Limburg de Limburgse gemeenten ondersteunen én stimuleren bij het voeren van hun detailhandelsbeleid. Dit kennisnetwerk is een onderzoeks- en begeleidingstraject op initiatief van de vijf Vlaamse provincies in samenwerking met Agentschap Ondernemen. Het is een open platform waarin alle stakeholders van detailhandel vanuit hun rol op beleids- en/of ondernemersniveau informatie, initiatieven en ontwikkelingen kunnen uitwisselen.

Midden 2014 legt het Kennisnetwerk Detailhandel de laatste hand aan een interprovinciale studie detailhandel in Vlaanderen.

Toerisme

Het STAP in Limburg schuift een duidelijke ambitie naar voor: “Komen tot meer en beter toerisme in Limburg en zo ook tot meer welzijn en welvaart voor de Limburgse bevolking.” Er wordt verder gebouwd op Limburg als een toeristisch innoverende groene bestemming. Centraal staat het streven naar samenwerking tussen alle partijen die werken rond het toerisme in Limburg. Op die manier wordt de basis versterkt voor een creatief, duurzaam, positief, gezond, groen en toeristisch ondernemerschap.

Nog sterker dan in het voorgaande strategisch toeristisch actieplan wordt ingezet op een sterk ondernemerschap en het promoten van Limburg als een toeristische bestemming.

Limburg wordt dan ook gepositioneerd als de eerste keuze voor een dichtbijvakantie. Een groene, landelijke regio waar de Limburgers de toeristen welkom heten en uitnodigen om actief op

ontdekking te gaan. Limburg, een garantie voor rustgevend genieten en een authentiek vakantiegevoel. Het groene imago van Limburg en haar landelijkheid onderstreept het belang van een kwalitatief landschap. Toerisme en landschap delen in Limburg een gemeenschappelijk belang.

Het concept dat wordt gehanteerd om dit imago naar buiten te brengen is dat van Limburg als stadspark in het hart van Europa, een groene long nabij euregionale toppers als Aken, Luik en Maastricht. Doelgroepen zijn dan ook gezinnen met kinderen, koppels, nieuwe vormen van reisgezelschappen zoals vriendengroepen en eenoudergezinnen.

Om invulling te geven aan het stadspark Limburg wordt er gekozen voor het versterken van marketingthema's op Limburgs niveau. Al zijn binnen deze marketingthema's regionale accenten te onderscheiden:

- Landschapsbeleving (Kempen, Maasland, Haspengouw, geheel Limburg):
Investeren in bijzondere zicht- en belevingspunten, nieuwe belevingsvolle producten, groen onthaal, vermarkting groen Limburg, innovatieve logies in het groen.
- Fietsparadijs (Kempen, Maasland, Haspengouw, geheel Limburg):
Investeren in innovatieve fietsproducten, samenwerking met ondernemers, bestemmingspromotie.
- Actief genieten met accent op wandelen (Kempen, Maasland, Haspengouw, geheel Limburg):
 - o Investeren in verbeteren van de kwaliteit van de routes, afstemmen van de wandelproducten, promotie van wandelproducten, afstemmen op de ondernemers, het ontwikkelen van innovatieve producten.
 - o Naast wandelen ook watertoerisme (Maasland) en paardrijvakanties in het groen (Kempen en Maasland) met focus op investeren in behoud, beheer, kwaliteit en promotie van de routes.
- Rijk Limburgs verleden (Kempen, Maasland, Haspengouw, geheel Limburg):
 - o Investeren in overkoepelende visie en toeristische ontsluiting van het erfgoed.
- Gezinsvakanties (Kempen, Maasland, Haspengouw, geheel Limburg):
 - o Investeren in kindvriendelijk onthaal, ontsluiting van het landschap via routes voor kinderen, attracties en activiteiten op kindermaat.
- Goede buitenleven (plattelandstoerisme in Kempen, Maasland, Haspengouw):
 - o Investeren in routes, plattelandslogies, plattelandsactiviteiten, fruit en oogst, spreiding in tijd en ruimte, uitbreiding van de markt in Nederland en Duitsland.

Vier van deze zes marketingthema's zijn gebaseerd op de kwaliteit van het landschap en de beleving ervan. Een goed onderhoud en beheer zijn dus essentieel voor de versterking van de toeristische waarde van het product.

3.1.4 Omgevings- en sociale analyse

3.1.4.1 Verenigingen en vrijwilligers

De relaties die mensen aangaan in hun woonomgeving spelen een belangrijke rol. Leven in een dorp is ook samenleven in een gemeenschap. De kwaliteit van dit samenleven bepaalt in grote mate hoe bewoners hun leefomgeving ervaren en beoordelen. Verenigingen organiseren activiteiten, die samenhangsgevoel en gemeenschapsgevoel creëren. Leven in een gemeenschap veronderstelt bovendien in de eerste plaats dat mensen elkaar ontmoeten. Ontmoeting ontstaat waar mensen initiatief nemen: burens, straatcomités, verenigingen. Vrijwilligerswerk bestaat uit activiteiten die in min of meer georganiseerd verband worden uitgevoerd. Het lijkt erop dat er steeds meer initiatieven in 'min'(der) georganiseerd verband ontstaan, initiatieven die uit spontane acties of specifieke behoeften ontstaan en dan succesvol blijken te zijn. Toch staat het verenigingsleven sterk in Kempen en Maasland, doch niet overal. Zo is onder meer opvolging vaak een probleem.

Vrijwilligerswerk prikkelt en activeert mensen. Belangrijk is dat men groeit in vrijwilligerswerk. Dat men door dit werk een beter zicht krijgt op wat men weet en kan, en wat men zou kunnen. Mensen krijgen het gevoel van betekenis te zijn, geloven weer in zichzelf, krijgen meer greep op het eigen leven, krijgen meer zelfwaarde en meer zin om dingen te veranderen en uit te proberen.

Het vrijwilligerswerk heeft een aantal troeven:

- Opbouw van sociale contacten en loskomen uit het isolement
- Uitbreiden van vriendenkring
- Zinnvolle bezigheid en tijdsstructurering
- Kansen op bijleren en beter zicht krijgen op eigen mogelijkheden
- Uitwisselen van persoonlijke informatie en zinvol advies en tips krijgen
- Zelfontplooiing en meer zelfvertrouwen
- Erkenning en waardering krijgen
- Bron van zingeving, van engagement bij gemeenschappelijk project, zinnvolle bijdrage kunnen leveren aan samenleving
- Ervaring dat men erbij hoort en meetelt
- Ervaringen van actorschap, van invloed
- Zorg dragen voor anderen, ervaring van kunnen en mogen geven
- Problemen – psychisch, financieel of sociaal – even kunnen loslaten en achterlaten

Vrijwilligers vormen de pilaren van het verenigingsleven. Mensen engageren zich in (traditionele) verenigingen en deze verenigingen fungeren als doorgeefluik naar de buitenwereld.

De rol van vrijwilligers is hierbij van groot belang. Hoe ze zich verenigen, zal van invloed zijn op hoe verenigingen er in de toekomst zullen uitzien. Vandaag zijn er al een aantal ingrijpende evoluties bezig die impact hebben of zullen hebben op het verenigen van mensen. Het netwerken van mensen zal waarschijnlijk in de toekomst veel veranderlijker zijn dan in het verleden. Dit veronderstelt dus verantwoordelijkheid bij organisaties die deze netwerken ondersteunen.

Vrijwilligerswerk gaat er niet op achteruit in de samenleving, maar in het vrijwilligerswerk is er een toename van verschillende stijlen. Die stijlen verschillen ten opzichte van elkaar op basis van de cultuur van vrijwilligers, hun motivatie, de duur van het engagement, de verhouding tot de organisaties, de keuze van het soort activiteiten ...

Als de openheid van deze verenigingen echter klein is, zal het culturele verschil tussen de leden van de vereniging en de buitenwereld groot blijven. Een soort wereldvreemdheid doet zich dan voor. Een veelgehoorde klacht in dorpen is dan ook dat jonge inwoners het moeilijk vinden om aan te sluiten. Initiatieven naar nieuwkomers zijn dan ook meer dan welkom.

De overheid kan twee mogelijke functies vervullen in het kader van het vrijwilligerswerk, enerzijds de rol van organisator, anderzijds de rol van ondersteuner.

De voorbije jaren treedt de overheid (op verschillende bestuursniveaus) steeds vaker op als organisator van het vrijwilligerswerk, en dit in verschillende sectoren. Vanzelfsprekend wordt die beleidsaandacht alleen maar toegejuicht en is er op het eerste zicht niets mis mee dat lokale besturen de meerwaarde van het vrijwilligerswerk ontdekken en er zelf gretig gebruik van maken⁷³. Toch is er voorzichtigheid geboden:

- lokale besturen hebben vaak meer middelen om een uitgebreide omkadering voor vrijwilligers te voorzien (inclusief kostenvergoedingen), wat soms als onjuiste concurrentie gepercipieerd kan worden;
- overheden opteren soms voor de inzet van vrijwilligers uit financiële redenen: vrijwilligers zijn kostefficiënter dan inzet van betaalde medewerkers;
- bepaalde overheidsregels kunnen botsen met bepalingen uit de vrijwilligerswet, wat vrijwilligers in een moeilijk parket kan brengen.

Essentieel is en blijft dat de overheid, dus ook de lokale overheid, aandacht heeft voor het lokale vrijwilligersinitiatief, het zogenaamde 'privaat initiatief' van organisaties en verenigingen. Zij hebben vaak een aloude traditie in het verenigen van mensen, het vrijwillig engagement en samenwerking, vaak met schaarse middelen. De overheid dient dit soort initiatieven en activiteiten te ondersteunen, ervoor te zorgen dat hun werking niet gehinderd wordt door een teveel aan regels en administratieve voorwaarden. Lokale gemeenschappen hebben er belang bij dat het vrijwilligerswerk op hun grondgebied floreert; de meerwaarde van het vrijwilligerswerk voor de sociale cohesie is al langer bewezen. Daarom is het essentieel dat hier ook een subsidiariteitsprincipe gehanteerd wordt. Wat door de verenigingen en organisaties opgenomen wordt, mag niet overgenomen worden door de lokale overheid.

Zoals vermeld doet de overheid doet steeds meer beroep op vrijwilligers voor allerlei taken, ook zorgtaken. Hierdoor komen de vrijwilligers binnen hun eigen vereniging onder druk te staan. In vergelijking met betaalde arbeidskrachten, is het vrijwilligerswerk voor de overheid een goedkoop alternatief. Vanuit een humaan oogpunt is er niets op tegen dat gemeenschappen en generaties solidair zijn met elkaar, dat mensen de zorg voor elkaar opnemen (zoals dat nu nog spontaan gebeurt in niet-Westerse culturen). Voor het vrijwilligerswerk biedt deze evolutie een grote uitdaging; niet enkel om voldoende vrijwilligers te vinden die een taak willen opnemen in het 'zorgen' voor, maar ook om het aanbod kwalitatief hoog te houden, ervoor te zorgen dat de vrijwilligers voldoende ondersteuning en begeleiding krijgen. Vrijwilligers willen geen loon, maar wel dank en waardering: 'Geen centen, wel complimenten'. Waardering en erkenning krijgen voor het vrijwilligerswerk is essentieel.

3.1.4.2 Ontmoeten en wonen op het platteland

Quote:

*Mark Suykens
Algemeen directeur
Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten (VVSG vzw)³*

“Lokale besturen en het plaatselijke verenigingsleven hebben een gemeenschappelijke missie waarin het verenigen centraal staat: hoe kunnen we mensen en groepen verenigen voor ontmoeting, vrijetijdsbeleving, levenslang leren en actief burgerschap. We zijn partners. Alleen moet de huidige subsidierelatie meer evolueren naar een volwassen partnerschap om samen maatschappelijke cohesie te realiseren in de lokale gemeenschap.”

Achtergronden

“Het Vlaamse platteland is sterk verstedelijkt. Het heeft niet enkel een hoge bevolkingsdichtheid en een sterk versnipperd landschap, ook de banden tussen het platteland en de steeds nabije stad zijn zeer sterk. Zowel geografisch, functioneel als cultureel zijn de plattelands- en stedelijke gebieden steeds meer verweven. De huidige communicatie- en vervoersmogelijkheden ondersteunen de economische, sociale en culturele interacties waardoor de identiteits- en mentaliteitsverschillen steeds kleiner worden. De stedelijke centra zijn de belangrijkste tewerkstellingspolen voor de inwoners van het platteland en ook voor diensten, onderwijs en ontspanning zijn plattelandsbewoners grotendeels op de stad gericht. Omgekeerd zijn stadsbewoners aangewezen op het omliggende platteland voor ecosysteemdiensten als een groene omgeving, rust en recreatie. Inzake voedselproductie, waterhuishouding en ruimte voor water, energie en biodiversiteit levert het platteland belangrijke diensten aan de ganse samenleving, de stedelijke inclusie. Door de sterke vervlechting wordt de dynamiek in de plattelandsgebieden deels bepaald door de stedelijke omgeving.” (Bron PDPO III)

Het agrarische platteland is verdwenen. Naast landbouwers (1,7 % van de actieve bevolking) wonen er nu gepensioneerden, loontrekkenden en zelfstandigen. Hun bezigheid is niet lokaal verankerd maar bevindt zich meestal in economische knooppunten of in stedelijke gebieden waardoor pendelen endemisch wordt en er tijdens de dag nog weinig beweging is in de dorpen. Voor deze groepen heeft het platteland enkel betekenis als decor voor hun woning. Door de verschillende groepen wordt het platteland apart ervaren. Zo zijn er culturele verschillen tussen jongere en oudere inwoners en tussen autochtone en allochtone. Nieuwe inwoners brengen mentale beelden (perceptie) mee afwijkend van wat de originele inwoners denken. Uit opinie-onderzoek blijkt dat men het platteland ziet als een combinatie van natuur en cultuur, agrarische cultuurlandschappen inclusief kleine dorpen. Men maakt dus mentaal een onderscheid tussen het platteland, bossen en ‘puur natuur’ omdat men in elk van die categorieën een ander belevingsgevoel heeft. Bijkomend hebben de stedelingen of inwoners uit de steden een uitgesproken mening dat het platteland waardevol is⁴. De belangrijkste waarde, naast het landelijk wonen (eventueel tweede woning), heeft

³ Bron: Ardies Luc (2014). Succesvol verenigingsmanagement in 5 stappen.

⁴ Sociaal en Cultureel Planbureau (2006). Leven zonder drukte; wat stedelingen waarderen in het platteland, Triek van der Ziel, Den Haag.

van doen met de recreatieve aantrekkelijkheid van het landschap. 'Buiten zijn', dat is de essentie, en liefst in een decor zonder veel conflicten. Daarnaast zijn er nog de spirituele waarde (herbronnen) en in het verlengde daarvan de therapeutische waarde (groene zorg). Agrarische productie lijkt minder belangrijk. Deze mening is veelal gekleurd door de 'rurale idylle' (CSB, 2006, p. 74). Het plattelandsleven wordt als een prettig, gezond en probleemloos bestaan gepresenteerd, waar mensen een veilig, gezond en vredig leven leiden in een hechte gemeenschap en een aantrekkelijke natuurlijke omgeving⁵. 'Idyllisch' kan hier verstaan worden als het positieve tegenover het negatieve beeld van de hectische, drukke, vieze en onveilige stad. Deze denkbeelden worden geïmporteerd in een gemeenschap die deze idyllische beelden niet heeft. Voor plattelanders is het platteland meer dan natuur en voedselproductie. Zij vinden het bv. vanzelfsprekend dat er voldoende werkgelegenheid is en dat er betaalbare woningen zijn. Als er dan te weinig tijd is om begrip te krijgen voor ieders beeld, kan het er in de praktijk op neerkomen dat er bij aanvragen van vergunningen heel wat protest rijst. Het beruchte NIMBY-gedrag (Not in My backyard) doet zich ongeveer overal voor, maar het aantal dossiers neemt toe⁶.

In dit verband is er ook sprake over mentale verstedelijking, een term voor het eerst gebruikt in de jaren '60. Deze vorm van verstedelijking duidt op een proces waarbij de cultuur en het bijhorend gedrag wordt overgedragen van de stad naar het platteland. Waarden, normen en gedragingen die zich eerst in steden ontwikkelen, verspreiden zich daarbuiten. Onder invloed van de stadsvlucht uit de jaren '70 versnelde dit proces. Het verschil in gedragingen en opinies tussen plattelandsbewoners en stedelingen is daardoor grotendeels uitgevlakt. Nederland doet er onderzoek over⁷. In Vlaanderen is er weinig over geweten⁸. Toch merkt men aan het koopgedrag, het kijkgedrag⁹ of de omgang met mobiele telefonie of mensen cultureel verschillend zijn. De jongeren en de tweeverdieners op het platteland verschillen nauwelijks van groepen uit de stad. Voor ouderen gaat deze uitspraak minder op.

Een tevredenheidsmeting bij klanten van Landelijke Thuiszorg vzw voegt nog andere aspecten toe over de combinatie vergrijzing - leefbaarheid¹⁰. Ongeveer de helft heeft nog een hobby met lezen/puzzelen en tuinieren als belangrijkste activiteit. Shoppen en kaarten komen op de tweede

⁵ Agrarische activiteiten en de daarmee gepaard gaand overlast kunnen het idyllisch beeld verstoren. Zou de rurale idylle aan de grondslag liggen van de vermeende toename van conflicten o.a. NIMBY tussen nieuwkomers en landbouwers.

⁶ Uit gesprek.

⁷ Onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (2006). "Thuis op het platteland. De leefsituatie van platteland en stad vergeleken". Kenmerkend is ook het boek 'Domweg gelukkig op het platteland' van de journalisten Manon Sikkels en Marion Witter (2007) waar een soort inburgeringscursus in voorkomt voor stedelingen die op het platteland gaan wonen. 'Leer de taal', 'Ga naar het dorpsfeest', 'Neem de tijd' en 'Steun de lokale middenstand' zijn enkele aanbevelingen...

⁸ Een Waalse Leadergroep nabij Namur organiseerde onderzoek en acties rond oude en nieuwe bewoners in de dorpen.

⁹ Vooral in niet-stedelijke gebieden brengt men minder tijd voor de televisie en/of computer door. (SCP, 2006, p. 289)

¹⁰ Bron: Anne Dedry, 2010.

plaats. De helft zegt verplaatsingsproblemen te hebben. Ruim een derde is lid van een vereniging waarvan 1 op 5 wekelijks participeert¹¹. De lijst van ‘ervaren tekort aan basisvoorzieningen’ is illustratief om te weten hoe ouderen het huidige platteland ervaren¹². Zij hebben het in een vroegere periode anders geweten. Toen bestonden er nog meer autonome dorpen met alle voorzieningen op lokaal niveau m.i.v. filmzalen. Door de schaalvergroting zijn die voorzieningen langzaam verdwenen.

Jonge gezinnen rapporteren zoiets niet, want zij ervaren dit gebrek niet als een probleem. Hun werk brengt hen meestal wel langs plaatsen waar goederen of diensten worden aangeboden, en ze rijden meestal met een auto. Waar ze dan wel over klagen, zeker de moeders, is het gebrek aan kinderopvang. Nog steeds vormt de familie het grootste opvangnet, maar dit is langzaam aan het afnemen. Ofwel verhuist men naar een andere streek en dan moet er beroep worden gedaan op externe hulp. Ofwel vinden de ouders het toch niet meer vanzelfsprekend dat zij altijd de opvang doen, waardoor er ook externe hulp moet komen. Organisaties voor tijdelijke of occasionele opvang bv. voor een ziek kind zijn eerder te vinden in de centrumgemeenten en in de peri-urbane gemeenten.

Het gemiddeld aantal kindplaatsen voorschoolse opvang (per 100 kinderen) bedraagt 32,15. Hiermee scoort het Leader-gebied Kempen en Maasland iets lager dan het Limburgs en Vlaams gemiddelde. Dit is vooral te wijten aan het feit dat enkele gemeenten lager scoren. Maasmechelen, Bree, Hamont-Achel en Maaseik hebben een beduidend lager aantal voorschoolse kinderopvangplaatsen, hetgeen duidelijk weergegeven wordt in tabel 19. Kinrooi en Overpelt hebben het hoogst aantal voorschoolse kinderopvangplaatsen.

Tabel 19: Aantal kindplaatsen voorschoolse opvang per 100 kinderen (0-2 jaar)

	2009	2010	2011	2012	2013
Bocholt	19,3	20,1	21,9	32,8	29,5
Bree	23,2	27,4	26,6	25,3	24
Dilsen-Stokkem	20,3	22,6	25,3	23,9	27,2
Hamont-Achel	20,7	21,3	21,6	24,2	24,9
Hechtel-Eksel	23	23,7	26,3	34,9	34,7
Kinrooi	34,9	38,8	38,5	41,7	44,1
Lanaken	33,7	36,5	40,2	38,5	37,5
Maaseik	25,2	24,7	25,1	24,3	24,2
Maasmechelen	17,3	18,9	21,2	22,9	23
Meeuwen-Gruitrode	42,4	36	38,2	37,8	38,5
Neerpelt	29,3	28,9	31,6	37,4	37,7
Overpelt	38	39,8	38	35,8	40,5
Peer	35,9	35,4	35,6	32,9	32,2
Limburg	28,9	30,1	31,2	31,8	32,7
Vlaams Gewest	35,7	36,9	37,6	38,5	39,3

¹¹ Die cijfers liggen niet zo hoog want de ondervraagden zijn ‘zorgbehoevend’. Als er gezondheidsproblemen optreden, daalt meestal het sociale engagement m.i.v. lidmaatschap van een vereniging. (Uit gesprek).

¹² Het aandeel van respondenten op de vraag wat er als tekort ervaren: cinema/theater: 42 %; postkantoor/bank: 40 %; dienstencentrum/wijkcentrum: 38 %; beenhouwer: 34 %; algemene voedingswinkel: 33 %; park/openbaar groen: 29 %; bakker: 28 %; bushalte/OV: 24 %; apotheker: 24 %; café: 20 %. Deze meting is vergelijkbaar met het cijfermateriaal uit de studie van de VUB (2009): Oost, West, Buurt, Best, over het belang van de leefomgeving voor het proces van ouder worden. T.Buffel, D.Verté e.a.

	%
	< 20,0
	20,0 < 22,5
	22,5 < 25,0
	25,0 < 27,5
	>= 27,5

Bron: Kind & Gezin

Tabel 20 geeft het aantal kindplaatsen buitenschoolse opvang per Leadergemeente weer. In totaal voorziet het Leader-gebied voor 9,4 op 100 kinderen buitenschoolse opvang. Daarmee doet het nipt beter dan de provincie Limburg (8,9) en het Vlaams Gewest (5,5). Dilsen-Stokkem, Lanaken en Maasmechelen hebben zeer weinig buitenschoolse kinderopvangplaatsen.

Tabel 20: Aantal kindplaatsen buitenschoolse opvang per 100 kinderen (3-11 jaar)

	2009	2010	2011	2012	2013
Bocholt	7,6	7,7	7,8	8	11,3
Bree	14,2	16,9	17,7	18	20,4
Dilsen-Stokkem	5,6	5,5	6	6	6
Hamont-Achel	7,1	7,3	7,5	7,4	7,4
Hechtel-Eksel	8	8,1	8	12	11,9
Kinrooi	11,2	11,1	11,3	11,4	11,5
Lanaken	5	3	3	3	3
Maaseik	8,5	8,5	8,3	8,2	8,1
Maasmechelen	2,8	2,8	2,7	3,2	3,1
Meeuwen-Gruitrode	8,3	8,5	7,8	7,8	9,2
Neerpelt	10,9	11,5	13,7	19,4	17,3
Overpelt	13,5	16,8	12,1	11,8	12,5
Peer	14,1	14	14,1	15,1	16,9
Totaal	8,1	8,3	8,3	9	9,4
Limburg	7,8	8	8,5	9,2	8,9
Vlaams Gewest	5,2	5,3	5,4	5,5	5,5

	%
	< 7,2
	7,2 < 7,8
	7,8 < 8,4
	8,4 < 9,0
	>= 9,0

Bron: Kind & Gezin

In bepaalde gemeenten is het aanbod aan kinderopvang weinig ontwikkeld. De redenen hiervoor liggen vaak in het verleden. In gebieden waar weinig werk is (was) blijven vrouwen nog vaak thuis. Hierdoor is de vraag minder groot en is er dus ook niet veel geïnvesteerd in kinderopvang. Ook de rurale mentaliteit speelde een rol: de informele opvang bij ouders, grootouders en tantes is daar nog meer aanwezig. Daarnaast is ook de aanwezigheid van de mentaliteit voor 'zelfstandig ondernemen' in bepaalde gebieden veel minder aanwezig. Hierdoor nemen vrouwen/mannen ook minder initiatief om als zelfstandige onthaalouder te starten of met een kinderkribbe te starten.

Sommige gemeenten en OCMW's hebben geïnvesteerd in kinderopvang en erkenningen aangevraagd en gekregen. Andere gemeenten plaatsten andere beleidsaccenten en werden geconfronteerd met een kleinere vraag. Omwille van de veeleisende vereisten is het niet altijd eenvoudig nieuwe erkenningen te krijgen. (Bron: Landelijke Kinderopvang)

Sommige groepen in de samenleving en op het platteland lopen een verhoogd risico op armoede¹³. Werkloze gezinnen met kinderen het meest, daarna eenoudergezinnen, werkloze gezinnen zonder kinderen, huurders en 65-plussers. Het risico verhoogt als er een aantal indicatoren zoals 'laag inkomen', 'slechte woning', 'huurder' of 'weinig voorzieningen in het dorp' samen vallen, en dan kan dit leiden tot mensonwaardige leefomstandigheden waar niemand baat heeft. Terreinkenners weten dat armoede zich in twee gedaanten voordoet¹⁴. Ofwel zijn het 'gekende families'¹⁵, ofwel zijn het mensen die van elders komen, zich laten registreren en dan naar het OCMW gaan. De bestrijding van de armoede is een hoofdprioriteit van het beleid. Verschillende instrumenten worden ingezet: jobcreatie, onderwijs, wonen. In de landelijke gebieden is het moeilijker om beroep te doen op bv. arbeidsactivatie omdat er te weinig vacante jobs ter plaatse zijn of omdat de persoon weinig mobiel is. Putnam schrijft (p. 321) "Dozens of studies have found that at all levels in the social hierarchy and in all parts of the economy, social capital is a powerful resource for achieving occupational advancement, social status, and economic rewards – perhaps even more important than human capital (education and experience)." Om mensen te helpen zijn netwerken belangrijk. Netwerken op het platteland ontstaan niet uit het ijle. Er moeten mogelijkheden zijn om mensen fysiek te ontmoeten en samen activiteiten op te zetten. Onderzoek van Soenen gaf aan dat publieke ruimten en semi-publieke ruimten deze rol kunnen vervullen.

Wat sociale huisvesting betreft is er een inhaalmanoeuvre bezig, maar de sociale woningbouwmaatschappijen oriënteren zich vooral op de centrumgemeenten. In het algemeen is er voor de huisvesting nog veel werk op gemeentelijk niveau. Hierbij moet niet alleen de bakstenen dimensie van het woonbeleid worden bekeken, maar moeten woonprogramma's terdege rekening houden met het demografische en socio-economisch profiel van de gemeente.

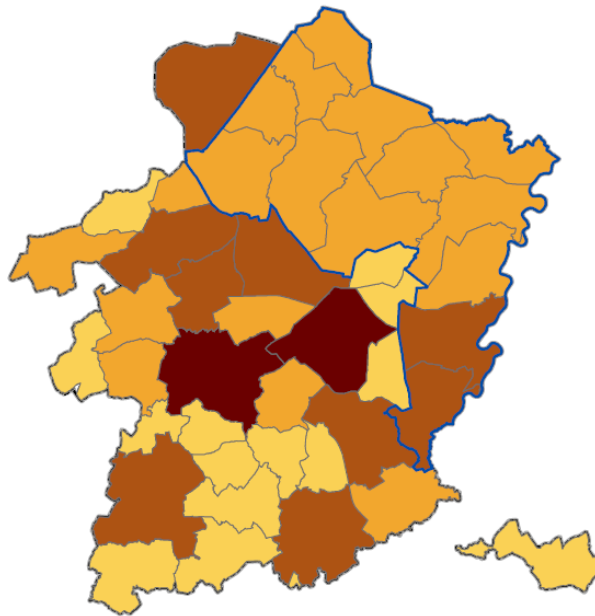
Het aandeel van woningen gebouwd voor 1946 in het Leader-gebied Kempen en Maasland is vergelijkbaar met het Limburgse gemiddelde. Ook het aantal woningen per gemeente – kaart 9 - in het Leader-gebied Kempen en Maasland benadert het Limburgse gemiddelde. In Maasmechelen en Lanaken staan er meer woningen, wat kan toegewezen worden aan respectievelijk de stedelijke ontwikkeling in kader van het mijnverleden en aan de nabijheid van de stad Maastricht.

¹³ www4.vlaanderen.be/wvg/armoede/armoedeinvlaanderen/ (gezien 11/2/2011)

¹⁴ Uit gesprek.

¹⁵ Wat doet denken aan generatiearmoede, de meest hardnekkige vorm van armoede om te bestrijden omdat er een culturele component bij zit. Jan Vranken (2004) "In België leeft ongeveer 12% van de bevolking onder de armoedegrens. De generatiearmen vormen zo'n 1,5% van de bevolking. Ze komen gedurende hun hele leven vrijwel nooit boven de armoedegrens. 25% van de Belgen is al eens tijdelijk in de armoede beland."

Kaart 9: gemiddeld aantal woningen (z-scores – 2013)

Bron: Provincie Limburg – Steunpunt Sociale planning

De aandacht moet naast de fysieke kwaliteit van de woning en het comfort ook gaan naar de aspecten van samenleven en leefbaarheid, bijgevolg is het gestructureerd samenwerken tussen 'huisvesting' en 'samenlevingsopbouw' het streefdoel¹⁶. Daarbij kan ook het sociaal-cultureel werk wat op het platteland nog sterk staat, zijn bijdrage leveren.

Bij plattelandsbeleid is 'leefbaarheid' een belangrijk begrip. Klassieke studies verbinden dit met een voldoende inkomen, de aanwezigheid van voorzieningen, veiligheid, kwaliteit van de sociale contacten, gevoel van meesturen... Thissen (p. 89) stelt dat de kwaliteit van de woonomgeving naast de verkeerssituatie een belangrijke rol voor jonge bewoners speelt bij de vorming van een oordeel over de leefbaarheid van het dorp.

Recent onderzoek toonde aan dat de ouderen op het platteland zich sociaal-cultureel engageren in de traditionele verenigingen¹⁷. Deze verenigingen fungeren dan als doorgeefluik naar de buitenwereld. Als de openheid van deze verenigingen echter klein is, zal het culturele verschil tussen de leden van de vereniging en de buitenwereld groot blijven. Een soort wereldvreemdheid doet zich dan voor. Een veelgehoorde klacht in dorpen is dan ook dat de jonge inwoners het moeilijk vinden om aan te sluiten¹⁸.

In Bevers et al. (p. 103) wordt expliciet ingegaan op de vraag of er voldoende zalen beschikbaar zijn voor sociaal-culturele activiteiten. "De zaal is een hefboom voor de plaatselijke werking. Al zijn

¹⁶ Lokaal woonbeleid in België, Acco, 2008. Luc Goossens et al.

¹⁷ Recent onderzoek van de KHLeuven in Vlaams-Brabant waarbij van de bevroegde bewoners 22 % actief lid is en 34 % passief lid van een vereniging. In totaal is 80 % lid of ooit lid geweest van een sociaal-culturele vereniging. Liefst 85 % van al de leden blijkt ouder dan veertig te zijn. Onder de deelnemers zijn ook significant meer vrouwen, kerkgangers en personen te vinden die al langer in het dorp wonen.

¹⁸ Uit gesprek.

voorzieningen volgens Ostendorf en Thissen (2001) belangrijker in de meer autonome dorpen dan in de meer woongerichte dorpen, verenigingen moeten, gesteund door koepelorganisaties, voldoende aandacht blijven vragen voor voldoende zaalinfrastructuur, afstemming van agenda's, prijszetting... Zonder goede voorzieningen is het immers moeilijk verenigingen en activiteiten te doen bloeien. Ook dit vraagt structurele ingrepen en dus tijd." De auteurs bevelen dit aan om te realiseren op middellange termijn.

3.1.4.3 Patrimonium

Agrarisch patrimonium

Leegstand onderdrukt de leefbaarheid van een dorp. Het is immers een teken van afwezigheid, van niet meer zijn. Het geeft aan dat er mogelijkheid tot wonen, ontmoeten of tot economische activiteit niet meer benut wordt.

In de landbouwsector zijn de laatste decennia twee trends waar te nemen: het aantal landbouwers daalt, en de schaalgrootte van de bestaande bedrijven stijgt (uit economische leefbaarheid). Bedrijven op zoek naar schaalvergroting nemen gronden en vaste activa over van de ondernemers die ermee stoppen. Bedrijfsgebouwen horen daar echter niet altijd bij, waardoor zij leeg komen te staan en in onbruik komen.

Zo zijn er dan mogelijkheden om ontbrekende functies opnieuw in de dorpskernen in te brengen. Er zal steeds gezocht moeten worden naar oplossingen die passend zijn in de omgeving en kaderen binnen de regelgeving.

Tabel 21: aantal bedrijven met een landbouwproductie

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
BOCHOLT	146	145	146	139	112	116
BREE	165	164	158	149	131	129
KINROOI	119	109	105	107	107	106
MAASEIK	116	110	99	97	102	97
NEERPELT	88	85	86	84	69	68
OVERPELT	33	31	30	28	20	25
PEER	211	207	195	192	187	183
HAMONT-ACHEL	87	84	81	80	76	76
HECHTEL-EKSEL	41	40	34	31	25	25
MEEUWEN-GRUITRODE	132	128	118	119	102	99
DILSEN-STOKKEM	82	80	76	77	68	66
LANAKEN	53	48	45	47	49	48
MAASMECHELEN	63	61	57	56	44	42
LEADER K&M	1 336	1 292	1 230	1 206	1 092	1 080
LIMBURG	4 061	3 879	3 666	3 510	3 083	3 020

Bron: Provincie Limburg, Dienst Landbouw en Platteland, PAGLI's

Kerkelijk patrimonium

De dorpsgemeenschappen in Limburg komen in het algemeen voort uit een landbouwgemeenschap, waarin het christelijke geloof een centrale plaats innam. In het Zuiden van de provincie kan dit zelfs letterlijk genomen worden, de parochiekerk is vaak immers het centrum het dorp. Ook in Kempen en

Maasland ziet je dit terugkomen. De kerk was in het dorp dan ook één van de centrale ontmoetingsplaatsen voor de gemeenschap.

Na de tweede wereldoorlog is stilaan de secularisatie van de maatschappij op gang gekomen, wat ook vandaag nog resulteert in een achteruitgang van de kerkgang. Door de achteruitgang van de kerkgang en de alsmaar oprukkende vergrijzing bij de actieve kerkgaande parochianen dreigen parochiekerken hun functie als gebeds- en geloofshuis en ontmoetingshuis stilaan te verliezen. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat sommige kerken op middellange termijn stilaan in ongebruik geraken.

Tabel 22 geeft het aantal parochiekerken per gemeente weer van het Leader-gebied. In totaal telt het Leader-gebied 82 parochiekerken. Maasmechelen, Maaseik en Lanaken tellen de meeste met respectievelijk 12, 11 en 10 parochiekerken.

Tabel 22: Aantal parochiekerken per gemeente

Bocholt	4	Bocholt, Kaulille, Lozen, Reppel
Bree	7	Bree, Beek, Gerdingen, Opitter, 't Hasselt, Tongerlo, Vostert
Dilsen-Stokkem	5	Dilsen, Elen, Lanklaar, Rotem, Stokkem
Hamont-Achel	5	Achel (2), Hamont, Lo, Statie
Hechtel-Eksel	2	Hechtel, Eksel
Kinrooi	5	Geistingen, Kinrooi, Kessenich, Molenbeersel, Ophoven
Lanaken	10	Gellik, Heide, Kesselt, Veldwezelt, Lanaken, Neerharen, Rekem (3) Smeersmaas
Maaseik	11	Aldeneck, Dorne, Heppeneert, Maaseik (2), Neeroeteren, Opoeteren, Ven, Voorshoven, Waterloos, Wurfeld
Maasmechelen	12	Boorseme, Eisdén Cité, Eisdén, Kotem, Leut, Mariaheide Mechelen-aan-de Maas, Meeswijk, Opgrimbe, Proosterbos, Uikhoven, Vucht
Meeuwen-Gruitrode	5	Ellikom, Meeuwen, Gruitrode, Neerglabbeek, Wijshagen
Neerpelt	5	Boseind, Grote-Heide, Herent, Neerpelt, Sint-Huibrechts-Lille
Overpelt	4	Fabriek, Holven, Lindelhoeven, Overpelt
Peer	7	Peer, Kleine-Brogel, Grote-Brogel, Erpekom, Linde, Wauberg Wijchmaal
	82	

De Vlaamse overheid heeft daarom per decreet gevraagd om een parochiekerkenplan op te stellen. Dit wordt opgesteld door de centrale kerkbesturen, in overleg met de kerkfabrieken en de gemeenteraad. De parochiekerken zijn – in de regel - in het bezit van de plaatselijke kerkfabriek.

De Vlaamse bisschoppen hebben d.d. 2012-11-8 hieromtrent richtlijnen uitgeschreven. In deze richtlijnen moedigen zij de ‘valorisatie’ van de parochiekerken, kapelanijen en erkende annexe kerken aan. Aangezien het bisdom het toestemming moet geven tot herbestemming van een kerk naar een niet-religieuze functie, is het belangrijk te weten welke ander mogelijkheden vanuit het bisdom naar voren geschoven worden. Deze zijn:

Valorisatie

Valorisatie heeft betrekking op initiatieven die, met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen versterken en bevorderen (religieuze en culturele, historische en kunsthistorische, architecturale en landschappelijke aspecten). Dit kan bijvoorbeeld een occasioneel en passend gebruik van het kerkgebouw voor kunsthistorische rondleidingen, concerten, voordrachten, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen zijn.

Medegebruik

Medegebruik is de terbeschikkingstelling van het kerkgebouw voor religieuze activiteiten van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

Nevenbestemming

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een multifunctioneel gebruik en een gedeeld gebruik.

Multifunctioneel gebruik

Multifunctioneel gebruik is een nevenbestemming in de tijd. Het kerkgebouw kan in dit geval occasioneel, buiten de uren van de religieuze activiteiten, voor andere doeleinden of door andere instanties gebruikt worden.

Gedeeld gebruik

Gedeeld gebruik is een nevenbestemming in de ruimte. Het kerkgebouw wordt architecturaal zodanig heringericht dat er een nieuwe en kleinere liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming kunnen krijgen. Een gedeeld gebruik veronderstelt dus dat de liturgische ruimte en de andere ruimten bouwkundig volledig van elkaar gescheiden zijn, zodat een gedeeld gebruik mogelijk wordt, zonder dat de afzonderlijke activiteiten elkaar hinderen of doorkruisen.

Herbestemming

Wanneer een parochiekerk niet meer voor religieuze activiteiten in aanmerking komt, kan zij definitief aan de eredienst onttrokken worden en een nieuwe functie krijgen. Daarvoor moet de voorgeschreven kerkrechtelijke procedure gevolgd worden. Alleen de bisschoppen kan beslissen om een parochiekerk definitief aan de eredienst te onttrekken.

Bron: richtlijnen van de Vlaamse bisschoppen voor het gebruik van de parochiekerken, 8 november 2012

Eind 2014 zullen alle Leadergemeenten een parochiekerkenplan klaar hebben. Eventuele neven- of herbestemmingen kunnen de lokale gemeenschap de mogelijkheid bieden om ontbrekende functies of nieuwe functies opnieuw in te vullen.

In Limburg vonden reeds enkele herbestemmingen plaats. Zo werd de voormalige kerkuïne van Hees (Bilzen) omgebouwd tot een fietskluis, werd de kerk van Sint-Pieter in Rekem (Lanaken) omgevormd tot een museum en transformeerde het Jakobusgasthuis te Tongeren in een hotel. In Hasselt is het voormalige Clarissenklooster nu een woonzorgcentrum, de Sint-Rochuskerk te Ulbeek (Wellen) is een laatste rustplaats. De begijnhofkerk Sint-Agnes van Sint-Truiden is hervormd naar een museum en de Sint-Jan Berchmanskerk te Genebos werd met behulp van PDPOII-middelen ingerichte als een sociale werkplaats voor Fietsbasis vzw.

3.1.4.4 Landbouw en natuur

Inleiding

Het landschap van het Leader-gebied is een landschappelijk waardevol buitengebied met een kenmerkende aanwezigheid van intensieve veehouderijen en groenteteeltbedrijven enerzijds en natuur anderzijds.

Twee landschappelijke eenheden

Het Leader-gebied kan opgedeeld worden in twee landschappelijke kenmerken: Limburgse Kempen en het Maasland. De Kempen worden gekenmerkt door de zandbodem en het Maasland door zijn zand- en zandleemgrond. Deze bodem is bepalend voor het landschap.

De Kempen heeft een landschap met akkers en graslanden dat doorkruist wordt met vele waterlopen. In het noorden van de Kempen is de heide kenmerkend terwijl in het Maasland eerder de nattere structuren bepalend zijn. Dit zorgt voor een unieke samenwerking tussen mens en natuur. De belangrijkste spelers in het landschap zijn landbouw en natuur. De landbouwsector in Kempen en Maasland is voornamelijk gekenmerkt door intensieve veehouderij en groenteteelt.

Biodiversiteit

Kempen en Maasland huisvest unieke streekeigen, soms met uitsterven bedreigde fauna en flora. Door de achteruitgang van de landschapskwaliteit zijn ook heel wat typische plant- en diersoorten voor deze landschappen verdwenen, waaronder heel wat akkervogels, akkerflora, typische flora afkomstige van hooilandbeheer ...

In het kader van Countdown 2020 (een Europees initiatief) hebben heel wat verenigingen, lokale besturen, overheden, instellingen en in het bijzonder de Provincie Limburg in het kader van het soortenbeleid zich geëngageerd om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen.

Zo werden in opdracht van de provincie Limburg door het INBO (Instituut voor Natuur en Bos) Limburgse Soorten geselecteerd die extra bescherming in onze provincie verdienen. Deze Limburgse Soorten zijn dier- en plantensoorten waarvan minstens 33% van de bezette Vlaamse IFBL- of UTM-hokken in Limburg liggen en die de status 'met uitsterven bedreigd', 'bedreigd' of 'kwetsbaar' op de Vlaamse Rode Lijst hebben. Elke Limburgse gemeente heeft zo'n dier- of plantsoort geadopteerd en heeft zich geëngageerd om acties ter bescherming van die soort uit te voeren.

Landschap en maatschappij

De hedendaagse samenleving wordt gekenmerkt door een grote dynamiek en maatschappelijke versnelling. Deze historische metamorfose oefent een grote invloed uit op mens en omgeving. Niet alleen de sociale structuren, maar ook de ruimtelijke tastbaarheid en de beleving van het buitengebied zijn onderhevig aan die metamorfose. De land- en tuinbouwsector is een van de belangrijkste gebruikers van het buitengebied en tekent mee de structurele lijnen van het platteland.

Onder invloed van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) veranderde de land- en tuinbouwsector sterk sinds de jaren '60. Mechanisatie en schaalvergroting zorgden voor lage voedselprijzen en een grote voedselzekerheid. Het succesvolle GLB speelde een grote rol in de Europese welvaart van vandaag en is nog steeds een van de belangrijkste Europese instrumenten om de voedselproductie te garanderen.

Door de sterke verwevenheid die de land- en tuinbouwsector heeft met het buitengebied, oefenden de evoluties in de land- en tuinbouwsector invloed uit op de structuur van het platteland. Landbouwkavels werden vergroot en wegen moesten worden verhard op de nieuwe machines ruimte en maximaal rendement te kunnen geven. De mechanisering bood tevens nieuwe mogelijkheden om gronden die voorheen als voor landbouw ongeschikt werden geachte, te bewerken voor de landbouwproductie.

De ingrepen in het landschap die de succesvolle economische evolutie van de land- en tuinbouwsector mogelijk maakten, hadden ook nadelen. Beken werden rechtgetrokken en gebruikt als snelle waterafvoerders voor nieuwe drainagetechnieken, kleine landschapselementen verdwenen doordat ze voor de landbouwer geen actieve functie meer hadden... Daarnaast deden ook nieuwe technieken hun intrede: kunstmest, gewasbeschermingsmiddelen en ook irrigatie konden gemakkelijker en goedkoper worden toegepast. Door de grote binding die er nog was tussen de mens en het platteland werd er niet stilgestaan bij de mogelijke gevolgen voor natuur, landschap, maar ook voor toekomstige generaties en de toekomstige land- en tuinbouw.

Het gevolg is dat delen van het buitengebied versnipperden, verzuurden, vermestten en verdroogden door landbouw, maar zonder meer ook door andere gebruiksfuncties zoals industrie, stedelijke ontwikkeling en transport. Doorheen de decennia is dankzij wetenschappelijk onderzoek intussen gebleken dat sommige noodzakelijke ingrepen van toen een negatieve invloed hebben uitgeoefend die vandaag nog voelbaar en zichtbaar is. De talloze verhardingen, woonkernen en industriegebieden hebben het rijke landschap van toen niet enkel visueel veranderd, maar zetten op sommige plaatsen ook druk op milieu en biodiversiteit.

Door alle betrokken sectoren, en zeker door de landbouwsector zijn in het buitengebied de afgelopen decennia initiatieven genomen om de negatieve invloeden op het milieu en landschap te milderen. Uit een studie over de verzuring rond natura 2000 gebieden uitgevoerd door VITO (2013) blijkt de uitstoot van verzurende emissies sinds 1990 meer dan gehalveerd. Ook de land- en tuinbouwsector heeft aan deze halvering een belangrijke bijdrage geleverd. Land- en tuinbouwers van vandaag zijn zich bovendien steeds meer bewust van de gevolgen van overbemesting op bodem en water. Dankzij wetenschappelijk en demonstratief onderzoek ontstaan de afgelopen jaren steeds betere inzichten in bemestingstechnieken die hoog rendement opleveren met een minimale impact op milieu en landschap.

Deze evolutie van de verandering van de natuurlijke variatie en de cultuurhistorische rijkdom van het landschap geeft ook de veranderende relatie tussen mens en landschap aan. Steeds meer blijkt dat het landschap er niet zomaar is, maar een resultante vormt van menselijke beslissingen. Nog nooit was de greep op natuur en de beheersbaarheid van het landschap, als gevolg van de modernisering, zo groot als de dag van vandaag. De min of meer spontaan gegroeide verstrengeling van natuur en cultuur ruimt plaats voor bewuste landinrichting.

Er is de afgelopen decennia een gedeeltelijke cultuuromslag in het landelijk gebied tot stand gekomen. Doordat steeds meer plattelandsbewoners de overheid aanmoedigen om rekening te houden met groene snippers, met grote landschappelijke eenheden, cultuurhistorische bakens en markeringspunten of met de nog resterende gaafheid, gelaagdheid, veelkleurigheid en belevingswaarde van het landschap veranderde het denken over natuur en landschap. Dat heeft ook

gevolgen voor de landbouwer. In het Landbouwrapport van de Vlaamse overheid (2007) wordt deze vraag naar een omslag bij de landbouwer op sprekende wijze verwoord:

“De nieuwe landbouwer wordt gevraagd om een plattelandsondernemer te zijn, niet louter en alleen maar gericht op voedselproductie. Deze discussie of ommekeer strekt zich verder uit dan enkel de economische dimensie van het landbouwbedrijf. De nieuwe multifunctionaliteit heeft tevens een grote impact op de identiteit van de landbouwer: van autonome ondernemer, de heer en meester van het platteland gericht op inkomensmaximalisering naar beheerder en behoeder van het landschap, zorgverstrekker of natuurbeschermer. “

Landschapsstructuren zijn de ruggengraat van de natuurlijke omgeving en bepalend voor biodiversiteit. De landschappen van Kempen en Maasland zijn almaar voller, ook al betreft het hier het bosrijkste en groenste deel van Vlaanderen. Voller en aan betekenis alsmaar leger: minder monumentaal, minder vervuld van memorie en historie. Het is uitkijken dat het platteland de laatste historische sporen van karakteristieke landschapsstructuren als ijkpunten voor de herinnering niet verliest. Hierdoor vervluchtigt en verzwakt de relatie met de omgeving. En dat net in een tijdsgewricht dat opvallend veel mensen op zoek zijn naar authenticiteit, verbinding en herkenning.

Waar in deze periode van plattelandsbeleid veel aandacht moet naartoe gaan is het ontwikkelen van een goede samenwerking tussen landbouwers, natuurbeschermers, ‘landschapszorgers’, toeristische instanties en plattelandsbewoners

De bescherming en de verrijking van het landschap is een kans voor een attractieve en duurzame streek waar het goed is om te wonen, te leven en te genieten. Een mogelijkheid om te komen tot een aangename leefomgeving voor de hele bevolking. Een kans voor duurzame landbouw, voor beleving en voor vormen van recreatief medegebruik: fietsen, wandelen, natuur beleven, joggen en paardrijden. Reden genoeg om verantwoordelijkheid op te nemen voor het landschap met zijn historische kenmerken, voor het behoud en versterking van de kleine en grote natuur van de toekomst. Dit betekent ruimte voor kleine landschapselementen, voor grote landschapsbepalende landbouwpercelen en voor heidebeheer alsook aanpak voor een betere milieukwaliteit en voor economisch rendabele landbouw.

Ook is er ruimte nodig voor het opnieuw laten beheren van houtkanten en kleinschalige bosjes door landbouwers waarbij de opbrengst van dit kwaliteitsvol energiehout een economische motor geeft aan het beheer, maar waarbij diezelfde houtkanten en bosjes een ecologische winst kennen door de herstelde dynamiek in het beheer. Voor lokale besturen betekent dit hergebruik van eigen energiehout een winst op vlak van energie en kostelijk ad hoc beheer. De houtsnippers, geoogst uit lokale houtkanten, kunnen door lokale landbouwers ingezet worden in lokale projecten van verwarming van grotere gebouwen(clusters). Dit geeft winst op vlak van CO₂ en maakt ons minder afhankelijk van de buitenlandse fossiele brandstoffenmarkt. Het opnieuw in gebruik nemen van houtkanten via traditioneel hakhoutbeheer geeft ook, ten opzichte van andere energiebronnen, de laagste CO₂ toename per kilowatt geproduceerde energie.

Daarnaast is er ook ruimte nodig voor autochtone inheemse boom-en platensoorten. Zonder oplettend beheer worden deze soorten bedreigd door invasieve woekerende exoten zoals Amerikaanse vogelkers of Japanse duizendknoop. Deze sterke exoten verdringen onze eigen inheemse soorten, waarbij het nauwgezette radarwerk van ecologisch evenwicht wordt verstoord.

Binnen Leader Kempen en Maasland 2007-2013 werd een optimale bestrijdingstechniek van invasieve exoten in houtkanten uitgewerkt. Deze methode hield sterk rekening met het 'niet verstoren van de bodem' om aanwezig zaden van invasieve exoten geen extra stimulans te geven snel te ontkiemen.

Ook de bodem heeft baat bij gezond samengestelde en duurzaam beheerde (kleine) landschapselementen. Verzuring van de bodem is een algemeen probleem. Die verzuring is een natuurlijk proces dat in de hand wordt gewerkt door externe factoren als zure regen. Zonder beheer krijgen we bossen en houtkanten waar nog slechts enkele soorten in voorkomen. Verzuring wordt veroorzaakt door tal van sectoren. De land- en tuinbouwsector draagt 30 à 35% bij aan de totale stikstofdepositie, de transportsector 30% en de industrie 10 à 15%. Hiernaast hebben ook raffinaderijen, de energiesector en huishoudens een kleine, maar significante bijdrage aan de verzuring. (Bron: Eindrapport verzuring Natura 2000, VITO) heeft een negatieve invloed op zowel de bovengrondse als ondergrondse biodiversiteit. De stoffen dringen via bladeren en wortels in planten en bomen, waardoor deze vatbaarder worden voor ziekten. Sommige vegetatietypes verzuren makkelijker dan andere. Hoe stabielere we een biotoop maken, hoe beter het bestand is tegen verzuring.

Sommige boomsoorten zijn ook meer verzurend dan andere. Verzurende soorten zijn schaduwlievende bomen, als Amerikaanse eik en Amerikaanse vogelkers. Berken, lijsterbessen, hazelaars, es en haagbeuk gaan verzuring tegen. Het bestrijden van de Amerikaanse vogelkers kan het verzurende effect verminderen.

Er is ook een verband tussen verduistering en verzuring. Als er meer licht in een bos of houtkant gebracht wordt, wordt de verzuring tegengegaan. Door het terug in cyclisch hakhoutbeheer brengen van houtkanten, dringt er meer licht op de bodem en kan dit de verzuring tegen gaan.

Zowel een hernieuwde hakhoutcyclus als het inplanten of bevorderen van boomsoorten met een goed verteerbaar strooisel en bestrijden van een aantal invasieve exoten, kunnen de bodemkwaliteit verbeteren.

Landbouw en natuur

Tot dusver is het Vlaams ruimtelijk beleid gebaseerd op het scheiden van de ruimte in compartimenten waarbij het gebruik ten volle is afgestemd op die ene gekozen functie. Toch is er een toenemende vraag naar een multifunctioneel gebruik van de schaarse open ruimte.

Het idee om functies ruimtelijk te stapelen, opdat de som der diensten die de open ruimte de maatschappij te bieden heeft groter is dan in een monofunctionele benadering van de open ruimte, is nauwelijks onderzocht op zijn praktische haalbaarheid en randvoorwaarden. In het groenboek Beleidsplan Vlaanderen (Vlaanderen in 2050: mensenmaat in een metropool?) wordt deze ambitie opnieuw bevestigd, met name in sleutelkwestie 8: Meer doen met minder ruimte.

Landbouwers die zich engageren als landschapsbouwer worden steeds talrijker. Wanneer er respectvol wordt omgegaan met het landschap, met en tussen zijn gebruikers, zal dit enkel maar uitbreiding vinden en kunnen de open ruimte en zijn gebruikers er enkel maar wel bij varen. De raakvlakken tussen landbouw en natuur vormen een mooie basis om de samenwerking tussen landbouw en natuur te versterken.

Dat de open ruimte kostbaar is, staat buiten kijf. Het is steeds zoeken naar dat broos evenwicht waar alle actoren op een gelijkwaardige manier kunnen werken en samenwerken. Iedereen wil op zijn of haar manier zorgen voor het behoud en het opwaarderen van die open ruimte. Landbouw en natuur zijn hierin de belangrijkste spelers. De open ruimte, zowel natuur- als landbouwgebied, is opgebouwd uit ecosystemen. De interactie tussen levende organismen en het abiotisch milieu leveren diensten aan mens en maatschappij: productiediensten (voedsel, hout, water en biomassa), regulerende diensten (waterveiligheid, waterhuishouding, CO₂-opslag, klimaatmitigatie, pollinatie), welzijnsdiensten (gezondheid, sociale relaties), culturele diensten (bv. cultuurhistorie) en welzijnsdiensten (genot, rust, ontspanning). Landbouw en natuur kunnen op verschillende plaatsen elkaar versterken, uiteraard steeds met respect voor elkaar. Het is daarbij steeds een evenwichtsoefening tussen de behoeften die beide actoren van het platteland koesteren.

De economische realiteit wordt vaak als argument aangehaald waarom het stapelen van functies niet haalbaar zou zijn. De redenering hierbij is dat ruimte geven aan een extra functie of dienst per definitie zal betekenen dat wordt ingeboet op de hoofdfunctie. De realiteit is echter dat ook al in een meer monofunctionele uitbating van het landschap er intrinsiek meerdere functies en diensten tot stand worden gebracht.

In de (boekhoudkundige) afrekening van de productie zal de landbouwer en de natuurbeheerder zich echter focussen op één enkele functie of dienst (voedselproductie en natuurwaarden) vanuit hun perceptie dat hun afnemers of klanten (de markt of de gebruiker en de overheid) geen boodschap hebben aan het genereren van meerdere diensten in een meerlagig landschap.

Die perceptie van een eenzijdige interesse van de afnemers/klanten in wat de eigenaar/beheerder op het land produceert is gedeeltelijk gerechtvaardigd. Andere winsten dan deze die betrekking hebben op de hoofdfunctie worden in onze maatschappij in hoge mate geëxternaliseerd.

Toch is er een groeiende maatschappelijke tendens waarin door de gebruiker of klant wél belang gehecht wordt aan de waaier van meerwaarden die binnen de open ruimte tot stand gebracht kunnen worden.

Bodem en water

Dat de bodem van levensnoodzakelijk belang is voor het telen van gewassen staat buiten kijf. Doch krijgt net die bodem niet steeds de aandacht die eigenlijk nodig is. Zo is het koolstofgehalte in veel landbodems van een eerder laag niveau. En laat nu net dat koolstofgehalte een cruciale rol spelen in de bodemvruchtbaarheid van de (landbouw)bodem. Een recente interessante studie van het INBO¹⁹ geeft een duidelijk overzicht van hoe het koolstofgehalte de bodemvruchtbaarheid beïnvloedt. Ook andere studies rond het belang van het koolstofgehalte voor de bodemvruchtbaarheid zijn het er over eens, een gezond koolstofgehalte van de bodem is cruciaal. Zo is het koolstofgehalte in de bodem rechtstreeks gelinkt met de bodemstructuur, wat dan weer in rechtstreeks verband staat met het water bufferend en het water en zuurstof regulerend vermogen van de bodem. Verder kent het koolstofgehalte van de bodem een rechtstreekse link met het bodemleven en eveneens met de afbraakprocessen van nutriënten. Kortom, zonder een goed koolstofgehalte in de bodem is een

¹⁹ Cools N., Van Gossum P. (2014). Hoofdstuk 18 – Ecosysteemdienst behoud van bodemvruchtbaarheid. (INBO.R.2014.1988205). In Stevens, M. et al. (eds.), Natuurrapport – Toestand en trend van ecosystemen en ecosysteemdiensten in Vlaanderen. Technisch rapport. Mededelingen van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, INBO.M.2014.1988582, Brussel.

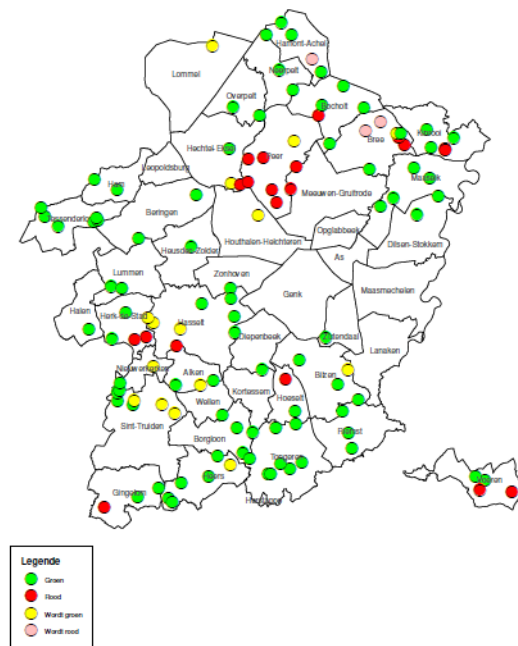
goede teelt onmogelijk. Daarenboven kan de bodem ook dienst doen als een opslagplaats voor CO₂ en zo een steentje bijdragen in de strijd tegen de klimaatverandering. Het belang dat landbouwers in dat verhaal kunnen spelen is dan ook groot.

Zoals gesteld kan een goede bodemkwaliteit, met een goed organisch stofgehalte, bijdragen aan een goed water bufferend vermogen. Gezien de wijzigende klimaatomstandigheden valt neerslag steeds onregelmatiger. Daarbij is het van belang om water vast te houden wanneer het valt, en zo te kunnen gebruiken wanneer het nodig is. Niet enkel uit landbouwkundig oogpunt is dat uitermate interessant, maar ook het maatschappelijk belang van waterconservering is groot. Hevige onweersbuien met volumes neerslag die maandgemiddelden overtreffen in slechts enkele uren tijd kan grote nefaste gevolgen hebben voor grote delen van de bevolking. Wateroverlast in woongebieden, o.a. door de grote 'verbetonisering' van de laatste decennia, vormt daarbij een steeds wederkerend probleem. Het idee dat landbouwers kunnen optreden als 'waterboeren' kan daarvoor soelaas bieden. Heel wat sloten en beken naast landbouwpercelen kunnen dienst doen als waterbuffering. Ook de bodem kan daarbij zeer grote watervolumes bufferen. In drogere periodes kan zo wateronttrekking aan de grondwatertafel voor beregening van gewassen worden vermeden of toch alleszins verminderd. De eerste kiemen voor dergelijke initiatieven van waterconservering door landbouwers o.a. door het gebruik van stuwen in perceelsgrachten of met samengestelde peilgestuurde drainage worden positief onthaald. Maar ook andere initiatieven die enig 'out of the box' denken vereisen kunnen mogelijk lijden naar innovatie en bovenal een duurzame oplossing om waterconserveringsvraagstukken op te lossen. Echter door o.a. kennishiaten twijfelen veel landbouwers nog om naast vee-, melk- of groenteboer ook waterboer te worden.

Naast waterconservering is en blijft waterkwaliteit een belangrijk punt in het LEADER-gebied. Kaart 10 geeft een evolutie voor de aanwezige MAP-meetpunten weer. In Limburg zijn er 116 mapmeetpunten. 79 bleven de afgelopen twee winterjaren groen en 20 bleven rood. 14 mapmeetpunten maakten de vooruitgang van rood naar groen en 3 van groen naar rood. Dit betekent dat er in totaal de afgelopen winterjaren 11 mapmeetpunten een positieve trend doormaakten. Ook bij dit item kunnen 'waterboeren' hun steentje bijdragen.

Kaart 10: Evolutie MAP-meetpunten 2013-2014

Evaluatie mapmeetpunten
oppervlaktewater 2013-2014

Bron CVBB

Initiatieven die de waterkwaliteit positief beïnvloeden kunnen zo ook mogelijk een positieve invloed hebben op de biodiversiteit. Daarbij komen in de eerste beekranden aan de orde. Dergelijke beheerovereenkomsten hebben een positief effect op de waterkwaliteit in de aangrenzende waterloop, maar doen daarnaast eveneens dienst als een bufferstrook die kansen biedt aan allerlei fauna- en florasorten in de plaatselijk landbouw intensieve gebieden die in het Leader-gebied aanwezig zijn. Tabel 23 geeft een overzicht van de afgesloten beheeroverkomsten.

Een nog beter aangesloten verbinden van vb. de beheerovereenkomsten perceelsrandenbeheer zou een significante meerwaarde kunnen betekenen voor de overleving van verschillende flora- en faunasorten. Ook in het beheer van dergelijke stroken kunnen landbouwers een belangrijke rol spelen. Een gegroepeerd beheer waarbij gefaseerd te werk gegaan wordt kan een van de mogelijkheden zijn om de biodiversiteitswaarde van dergelijke stroken nog te doen toenemen. Daarvoor zijn er in het Leader-gebied nog tal van kansen aanwezig.

Het oplossen van vismigratieknelpunten draagt bij aan waterkwaliteit en biodiversiteit. In Vlaanderen zijn er 51 vismigratieknelpunten van eerste prioriteit, 90% van deze of 46 knelpunten moeten voor 31 december 2015 worden weggewerkt. Op 31 december 2012 waren in totaal 15 van de 46 knelpunten van fase 1 gesaneerd. (Bron: Natuurindicatoren 2013, INBO)

Verbreiding

Steeds meer is er een trend naar verbreding in de landbouw, dit wil zeggen dat landbouwers hun takenpakket zoveel mogelijk trachten te diversifiëren. Landbouwverbreding heeft een aantal belangrijke voordelen, zoals bijvoorbeeld een betere arbeidsverdeling en een grotere risicospreiding voor het gezinsinkomen. Landbouwbedrijven die in Vlaanderen zeer vaak uit meerdere gezinsleden

bestaan, kunnen zo een stabiel inkomen genereren ondanks de prijsschommeling in het huidige marktsysteem. Verbreding kan worden opgedeeld in vier categorieën:

1. Educatieve en toeristische verbreding

Met educatieve en toeristische verbreden worden initiatieven bedoeld zoals plattelandsklassen, kijkboerderijen, hoevetoerisme, zorgboerderijen,... Om verbredingsactiviteiten uit deze categorie op een economisch rendabel manier uit te baten dient rekening gehouden te worden met een aantal aspecten, waaronder tijdsbesteding, voorkomen van ziekte-insleep, ligging van het bedrijf,... In Limburg zijn er 2013 20 nieuwe zorgboerderijen bijgekomen. Dit brengt het totaal voor het Leadergebied op ongeveer 50 zorgboerderijen. Inzake hoevetoerisme tellen we voor Limburg 100 logies met actieve boerderijbeleving. Mensen komen naar het platteland voor de rust, de gezelligheid en de vele activiteiten.

2. Hoeveverwerking en/of –verkoop

Steeds meer landbouwers trachten via verkoop langs het traject van de korte keten het aantal tussenschakels tussen producent en consument te beperken. Het belangrijkste voordeel voor de producent is dat hij op deze manier een hogere toegevoegde waarde creëren zonder dat dit een meerprijs betekent voor de consument. Binnen deze categorie zien we voornamelijk zuivelverwerking, hoeveslagerijen en rechtstreekse verkoop van groenten en fruit. Via 'recht van bij de boer' weten we dat er in 2014 zo'n 60 verkooppunten van hoeveproducten zijn in het Leadergebied (hier zijn de Voedselteams bv ook in meegerekend).

3. Groene diensten

Tot slot zijn er ook nog verbredingsmogelijkheden die een win-win situatie opleveren voor zowel de landbouw als de natuursector. Belangrijkste voorbeeld zijn hier de beheeroverkomsten waarbij de landbouwer in ruil voor een financiële compensatie kleine landschapselementen in stand houden, foerageerruimte voorzien voor akkervogels, perceelsranden aanleggen voor de buffering van landschappelijk waardevolle elementen... Ook gebruiksovereenkomsten tussen natuurbeheerders en landbouwers vullen het inkomen van landbouwers aan.

4. Energieproductie

De categorie energieproductie kan verder worden opgedeeld naargelang de wijze van de energieproductie, bijvoorbeeld zonnepanelen, vergistingsinstallaties, biogasinstallaties... Landbouwers hebben zo de mogelijkheid om te voorzien in hun eigen energiebehoefte. Indien de productiecapaciteit niet overeenstemt met het verbruik wordt de meerproductie via het elektriciteitsnet verkocht.

5. Landschaps- en natuuronderhoud

Naast de voorgaande verbrede activiteiten, is landschaps- en natuuronderhoud ook een veel voorkomende nevenactiviteit. Veel elementen in het landschap zijn ontstaan door oude landbouwpraktijken. Zo werden houtkanten aangeplant voor de productie van stoof- en geriefhout, poelen als veedrinkplaatsen... Landbouwers waren dus van oudsher de onderhouders van het landschap. Door modernisering verloren deze landschapselementen hun economische functie en viel het onderhoud stil. Omdat deze landschapselementen wel nog steeds maatschappelijke, toeristische en ecologische functies hebben, is het belangrijk dat ze alsnog beheerd worden. Hier kunnen ook de moderne landbouwers nog steeds een rol spelen.

Een van de bestaande instrumenten hiervoor zijn de beheerovereenkomsten die de landbouwer kan afsluiten met de VLM, zie tabel 23. Met name in Noord-Limburg kende het beekrandenproject een positieve invloed op het sluiten van beheerovereenkomsten rond perceelsrandenbeheer langs waterlopen.

Tabel 23: Overzicht bestaande beheerovereenkomsten. Toestand 2013

Beheerdoelstelling BO	PG Kempen & Maasland			Limburg		
	Oppervlakte (in ha)	Lengte (in km)	Aantal BO's	Oppervlakte (in ha)	Lengte (in km)	Aantal BO's
Akkervogelbeheer	3,27		6	148,15		359
Beheer KLE's	18,31	14	412	31,64	162	2324
onderhoud en aanplant hagen en heggen		14	122		162	1759
onderhoud en aanplant houtkanten	18,02		267	30,32		452
onderhoud en (her)aanleg poel	0,29		23	1,32		113
Botanisch beheer	6,39		4	32,11		18
Erosiebestrijding	/		/	334,85		875
Perceelsrandenbeheer	41,37		221	161,01		754
Weidevogelbeheer	94,73		40	184,72		102

Bron: VLM

Daarnaast zijn er nog 2 organisaties actief in het Leader-gebied die landbouwers begeleiden bij het agrarisch landschaps- en natuurbeheer. Limburgs steunpunt voor Rurale Ontwikkeling (LiSRO) en het agrobeheercentrum Eco² bieden ondersteuning en begeleiding aan landbouwers die deze verbreding willen uitvoeren. Dit gaat van hagen scheren, naar het maaien of inzetten van vee voor beweiding van bermen, wachtbekkens en natuurgebieden tot onderhoud van holle wegen.

De landbouwers hebben de nodige machines ter beschikking en kennen het terrein. Vaak kunnen landschapswerken uitgevoerd worden op momenten dat het rustiger is op het eigen bedrijf waardoor tijd en machines optimaler kunnen renderen.

Het LiSRO werd in 2004 opgericht om meer landbouwers te betrekken bij de aanleg en onderhoud van landschapselementen. Niet enkel om de verhouding tussen landschap en een evoluerende landbouw te herstellen, doch tevens om een economische meerwaarde te leveren aan landbouwers doordat deze er een deel van hun inkomen uit kunnen halen. Via het LiSRO worden in het Leader gebied Kempen en Maasland momenteel 115 landbouwers ingeschakeld voor gerichte opdrachten inzake landschapszorg. In heel de provincie Limburg zijn er dat 215.

Verwacht wordt dat het aandeel van landbouwers de komende jaren nog zal stijgen gelet op de toenemende belangstelling van landbouwers, ook wel landschapsbouwers genoemd, voor deze landbouwverbredingsactiviteit.

Het ABC Eco² is de koepelorganisatie van de agrobegroepen (ABG) in Vlaanderen en tevens praktijkgericht kenniscentrum rond agrarisch landschaps- en natuurbeheer. Het ABC Eco² stimuleert en ondersteunt land- en tuinbouwers die landschaps-, natuur- en/of waterbeheer wensen in te passen in hun economische bedrijfsvoering. Ze begeleidt hen tevens om samen te werken in ABG's. Binnen ABG's werken de landbouwers gebiedsgericht samen rond een of meerdere thema's. Op die manier verhoogt de effectiviteit, de efficiëntie en de duurzaamheid van deze initiatieven. In het Leader-gebied Kempen en Maasland is er momenteel 1 ABG actief rond het beheer van houtkanten. In 2014 zullen er nog drie ABG's opgericht worden om samen rond waterbeheer te werken.

De **Regionale Landschappen** en **natuurverenigingen** werken veelvuldig samen met landbouwers voor herbepanting van het landschap en een kwalitatieve natuurverbindingen.

Landbouw- en natuureducatie

Het platteland, land- en tuinbouw, natuur en landschap hebben vanuit pedagogisch oogpunt heel wat te bieden. Het platteland vormt een rijke leeromgeving waarin verschillende leerdomeinen op een geïntegreerde wijze aan bod kunnen komen.

Gezien mensen steeds verder af lijken te staan van de natuur, landbouw en het platteland en de functies die hiermee samenhangen (voedsel, water, landschapsbeheer, biodiversiteit...), staan landbouw- en natuureducatie voor een grote uitdaging. Want: onbekend is onbemind. Door kinderen van jongs af aan te betrekken en hen op een belevingsvolle wijze te laten kennismaken met alle plattelandsaspecten, leren ze deze te waarderen en er zorg voor te dragen

Natuureducatie

... voor kinderen

De positieve effecten op de geestelijke en lichamelijke gezondheid van jongeren door contact met de een groene omgeving natuur, werden door talloze onderzoekers beschreven (Louv). De voorbije decennia zien we een radicale verandering in de manier waarop kinderen de natuur kennen en ervaren. "Tegenwoordig zijn kinderen zich bewust van mondiale milieuproblemen, maar is het fysieke contact, de individuele band met de natuur, aan het verdwijnen."

Een natuurrijke omgeving is divers en onvoorspelbaar. Het heeft kinderen veel te bieden. Deze ervaringen zijn tegelijkertijd fysiek, zintuiglijk, gevoelsmatig en rationeel. De ontwikkelingskansen die natuur daarmee kinderen biedt, zijn groot en wetenschappelijk aangetoond. Ondanks deze positieve bevindingen verdwijnt natuur steeds meer uit kinderlevens. Enerzijds is er de toenemende verstedelijking en versnippering, anderzijds toegenomen angst van ouders voor veiligheid en risico's. De niet geprogrammeerde vrije tijd is verdrongen door geprogrammeerde vrije tijd waarin ouders veilige leerervaringen bieden aan kinderen via clubs, binnenspeeltuinen en andere naschoolse activiteiten.

Om ook volwassenen een rol te laten spelen in de waardering van onze natuur, is het van belang dat op jonge leeftijd al een band wordt opgebouwd die zal evolueren naarmate men ouder wordt.

... voor volwassenen

Via wetenschappelijk onderzoek zien we heel wat directe of indirecte verbanden waarbij blijkt dat op alle leeftijden een gunstige invloed heeft op gedrag en gezondheid. Zo blijkt dat mensen vaker gaan wandelen als er dichtbij een bos is of sneller de fiets nemen als de route naar hun werk omzoomd is door wat groen. Dit heeft een positieve invloed op hun gezondheid. Een verblijf in een natuurlijke

omgeving helpt ook om te herstellen bij stress en vermoeidheid. Natuur kan sociaal contact vergemakkelijken. Zo kan groen een positieve invloed hebben op de gezondheid.

Tot slot blijkt ook dat een verblijf in de natuur, zowel grootse natuur ver weg als het bos in de buurt, mensen kan aanzetten tot reflectie, hun gevoel van autonomie kan versterken en hen het gevoel geven te passen in een groter geheel. Dat kan mensen weerbaarder maken bij het verwerken van de verliezen die samengaan met ouder worden (vb. pensionering, ziekte, overlijden).

Landbouweducatie

Landbouweducatie moet kinderen, jongeren én volwassenen kansen bieden om via persoonlijk contact en echte beleving in ontmoeting te treden met het hedendaagse platteland in het algemeen en de hedendaagse familiale land- en tuinbouwbedrijven met hun duurzame basisprocessen en – methodes in het bijzonder.

De tijd dat het Vlaamse platteland enkel uit landbouwers bestond, is reeds lang voorbij. Nochtans is de sector stevig ingebed in een bredere maatschappelijke omgeving: het platteland. Dit nog te vaak vergeten platteland vormt, met haar eigen culturele eigenheid en haar soms ingewikkelde sociale structuur, een interessante educatieve uitdaging waarop landbouweducatie graag wil ingaan.

Vanuit de vaststelling dat landbouw en platteland ook in Vlaanderen nog altijd een belangrijk maatschappelijk fenomeen zijn, kan iemand die (samen met de klas) onze hedendaagse maatschappij van dichtbij wil bekijken, educatief niet om landbouweducatie heen.

Land- en tuinbouw vormt ook als basisproducent van ons voedsel een belangrijk onderdeel van het dagelijkse leven van ieder van ons. Deze klassieke ‘opdracht’ van de landbouw is ook vandaag nog actueel. Door de gewijzigde voedingsgewoonten is de afstand tussen producent en consument van dit voedsel sterk vergroot. Tegelijk is de aandacht voor gezond geproduceerd en geconsumeerd voedsel meer noodzakelijk dan ooit. Landbouweducatie speelt een cruciale rol in het overbruggen van de kloof tussen producent en consument van voedsel en levert zo een toegevoegde waarde aan gezondheidseducatie.

Land- en tuinbouw is per definitie dagdagelijks bezig met planten en dieren. Kringlopen, seizoenen, transformatieprocessen van leven en dood vormen een constante gegevenheid. Het brede publiek heeft echter nog weinig kans om met seizoensgebonden activiteiten kennis te maken. Hierdoor vervreemdt de mens ook op die manier van de natuur. Het is van belang het brede publiek nog eens te laten stilstaan bij het feit dat een succesvolle oogst weersafhankelijk is.

Land- en tuinbouw was vroeger en is ook vandaag nog altijd een belangrijke vormgever van ons landschap in Vlaanderen. De ‘natuurlijke landschappen’ van vandaag zijn dan ook vaak cultuurlandschappen die door de eeuwen heen gevormd werden door landbouwactiviteit. Ook vandaag nog bepalen landbouwers mee de sterk gesmaakte landschappen op het Vlaamse platteland.

Het onderzoeken van de flora en fauna in een doodgewone weide, het genieten van een rij knotwilgen langsheen deze weiden, het bestuderen van alle leven in een waterpoel...het heeft allemaal te maken met deze ‘verruimde’ opdracht van landbouw. Hier wordt het duidelijk dat landbouweducatie en natuureducatie onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn, meer nog, elkaar kunnen en moeten versterken.

Landbouw is ten slotte ook een sterke drager van ontwikkeling van een samenleving. Via landbouwenducatie ervaart de deelnemer de nauwe band tussen mens, dier en plant en hun verantwoordelijkheid hiervoor. Elke landbouwenducatieve activiteit confronteert de deelnemer met de samenhang der dingen; de keuzes die we eenieder maken zijn niet zomaar vrijblijvend en zonder gevolgen.

Landbouwenducatie zorgt ervoor dat de mens deze omgeving opnieuw kan beleven en ontdekken. Deze ervaringen resulteren niet alleen in meer kennis over het Vlaamse platteland, maar –nog belangrijker– in meer begrip en respect voor de eigenheid van dit platteland en zijn verschillende actoren.

In Kempen en Maasland is momenteel volgend aanbod inzake landbouwenducatie beschikbaar:

Educatieve hoeves

Een educatieve hoeve is een land- of tuinbouwbedrijf dat openstaat voor educatieve rondleidingen. Deze rondleidingen zijn, afhankelijk van de keuze van de bedrijfsleider, gericht naar verschillende doelgroepen binnen het onderwijs (kleuter, lager, secundair) en/of naar andere doelgroepen daarbuiten (verenigingen, toerisme...).

Kijkboerderijen (www.kijkboerderijen.be)

Wil je met de klas de boer op of met je vereniging een leuk land- of tuinbouwbedrijf bezoeken, dan kan je steeds terecht bij het netwerk Kijkboerderijen van Plattelandsklassen vzw.

Het netwerk telt bijna 80 actieve land- en tuinbouwbedrijven, verspreid over heel Vlaanderen. Het label 'Kijkboerderij' staat garant voor een professionele ontvangst en een gestructureerde en didactisch onderbouwde rondleiding, waar beleving en ervaring centraal staan.

De 'poorten' openen van de land- en tuinbouwbedrijven was oorspronkelijk een middel om het imago van de land- en tuinbouwsector te verbeteren en de consument dichterbij de producent te brengen. In deze missie zijn de kijkboeren bijzonder goed geslaagd.

Gaandeweg is deze maatschappelijke opdracht geëvolueerd naar echte 'landbouwenducatie'. Deze kijkboeren brengen op een professionele manier informatie over en dit op een zeer interactieve wijze. De beleving en ervaring staan centraal met aandacht voor doeactiviteiten. Maar ook recreatie op het platteland, hoeve- en streekproducten en landschapsintegratie krijgen ruime aandacht. Daarbij wordt steeds rekening gehouden met de wensen van de doelgroep.

In de provincie Limburg zijn er 19 Kijkboerderijen, waarvan 11 gelegen in de regio Kempen en Maasland.

Netwerk Boeren met Klasse Limburg

De provincie Limburg is in het schooljaar 2011-2012, in samenwerking met de vzw Plattelandsklassen, gestart met het netwerk 'Boeren met klasse'.

'Boeren met klasse' bundelt Limburgse land- en tuinbouwbedrijven die hun deuren openstellen voor klasbezoeken. De bedrijven krijgen hiervoor permanent collectieve vorming en individuele begeleiding. Op die manier wordt de kwaliteit van de boerderijbezoeken gegarandeerd en is een verantwoord educatief aanbod verzekerd.

Scholen die een bezoek brengen aan boerderijen die lid zijn van dit netwerk kunnen een subsidie ontvangen van 50,00 euro. Op die manier kunnen veel scholen nagenoeg gratis op boerderijbezoek gaan.

Het netwerk Boeren met klasse Limburg telt 44 leden. Het gros van de leden, 30 leden, is geconcentreerd in het noorden van de provincie, in de regio Kempen en Maasland, met een mooie spreiding over de regio.

In de periode september 2013- juni 2014 gingen in heel Limburg 5350 kinderen en jongeren in schools verband op boerderijbezoek bij een lid van het netwerk Boeren met Klasse. Als we dit cijfer plaatsen naast het cijfer van alle schoolgaande kinderen en jongeren in Limburg (5-19 jaar) 137.355 dan zien we dat er nog heel wat groeipotentieel is.

Het plattelandseducatief netwerk Kempen en Maasland

Het Plattelandseducatief netwerk Kempen en Maasland is een Leaderproject van Plattelandsklassen vzw. Binnen dit project zijn volgende verwezenlijkingen op het vlak van plattelandseducatie gebeurd of nog lopende:

- Een netwerkwerk van een 50-tal bezoekboerderijen die educatief ondersteund worden om lokale scholen onder te dompelen in de hedendaagse landbouw en het platteland;
- Gemeentelijke landbouwkranten verdeeld over het brede publiek in de verschillende deelnemende gemeentes binnen het Leader-gebied;
- Verschillende landbouwleerpaden en thema-routes;
- Organisatie van scholenevenementen in de verschillende gemeentes waarbij scholen de kans krijgen om op een boerderij of een sprekende locatie kennis te maken met de verschillende landbouwsectoren uit de omgeving;
- De ontwikkeling van een spelpakket 'de Agrarische spelen' rond de thema's landbouw en platteland. Dit pakket, met een educatief doel en een groepsdynamische functie, kunnen verenigingen en families gratis ontlenuen;
- De interactieve tentoonstelling Bazaar Kastaar gelegen op de Breughelhoeve in Peer. Hier kunnen kinderen het verhaal van zuivel, vlees, groenten & fruit en paarden ontdekken;
- Centra voor plattelandsklassen.

Plattelandsklassen vzw organiseert openluchtklassen met als thema landbouw en platteland in 15 verschillende centra over heel Vlaanderen. Tijdens zo'n plattelandsklas worden leerlingen van kleuter, lager en secundair onderwijs ondergedompeld in het leven op het platteland en het reilen en zeilen van de hedendaagse landbouw.

In de regio Kempen en Maasland is er één centrum voor plattelandsklassen: de Breughelhoeve in Peer.

Uitdagingen voor plattelandseducatie

- Van landbouweducatie naar plattelandseducatie

Het is van belang dat een landbouweducatieve activiteit steeds gekaderd wordt in het bredere platteland en het landschap en de omgeving waarin het zich bevindt. De landbouw en het platteland waarin het gebed is, zijn immers onlosmakelijk met elkaar verbonden en beïnvloeden elkaar wederzijds. Een landbouwer die gidst op zijn bedrijf zal ook aandacht besteden aan de natuur en de typische elementen van het landschap op en rond de boerderij. Ook de cultuurhistorische en sociale aspecten van elke plattelandsstreek hebben in landbouweducatie hun plaats.

Op die manier krijgen de deelnemers alle instrumenten aangeboden om enerzijds de typische natuur en cultuur van een bepaalde streek te leren kennen en waarderen, anderzijds stoffeert dit ook de discussie rond de relatie tussen landbouw, natuur en samenleving.

- Van educatie naar beleving

We merken dat een gebrek aan kennis van de landbouw en het platteland geëvolueerd is naar een verregaande vervreemding van landbouw en natuur.

Een kentering hierin brengen kan enkel door mensen kansen te bieden tot authentieke en levensechte ervaringen binnen het dagelijkse leven in de land- en tuinbouw en op het platteland.

Hierbij staan 3 principes centraal:

- Ervaringsgericht en levensecht
- Niet overtuigen, maar dialogeren
- Streven naar originaliteit, authenticiteit en betrokkenheid

Uit het onderzoek 'Imago van de Vlaamse land- en tuinbouw' (2012) uitgevoerd door het Vlaams infocentrum land- en tuinbouw (VILT): 'De kloof tussen de landbouw en zijn omgeving wordt steeds groter en het beroep landbouwer is steeds minder gekend. Dat vindt althans driekwart van de Vlamingen. Kinderen weten volgens hen niet meer dat voeding afkomstig is van de landbouw. Het is dan ook aan het onderwijs om meer aandacht te besteden aan het onderwerp. In ieder geval wil de Vlaming dat het contact tussen consument en producent versterkt wordt.'

- Doelgroepverbreding

Niet alleen kinderen en jongeren zijn vervreemd van de natuur en de landbouw, ook veel volwassenen (ouders en leerkrachten) hebben nog weinig voeling met beide.

Daarom is het belangrijk om binnen landbouw- en plattelandeducatie een brede waaier aan doelgroepen aan te spreken. Het bereiken van ouders en leerkrachten vormt een belangrijke uitdaging. De ouders beslissen wat er op tafel komt en de leerkracht bepaalt wat er aan bod komt in de klas. Ook leerlingen secundair uit de klas krijgen en een authentieke plattelandservaring laten beleven is een prioritaire uitdaging.

Uit het onderzoek 'Imago van de Vlaamse land- en tuinbouw' (2012) uitgevoerd door het Vlaams infocentrum land- en tuinbouw (VILT): 'Informatiecampagnes richten zich bij voorkeur ook tot jongeren, want zij staan veel kritischer tegenover landbouw dan de oudere generaties. Hoewel jongere respondenten al bij al nog een mooie score geven aan landbouw, staan mensen ouder dan 35 jaar toch een stuk positiever ten aanzien van de sector.'

- Een breed en toegankelijk aanbod

Het is belangrijk om ernaar te streven dat alle aspecten en sectoren van de land- en tuinbouw en het platteland aan bod komen in landbouw- en plattelandseducatie. Plattelandseducatie moet een correct en volledig beeld geven van de landbouw en het platteland in een bepaalde regio. We merken dat op de dag van vandaag vooral bepaalde sectoren (o.a. melkveebedrijven) uit de landbouw hun deuren open zetten voor educatie. Het zal een uitdaging zijn om deze vorm van verbreding ook aantrekkelijk en mogelijk te maken voor andere sectoren (bv. fruitteelt, akkerbouw).

Daarnaast moet het aanbod toegankelijk zijn voor alle mogelijke doelgroepen: hierbij vormen mobiliteit/bereikbaarheid en de financiële drempel belangrijke uitdagingen.

Verschillende provinciale overheden voorzien subsidies voor scholen die een educatieve uitstap doen naar een landbouwbedrijf. Het Vlam (Vlaams Centrum voor Agro- en Visserijmarketing vzw) voorziet subsidies voor een bezoek aan een melkveebedrijf via het initiatief Melk4kids. Deze subsidie is een hele steun voor de school, vaak kunnen scholen dan nagenoeg gratis op boerderijbezoek gaan. Dit geldt echter enkel voor landbouwbedrijven die lid zijn van de educatieve netwerken van de provincie of van Melk4kids.

Naast de kostprijs voor het bezoek en de rondleiding, is er ook nog de kostprijs van het vervoer. Gezien veel landbouwbedrijven moeilijk te bereiken zijn via het openbaar vervoer, moeten scholen zelf een bus inleggen. Dat is heel duur en vaak niet haalbaar. Daarom blijft het een uitdaging om zoveel mogelijk landbouwers te overtuigen om klassen te ontvangen, zodat er een mooie spreiding van educatieve hoeves is. Zo kunnen scholen op fiets- of wandelafstand de landbouw en het platteland beleven. Deze landbouwers hoeven er zeker niet allemaal voor te kiezen om expliciet in te zetten op educatie als verbreding, ze kunnen er ook bewust voor kiezen om eenmalig het dorpschooltje uit de buurt te ontvangen zonder meer. Op deze manier heeft de school de kans om kennis te maken met de landbouw en kan de boer met passie vertellen over zijn stiel zonder dat hij hierin veel tijd en middelen moet investeren.

De uitdagingen voor het Leader-gebied Kempen en Maasland liggen in het verlengde.

- Het brede publiek overtuigen van het platteland als een rijke en boeiende leeromgeving. Enerzijds om bepaalde eindtermen en de daarmee verbonden competenties bij kinderen en jongeren te bereiken. Anderzijds als een eerste opstap naar het dichterbij elkaar brengen van consument en producent en bijgevolg het bewust kiezen voor gezonde, eerlijke voeding van bij ons.
- Toegankelijk maken van het aanbod (zowel financieel als qua bereikbaarheid)

Boeren met Klasse Limburg biedt deels een antwoord op de financiële drempel die veel scholen ervaren. Dankzij de subsidies die scholen via dit project ontvangen, kunnen zij vaak nagenoeg gratis op boerderijbezoek. Voorwaarde is uiteraard dat de betreffende landbouwbedrijven lid zijn van het netwerk Boeren met Klasse.

Het vervoer gooit echter nog soms roet in het eten. Nabijheid van het aanbod heeft niet alleen een financieel voordeel, het zorgt er ook voor dat kinderen en jongeren echt hun nabije omgeving leren kennen en niet deze van enkele steden verder.

Gezien scholen niet altijd kunnen of willen een financiële investering maken om op excursie te gaan, is het ook belangrijk om een landbouwenducatief aanbod te ontwikkelen waarmee aan de slag gegaan kan worden binnen de schoolmuren of in de nabije omgeving (op wandelafstand): o.a. schooltuintjes, digitaal lesmateriaal waarbij echte beleving toch nog mogelijk is, houtkanten en bermen in de omgeving ontdekken, ondersteuningsmateriaal voor projecten rond thema's als gezonde voeding...

- Een bredere doelgroep bereiken met landbouw- en plattelandseducatie

Aanbod uitwerken voor zowel kinderen als jongeren en ook volwassenen Tot nu toe is er vooral aanbod uitgewerkt voor het kleuter en lager onderwijs. Het aanbod voor het secundair onderwijs is heel minimaal. Het is daarnaast nog een extra grote uitdaging om de leerlingen van het secundair uit de klas te krijgen. Daarom is het noodzakelijk om landbouw educatief aanbod uit te werken op maat van en in samenwerking met een aantal scholen uit het secundair onderwijs. Alleen zo zal ook het secundair het thema landbouw- en plattelandseducatie plannen in hun lessenrooster.

- Het reeds aanwezige aanbod is te weinig gekend: er is reeds een sterk uitgebouwd netwerk van landbouwers die aan educatie doen. Zij bereiken echter lang nog niet alle scholen of doelgroepen. Daar ligt de uitdaging om het aanbod bekender te maken. Hiertoe moet er rechtsreeks naar de lerarenopleiding en naar de scholen toe gestapt worden om het verhaal van landbouwenducatie te brengen.

Draagvlak voor natuur, landschap en landbouw voor inwoners en bezoekers

Natuur- en landbouwenducatie gebeurt niet alleen binnen schools- of verenigingsverband.

Brede educatieve acties naar het algemene publiek zijn erop gericht het maatschappelijk draagvlak voor landschap, natuur en landbouw te vergroten door in te zetten op menselijke verbondenheid met deze thema's. Verbondenheid wordt groter door het beleven of ervaren van het platteland en meer kennis waardering te krijgen en voor de functies ervan. Het inzetten van digitale media is zeker een aandachtspunt.

De uitdaging is om te streven naar educatieve acties waarbij natuur-, en landschapswaarden en landbouwwaarden worden geïntegreerd in één verhaal, om zo een integraal en boeiend verhaal te brengen aan de inwoners van de regio en haar bezoekers.

Scholen als ontmoetingsplaats

De schoolpoort is een belangrijke plek voor ontmoeting. Ouders en de lokale gemeenschap leven immers sterk mee met wat zich binnen de schoolmuren afspeelt. Met allerlei activiteiten brengen scholen al die mensen samen. Op die manier dragen scholen bij tot het gemeenschapsleven.

Maar deze betrokkenheid werkt ook in de omgekeerde richting. Zo werven vele bewegingen en verenigingen leden en engagement in de scholen. Niet alleen de activiteiten van de school brengt mensen samen, maar ook de infrastructuur en de aanwezigheid van de scholengemeenschap biedt kansen om mensen samen te brengen in eigen stad of dorp.

Mensen die nieuw in een dorp of stad komen wonen, leren elkaar vaak pas echt kennen van zodra ze de kinderen naar school brengen. Aan de schoolpoort maken ze kennis met andere inwoners of ze engageren zich in de ouderraad en leren zo de ouders van de klasgenootjes van hun kinderen kennen.

De dorpschool is van onschatbare waarde voor de leefbaarheid van een dorp. De school versterkt en ondersteunt het sociaal leven in de landelijke leefgemeenschappen en is vaak het middelpunt van heel wat dynamiek. Jonge gezinnen integreren snel in de gemeenschap dankzij de school. Waar lokale scholen verdwijnen gaat heel wat verloren.

Nochtans ten gevolge van een dalend leerlingenaantal, financiële moeilijkheden of een steeds verdere drang naar centralisering verdwijnen er elk jaar meer en meer dorpscholen.

Ook in de regio Kempen en Maasland zien we deze tendens. Dit zorgt ervoor dat kinderen en jongeren niet meer in eigen dorp naar school kunnen en bijgevolg minder verbondenheid voelen met de leefomgeving waarin ze opgroeien. De kloof tussen plattelandsgebruiker en plattelandsbewoner wordt ook door deze tendens versterkt.

3.1.4.5 Welzijn

Landbouw en zorg

Rust, stilte, een groene omgeving... factoren die mensen vaak een duw in de rug geven wanneer ze het moeilijk hebben. Groene zorg ondersteunt mogelijke activiteiten voor kwetsbare groepen waarbij, in een vrijwillig kader of onder begeleiding, een groene werkomgeving wordt benut. De doelen variëren van groep tot groep: voor de ene staat beleving centraal, aan een andere groep wordt er dan weer een dagbesteding aangeboden. Ook het inlassen van time-outs of begeleiding tot een arbeidstraject zijn activiteiten die worden voorzien. In één adem wordt er dan ook vaak gesproken over zorgboerderijen: bedrijven, verenigingen of particulier initiatieven waar land- of tuinbouwproductie of hieraan gelinkte activiteiten centraal staan. 75% van de zorgboerderijen in Vlaanderen zijn land – en tuinbouwbedrijven. De resterende groep zijn, al dan niet professionele, uitbatingen met aanverwante activiteiten die niet strikt tot de land- en tuinbouwsector behoren (paardenmanèges en -pensions, tuinaanleggers, hobbytelers, ...).

Belangrijk om aan te stippen is dat een zorgboerderij geen zorgvoorziening is. Er zijn dan ook geen kwalificaties vereist in hoofde van de uitbaters van een zorgboerderij. Niettemin worden volwassenen en jongeren met ernstige gedragsmatige en psychosociale moeilijkheden door de hulpverlening toevertrouwd aan de zorgboerderij.

Een brede waaier van kwetsbare groepen komt terecht op de zorgboerderij:

- volwassenen met een psychiatrische problematiek (20%)
- mensen met een verstandelijke en/of lichamelijke handicap (25%)
- jongeren met problemen op school, thuis of in de instelling waar ze verblijven (50%), meer dan 1/3 van deze jongeren is in begeleiding omwille van psychische problemen
- ouderen (2%)
- mensen in kansarmoede (3%)

Deze groepen hebben elk apart specifieke noden. Bij jongeren wordt vaak gewerkt met een time-out van 1 tot 6 weken. Vanuit bijzondere jeugdzorg is dit dikwijls met overnachting op de zorgboerderij. Vlaanderen telt 40 zorgboerderijen die de mogelijkheid van overnachting aanbieden. Vanuit onderwijs gaat het steeds om ambulante time-outs. Bij volwassenen varieert de dagbesteding op een zorgboerderij van een halve dag gedurende 14 dagen tot 5 dagen per week. Het gemiddelde ligt rond 2 dagen per week. Over het algemeen is er slechts 1 zorgvrager gelijktijdig op de zorgboerderij.

Niet alleen neemt het aantal zorgboerderijen toe, ook de verscheidenheid binnen zorgboerderijen groeit. Zowat 25% van de zorgboerderijen is geen land- of tuinbouwbedrijf en ontvangt bijgevolg ook niet de bewuste subsidie die vanuit landbouw uitgekeerd wordt. Het gaat dan om paardenmaneges of -pensions, tuinaanleggers, hobbyboeren, kinderboerderijen of kleinschalige initiatieven van welzijnswerkers. Deze vormen kunnen extra ondersteuning gebruiken.

Niet alleen verandert stilaan de achtergrond van de aanbieders. Het 1 op 1 model dat de meeste zorgboerderijen hanteren biedt nog steeds de meest verregaande vorm van sociale inclusie. Toch is dit model niet voor alle doelgroepen haalbaar, in het bijzonder voor kinderen uit kwetsbare situaties en ouderen met een grotere zorgnood.

Daarom hebben zorgboerderijen die zich intensiever willen toeleggen op het zorgaspect van hun bedrijfsvoering nood aan een aangepast bedrijfsmodel. Daarbij zal de vraag naar het statuut van dergelijke zorgboerderijen, de vergoeding en de plaats die zij kunnen innemen binnen het welzijnsaanbod, niet uit de weg kunnen gegaan worden.

Het ondersteunen van zorgboerderijen, het overbruggen van zorg en landbouw en het bundelen van onderzoeken en kennis vormen grote uitdagingen voor de volgende jaren.

Armoede

Armoede is niet te vatten in één enkel cijferpakket, het kent immers vele gezichten. Alleenstaande ouders zijn zeker geen armoedegroep per definitie, maar welzijnswerkers merken op dat deze groep wel kwetsbaarder is. Gemiddeld gezien heeft in 2013 11,7% van alle 0 tot 17-jarigen in het Leadergebied Kempen en Maasland een thuissituatie met maar 1 ouder. In Dilsen-Stokkem (14,3%), Lanaken (13,5%) en Maasmechelen (13,0%) vinden we – zie tabel 24 - de meeste jongeren in deze thuissituatie. In Kinrooi en Hamont-Achel vinden we de minste jongeren in zulke situatie.

Tabel 24: Kind bij een alleenstaande ouder (0-17 j) (in %) (2010-2013)

	2010	2011	2012	2013
Bocholt	10,6	11,3	10,8	11,6
Bree	11,9	10,9	10,9	11,6
Dilsen-Stokkem	13,5	13,5	13,7	14,3
Hamont-Achel	9,3	8,1	8,7	10,4
Hechtel-Eksel	11,3	11,1	11,8	11,8
Kinrooi	9,5	10	10,3	9,9
Lanaken	13,4	13,5	13,6	13,5
Maaseik	11,1	11,6	11,4	11,2
Maasmechelen	13,2	13,7	13,3	13
Meeuwen-Gruitrode	10,3	10	9,7	10,8
Neerpelt	11	11,5	12,3	11,3
Overpelt	11,1	11,3	11,5	11,7
Peer	11,4	11	11	11
Limburg	12,1	12,2	12,2	12,3

Z-scores	
	veel lager
	lager
	gemiddeld
	hoger
	veel hoger

Bron: Rijksregister

In tabel 25 is het percentage geboortes in kansarme gezinnen terug te vinden. In de periode 2009 tot 2012 zien we dit percentage toenemen in de provincie Limburg van 9,7% tot 11,0%. Ook op Vlaams niveau stijgt dit percentage. In het Leader-gebied zien we twee trends. In Dilsen-Stokkem, Hamont-Achel, Hechtel-Eksel, Kinrooi, Lanaken, Maaseik, Maasmechelen, Meeuwen-Gruitrode, Neerpelt, Overpelt en Peer nemen we een stijging waar. In Bree noteren we een daling. Het hoogste percentage vinden we in Maasmechelen terug, 16,6%. Ook Hechtel-Eksel scoort hoog in 2012, met 16,4%.

Tabel 25: Aandeel geboortes (in %) in kansarme gezinnen (2009-2012)

	2009	2010	2011	2012
Bocholt	2,6	3,7	4,3	3,4
Bree	3,3	3,4	3,9	2,8
Dilsen-Stokkem	6	8,5	8,3	9,8
Hamont-Achel	7,8	7,7	8,6	8,8
Hechtel-Eksel	5,6	7,8	14,1	16,4
Kinrooi	1,5	1,2	2,7	5,1
Lanaken	9,8	9,6	10,7	12,2
Maaseik	6,4	7,3	8,5	8,9
Maasmechelen	16,4	17,8	18	16,6
Meeuwen-Gruitrode	1,9	1,9	2,3	4,1
Neerpelt	3,1	6,4	7,4	6,1
Overpelt	6,6	7,1	6,8	8,1
Peer	3,9	4	4,8	4
Provincie Limburg	9,7	10,1	10,8	11
Vlaams Gewest	8,2	8,6	9,8	10,5

	%
	< 3,0
	3,0 < 3,3
	3,3 < 3,6
	3,6 < 3,9
	>= 3,9

Bron: Kind & Gezin

In het Leader-gebied vinden we 25,99% van alle leefloners in Limburg terug. Maasmechelen, Lanaken en Peer hebben de grootste groepen leefloners. Gemiddeld gezien bedraagt het percentage leefloners - ten opzichte van de leeftijdsklasse 18-64 jaar - in het Leader-gebied 0,4153%. Dit is net iets minder dan het Limburgs gemiddelde, zoals af te lezen in tabel 26.

Tabel 26: Lage inkomensgroepen 2013 (% van 18-64jr)

	Totaal leefloners (RMI) en equivalente leefloners (RMH) [aantal]	Totaal leefloners (RMI) en equivalente leefloners (RMH) [%]
Bocholt	16	0,19
Bree	29	0,3
Dilsen-Stokkem	51	0,4
Hamont-Achel	27	0,31
Hechtel-Eksel	43	0,55

Kinrooi	36	0,45
Lanaken	98	0,6
Maaseik	47	0,3
Maasmechelen	177	0,74
Meeuwen-Gruitrode	22	0,26
Neerpelt	41	0,38
Overpelt	27	0,29
Peer	66	0,63
Provincie Limburg	2 616	0,48
Gewest Vlaams Gewest	31 787	0,81

	Z-scores
	zeer laag
	laag
	midden
	hoog
	zeer hoog

Bron: POD Maatschappelijke integratie, Armoedebestrijding, Sociale Economie en Grootstedenbeleid

Welzijn op het platteland

Het welzijnsbeleid in Vlaanderen wordt meer en meer geconcipeerd binnen de visie 'Vermaatschappelijking van de zorg'. Hiermee wordt bedoeld: *“De verschuiving binnen de zorg waarbij ernaar gestreefd wordt om mensen met beperkingen, chronisch zieken, kwetsbare ouderen, jongeren met gedrags- en emotionele problemen, mensen die in armoede leven met al hun mogelijkheden en kwetsbaarheden een eigen zinvolle plek in de samenleving te laten innemen, hen daarbij waar nodig te ondersteunen en de zorg zoveel mogelijk geïntegreerd in de samenleving te laten verlopen. Begrippen die hierbij een rol spelen zijn onder meer desinstitutionalisering, communitycare, empowerment, kracht- en contextgericht werken, vraagsturing en respijtzorg”.*

Hiermee is het de bedoeling om de zorg zoveel als mogelijk binnen de samenleving te brengen. Geografisch gezien is dit vooral binnen de lokale samenleving. Wil deze lokale samenleving deze uitdaging aankunnen, dan betekent dit dat er voldoende draagkracht moet zijn, zowel bij individu/gezin als bij de directe omgeving van familie, buurt, wijk, dorp.

Dit geldt des te meer voor een plattelandssamenleving. In geval dat noden niet lokaal kunnen ingevuld worden stelt er zich het probleem van de bereikbaarheid en de beschikbaarheid van de diensten. Dit wordt dan vaak een mobiliteitsprobleem. Het blijft dan ook een zoeken naar een juiste schaal voor het aanbod van de dienstverlening. Vanuit deze benadering worden de keuzes vooral gemaakt vanuit de lokaal aanwezige dynamiek, die dan middels acties beleidsmatig en bij voorkeur op integrale wijze wordt versterkt. Eerder dan te vertrekken vanuit een kwantitatieve analyse van een reeks probleemvelden die vaak sectoraal en met weinig samenhang worden verzameld.

Beleidsmatig en vanuit de regierol van de lokale besturen wordt volgende strategie voor de versterking van het lokale welzijn naar voren geschoven:

- de hulp- en dienstverlening vertrekt vanuit het krachtgericht werken van individu en gezin, ondersteund door de eigen omgeving en op maat en vraaggestuurd aangevuld door professionele hulp;

- naar individu en gezinnen toe wordt versterkend gewerkt middels een individueel of groepsgericht aanbod (vorming, training, begeleiding..) om hierdoor ook de inzet te kunnen vragen van eigen verantwoordelijkheid en kracht. Hierbij ook aandacht voor meest kwetsbaren met het voorkomen van onderbescherming door proactief handelen;
- in de lokale samenleving wordt gestreefd naar sociale cohesie met het oog op een solidaire samenleving met voldoende mogelijkheid tot appel op de inzet van mantelzorg en vrijwilligers en anderzijds het risico op sociaal isolement te verkleinen;
- de lokale aanwezigheid van professionele basisdienstverlening en voorzieningen, goed bereikbaar en beschikbaar, samengebracht in een integraal aanbod in tandem met meer gespecialiseerde dienstverlening van eerste en tweede lijn;
- de complementaire rol hierin van de sociale economie die vertrekt vanuit twee doelstellingen. Enerzijds de tewerkstelling van personen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en anderzijds het invullen van maatschappelijke behoeften op vlak van zorg, samenlevingsopbouw, beheer en onderhoud van patrimonium, groen en milieu.

Sociale economie

Het economisch systeem, dat de arbeidsmarkt stuurt via vraag (naar jobs) en aanbod (van werkzoekenden), biedt niet aan elke werkzoekende een oplossing. Een belangrijk aandeel van de werkzoekenden geraken ondanks intensieve bemiddelings- en opleidingsinspanningen niet aan een duurzame job in het reguliere circuit. Bovendien zijn kansengroepen vaak kwetsbaar bij de economische conjunctuurschommelingen: als het goed gaat, geraken meer langdurig werklozen en laaggeschoolden aan het werk. Maar als het slecht gaat verliezen ze vaak als eersten weer hun baan.

Vanuit deze hiaten is de sociale economie ontstaan: jobs creëren voor personen die niet aan het werk geraken in het reguliere circuit. Geleidelijk aan evolueerde deze tak van de economie naar een eigen sector met tal van sociale economiebedrijven met eigen doelstellingen.

De sector focust zich voornamelijk op de volgende arbeidsintensieve taken: productieve taken, groenwerk, natuur-, bos- en landschapsbeheer, kringloopactiviteiten, biolandbouw, onderhoud van toeristische waardevolle landschapselementen, renovatiewerken, dienstverlening aan ouderen ...

De overheid voorziet werkvormen in functie van achtergrond, werkloosheidsduur, kwetsbaarheid op de arbeidsmarkt ... van de doelgroepwerknemer.

Maatwerk collectieve inschakeling

Het decreet 'maatwerk collectieve inschakeling' regelt de tewerkstelling en doorstroom van mensen in sociale economie (voorheen beschutte en sociale werkplaatsen en invoegmaatregel). Het maatwerkdecreet is bedoeld om een kader te creëren voor collectieve professionele inschakeling van de zwaksten op de arbeidsmarkt op basis van hun individuele noden.

Het decreet maatwerk collectieve inschakeling omvat twee werkvormen:

- Maatwerkafdelingen (cf. vroegere invoegbedrijven en invoegafdelingen)
- Maatwerkbedrijven (cf. vroegere beschutte en sociale werkplaatsen)

a. Maatwerkafdelingen

De term maatwerkafdelingen omvat de vroegere invoegbedrijven en invoegafdelingen. Maatwerkafdelingen zijn reguliere bedrijven die bereid zijn om minimum 5 VTE doelgroepwerknemers een duurzame tewerkstelling te garanderen met aandacht voor opleiding en begeleiding in een arbeidsomgeving waar maatschappelijk verantwoord ondernemen centraal staat. De kernactiviteit is een economische activiteit.

De kernbegrippen van een maatwerkafdeling zijn:

- kwaliteitsvolle bedrijfsvoering
- inschakeling, opleiding en begeleiding
- doorstroom
- Maatschappelijk verantwoord ondernemen
- transparantie en stakeholderbetrokkenheid

Maatwerkafdelingen kunnen beroep doen op een inschakelingscoach. Deze biedt extra begeleiding bovenop de al bestaande opleiding die de maatwerkafdeling aanbiedt aan haar doelgroepwerknemers. Een inschakelingscoach zal de nieuwe doelgroepwerknemer gedurende maximaal zes maanden begeleiden om de integratie te bevorderen. De Vlaamse startcentra zijn verantwoordelijk voor de verdeling van de coaches. De VDAB wijst de coaches toe aan de begeleidingsorganisaties. In Vlaanderen zijn 1.133 doelgroepwerknemers aan de slag in maatwerkafdelingen.

In tabel 27 zijn de maatwerkafdelingen die actief zijn in het Leader-gebied Kempen-Maasland opgelijst.

Tabel 27: maatwerkafdelingen in Leader-gebied Kempen en Maasland

Maatwerkafdeling	Locatie	aantal VTE's (2013)
E. Baillien	Maasmechelen	5
Esdeel	Meeuwen-Gruitrode	1
Panerex	Maasmechelen	6

Bron: VSAWSE

De activiteiten situeren zich voornamelijk in ventilatie, wooninrichting, schilderstechnieken, toelevering, metaalverwerking, nutsleidingen, strijkdienst, poetsdienst, huishoudhulp, thuiszorg, brood en banket ...

In totaal stellen deze buurtdiensten 11 doelgroepwerknemers te werk in Noord-Limburg en het Maasland.

b. Maatwerkbedrijven

De term maatwerkbedrijven omvat de vroegere sociale en beschutte werkplaatsen.

Maatwerkbedrijven zijn vzw's of vso's met minimum 20 VTE doelgroepwerknemers. 65% van het totale personeelsbestand bestaat uit de doelgroep. De maatschappelijke hoofdactiviteit is professionele inschakeling door het aanbieden van werk en begeleiding op maat van doelgroepwerknemers.

De kernbegrippen van een maatwerkbedrijven zijn:

- kwaliteitsvolle bedrijfsvoering
- strategie, bestuur, beheer en streven naar democratische besluitvorming
- inschakeling, opleiding en begeleiding
- doorstroom
- Maatschappelijk verantwoord ondernemen
- beheer van middelen
- maatschappelijke inbedding
- transparantie en stakeholderbetrokkenheid

Maatwerkbedrijven in Vlaanderen zijn een belangrijke deelsector van de sociale economie. Eind 2012 hebben 22 351 mensen in Vlaanderen een job in een maatwerkbedrijf. De sociale dimensie van de onderneming primeert boven de economische opdracht. Met andere woorden, tewerkstelling van kansengroepen is het doel, de economische setting waarbinnen dat dit gebeurt, het middel.

Maatwerkbedrijven creëren tewerkstelling op maat en maken dit mogelijk door een zeer intensieve begeleiding op de werkvloer (onder andere door vorming, training-on-the-job, ergonomische aanpassingen, opsplitsen van het werk in deeltaken...). Op die manier vinden werknemers in een maatwerkbedrijf niet alleen een job en een inkomen, maar ook zelfvertrouwen en een gevoel van eigenwaarde. Maatwerkbedrijven geven mensen opnieuw zin en een plaats in de maatschappij.

Maatwerkbedrijven stellen personen tewerk die tijdelijk of definitief niet op de gewone arbeidsmarkt terecht kunnen. Het zijn performante en flexibele ondernemingen die creatieve en kwalitatieve oplossingen bieden voor een eerlijke prijs. Het activiteitenportfolio van maatwerkbedrijven is zeer divers.

Maatwerkbedrijven richten zich in hun activiteiten en dienstverlening tot particulieren, bedrijven en overheden. Ze zijn in Vlaanderen actief in zeer diverse sectoren.

De Kringwinkels zijn wellicht het meest gekende voorbeeld, maar evengoed specialiseren maatwerkbedrijven zich in onderhoud van openbaar groen, natuur-, bos- en landschapsbeheer, schoonmaak van gebouwen en bushokjes, bouw en renovatie. Ze stellen energiesnoeiers tewerk, zijn actief als sociale restaurants, strijkwinkels, fietsherstelplaatsen of fietspunten...

Samenwerken met maatwerkbedrijven geeft blijk van sociaal engagement. Steeds vaker nemen ook lokale besturen via sociale clausules in openbare aanbestedingen het voortouw om opdrachten via een maatwerkbedrijf te laten uitvoeren.

Meer en meer maatwerkbedrijven voeren activiteiten uit op verplaatsing. Dit noemen we enclaves. In plaats van het werk naar de werkplaats te brengen, gaat een groep werknemers van het maatwerkbedrijf het werk uitvoeren bij de klant.

De maatwerkbedrijven in tabel 28 hebben vestigingen in het Leader-gebied Kempen-Maasland. In deze tabel staat hun totale erkenning aan VTE's genoteerd. Dit betekent niet dat alle deze VTE's in Kempen en Maasland zijn tewerkgesteld. BEWEL bijvoorbeeld heeft 244 VTE's in zijn afdelingen in

Tongeren en Neerpelt tewerkgesteld. Ook Labor Ter Engelen heeft VTE's tewerkgesteld buiten het Leader-gebied, zoals enclaves in Munsterbilzen en Zonhoven.

Tabel 28: Maatwerkbedrijven in Leader-gebied Kempen en Maasland (2013)

Maatwerkbedrijf	Locatie	aantal VTE's
BEWEL	Maaseik, Neerpelt	1447,81
De Biehal	Peer	67
<i>o.a. Kringwinkel Chique de Friemel (Peer), Kringwinkel Pelt (Neerpelt), activiteiten te Landelijk ontmoetingscentrum Breugelhoeve (Peer)</i>		
De Winning - vzw Groenwerk	Hechtel-Eksel	87
Buseloc	Peer	47,3
Kringwinkel Maasland	Maaseik, Maasmechelen	45,7
Hebe	Maasmechelen	20
Labor Ter Engelen	Bocholt, Maaseik, Meeuwen-Gruitrode, Dilsen-Stokkem	42,5
M-Plus	Maasmechelen	21

Bron: VSAWSE

De activiteiten richten zich voornamelijk op groenonderhoud, natuur-, bos- en landschapsbeheer, kringloop, confectie, verpakking, metaalverwerking...

Lokale diensten economie

Lokale diensteneconomie realiseert de dienstverlening die inspeelt op de lokale, maatschappelijke noden en streeft naar inschakelingstrajecten binnen kwaliteitsvolle en duurzame organisaties.

Het organiseert een vangnet voor doelgroepwerknemers die niet terecht kunnen in maatwerkbedrijven en maatwerkafdelingen maar wel nood hebben aan ondersteuning en begeleiding.

Lokale diensteneconomie biedt een individueel passend en competentieversterkend inschakelingstraject aan met kwaliteitsvolle begeleiding op de werkvloer en stimuleert de doorgroei en doorstroom van de doelgroepwerknemers.

Lokale diensten economie zijn vzw's, publieksrechtelijke rechtspersonen, vennootschappen met sociaal oogmerk, samenwerkingen tussen publieksrechtelijke rechtspersonen, projectverenigingen, dienstverlenende verenigingen of opdracht houdende verenigingen.

Eind 2012 zijn in Vlaanderen zijn 2.093 mensen tewerk gesteld in de Lokale Diensteneconomie. De lokale diensteneconomie is gestoeld op enkele pijlers:

- op jaarbasis 5 VTE tewerk stellen op eenzelfde tewerkstellingsplaats
- kwaliteitsvolle bedrijfsvoering hanteren
- Lokale diensten aanbieden
- Duurzame werkgelegenheid voor kansengroepen op basis van laagdrempelige aanwerving en een permanent aanbod van vorming en begeleiding.

- Aanvullende, kwalitatieve en toegankelijke dienstverlening gericht op individuele en collectieve behoeften, met oog voor lokale aspecten.
- Centrale aandacht voor participatie van werknemers, gebruikers en andere stakeholders.

De lokale diensteneconomie-initiatieven die actief zijn in het Leader-gebied Kempen-Maasland staan opgelijst in tabel 29.

Tabel 29: Lokale diensteneconomie-initiatieven in het Leader-gebied Kempen en Maasland (erkende VTE's 2013)

Lokale Diensteneconomie	Doelgroep (VTE)	Omkadering (VTE)
Basis vzw en Fietsbasis vzw	13,58	2,88
De Biehal Lokale Diensteneconomie vzw	10,41	2,00
De Hummeltjes vzw Kindercentrum	1,00	1,80
Gemeentebestuur Dilsen-Stokkem	3,00	-
OCMW Bree - Voorziening Flexibele en Occasionele Opvang	0,50	0,94
OCMW Dilsen-Stokkem	3,92	1,50
OCMW Maasmechelen	4,00	1,00
Sociaal Bedrijvencentrum Maasmechelen	21,00	1,00
Team vzw	5,96	1,12
Trabajo Ter Engelen vzw	2,79	1,00
Welzijnsregio Noord-Limburg	4,07	1,00
IN_Z	60,50	8,99
Totaal	130,73	23,23

Bron: VSAWSE

De activiteiten situeren zich in seniorenassistentie, groenonderhoud, poetshulp, huishoudhulp en klusjes. Het betreffen het vooral zeer kleinschalige initiatieven.

Sectoraal is de sociale economie in het gebied Kempen-Maasland voornamelijk actief in volgende bedrijfsactiviteiten: groen, natuur-, bos- en landschapsbeheer, diensten aan personen, milieu en recycling, land- en tuinbouw en toelevering.

Arbeidszorg

Arbeidszorg is een vangnet voor personen die omwille van persoons- en/of maatschappijgebonden redenen niet (meer) kunnen werken in het regulier of beschermend tewerkstellingscircuit (de zogenaamde 'doelgroepwerknemers').

Het systeem biedt arbeidsmatige activiteiten aan in een werkomgeving die op productie of op dienstverlening is gericht: fietsen, speelgoed, biologische groenten, gerestaureerde meubels, eenvoudige industriële producten, goedkope maaltijden, wenskaarten, exploitatie van een kinderboerderij, ophalen van tweedehandse kledij...

Het gaat om vrijwillig onbetaald werk onder begeleiding. Doelgroepmedewerkers worden tewerkgesteld voor onbepaalde duur, met behoud van een uitkering en zonder arbeidscontract.

Tabel 30: arbeidszorg in Kempen en Maasland (2013)

Naam	Adres	VTE's
Arbeidskansen Labor Ter Engelen	Pannenhuisstraat 36A bus 11 , 3650 Rotem	28,71
KW Maasland	Boorsestraat 2 , 3630 Maasmechelen	9,97
Locomotief	K ALbertlaan 100 , 3620 Lanaken	41,4
Mané	Schoolstraat 32 , 3630 Maasmechelen	5,2
Sociaal Bedrijvenscentrum (Hebe en M plus)	Boorsestraat 2 , 3630 Maasmechelen	42,84
Stichting Ommersteyn	De Schiervellaan 5 , 3650 Dilsen Stokkem	9,12
		137,24

Bron: Provinciaal steunpunt arbeidszorg

In het Leader-gebied Kempen en Maasland zijn er zes erkende instanties voor arbeidszorg, goed voor 137.24 VTE's arbeidszorg.

Andere vormen van gesubsidieerde tewerkstelling

Volledigheidshalve moeten we ook opmerken dat er nog andere vormen van gesubsidieerde tewerkstelling zijn die niet onmiddellijk tot de sociale economie gerekend worden maar wel belangrijke werkverschaffers zijn voor doelgroepwerknemers:

- de werkervaringsbedrijven (Wep-plus), gericht op doorstroming, na 1 jaar werken naar het regulier circuit
- de tewerkstelling via de OCMW's in de maatregel "art 60"
- de dienstenchequebedrijven: Heel wat dienstenchequebedrijven zijn gevestigd in Noordoost-Limburg, een groter aantal is actief in het Leader-gebied Kempen-Maasland. De dienstenchequebedrijven omvatten een breed continuüm van bedrijfsvormen, van uitzendkantoren, schoonmaakbedrijven tot vzw's, thuiszorgdiensten, OCMW's en PWA's. Zij hanteren verschillende doelstellingen op het vlak van de tewerkstelling van doelgroepwerknemers, het bedienen van zorgbehoevende klanten... Binnen de dienstenchequebedrijven zijn in de regio ook een aantal strijkwinkels met dienstencheques actief.

Doelgroep en kansen voor sociale economie in het Leader-gebied Kempen-Maasland

Er is een ruime groep van werkzoekenden binnen de werkzoekendenpopulatie die in aanmerking komt voor de sociale economie maatregelen. Volgende kengetallen inzake niet-werkende werkzoekenden (juli 2014) geven reeds een indicatie:

- 245 472 niet-werkende werkzoekenden in Vlaanderen
- 35 399 niet-werkende werkzoekenden in Limburg
- 5 366 niet-werkende werkzoekenden in Noord-Limburg en 5 894 niet-werkende werkzoekenden in Maasland
- 350 (Noord-Limburg) en 498 (Maasland) zijn niet-werkende werkzoekenden zijn langer dan twee en vijf jaar werkloos en laaggeschoold ongeveer de helft, combineren twee risicofactoren, nl. langdurige werkloos en kort geschoold. Ze komen in de regio in aanmerking voor het statuut van invoegwerknemer of een project in de lokale diensteneconomie.

- 279 (Noord-Limburg) en 378 (Maasland) niet-werkende werkzoekenden zijn zeer langdurig werkloos, nl. meer dan 5 jaar én zijn laaggeschoold: zij komen in aanmerking voor een sociale werkplaats

Het plattelandskarakter van het gebied maakt dat de doelgroepwerknemers mobiel moeten zijn om hun werkplaats te kunnen bereiken. Dienstverlening aan huis organiseren voor werknemers is ook moeilijker te realiseren in een woongebied met uitgestrekt karakter dan in een stedelijke context.

Er liggen binnen het verschaffen van ecosysteemdiensten in de natuur veel kansen voor sociale economie. Essentieel hierbij is dat de externe kosten inzake natuur geïnternaliseerd worden in de markt. Alleen zo kan een juiste prijs op ecosysteemdiensten geplakt worden.

Ook binnen het creëren van economisch rendabele landbouw liggen kansen voor extra tewerkstelling van kansengroepen. De verdere uitbouw van toeristische activiteiten in het Leader-gebied biedt een meerwaarde aan de regio en biedt ook kansen voor sociale tewerkstelling.

3.1.4.6 Mobiliteit

Het mobiliteitsplan Vlaanderen stelt dat fysieke en financiële beperkingen bij dé uitdagingen horen inzake mobiliteit naar de toekomst toe. Ook de vergrijzing van de bevolking maakt het er niet gemakkelijker op. Personen zonder auto moeten de mogelijkheid hebben zich te verplaatsen. Bereikbaarheid, toegankelijkheid, veiligheid, leefbaarheid en milieu- en natuurvriendelijkheid zijn de vijf strategische doelen van de Vlaamse regering inzake mobiliteit. Allen dragen ze bij tot de leefbaarheid van het platteland en onze dorpskernen. (Bron: Mobiliteitsplan Vlaanderen)

Een duurzame mobiliteit is aangezien deze uitdagingen dan ook wenselijk. Er is een integrale aanpak nodig van ruimtelijke ordening, weginfrastructuur en bewustmaking/actievoering van de voorzieningen.

Naast het feit dat de laatste vijf jaar de filezwaarte met 10,00% per jaar toenam, zal het aantal personenkilometers tegen 2040 verder aangroeien met 3,00% tot 15,00%. In de goederen mobiliteit zal het aantal tonkilometers met minimum 19,00% of zelfs met 74,00% met sterke economische groei toenemen. De milieudruk zal navenant toenemen. (Bron: Mobiliteitsplan Vlaanderen)

Daarom is het van belang blijven het STOP-principe toe te passen. Eerst stappen en trappen, dan openbaar vervoer en tenslotte persoonlijk gemotoriseerd vervoer.

Aangezien zowel de mobiliteits- als milieudruk zal toenemen, is het belangrijk dat de nabijheid van voorzieningen en goede woon-werkrelaties gepromoot worden. Zo vermijdt een nabije bakker, slager, buurtwinkel, kinderopvang... extra of verre verplaatsingen met de wagen. Thuiswerk en andere vormen afstandswerk verbeteren zowel de woon-werkkwaliteit als het aantal afgelegde kilometers naar de vaste werkplek. Ook trage wegen zijn op lokaal niveau een middel op verkeersdruk te verlagen. Binnen as 3 van PDPO II 2007-2013 werd de handleiding 'Wegwijs in de trage wegen: van planning tot uitvoering' uitgewerkt waarmee lokale besturen aan de slag kunnen.

Een van de meeste opmerkelijke kenmerken van het platteland inzake mobiliteit is het uitgebreide wegennetwerk. De vele wegen op het platteland ten opzichte van een lagere bevolkingsdichtheid in vergelijking met de stad brengt een hogere onderhoudskost van de wegen met zich mee per inwoner.

Tabel 31 geeft hier indicatie van, hierin wordt het aantal meter lokale weg per inwoner weergegeven. Bocholt scoort hier het hoogst, met 17,08 lokale weg per inwoner. Maasmechelen heeft 'slechts' 7,44 meter per inwoner. Gemiddeld bedraagt het aantal meters lokale weg per inwoner 12,92 in het Leader-gebied Kempen en Maasland. Dit is net niet het dubbel van het aantal meters lokale weg per inwoner in Hasselt of Genk.

Tabel 31: Aantal m lokale weg per inwoner

Bocholt	17,08
Bree	15,62
Dilsen-Stokkem	11,93
Hamont-Achel	12,24
Hechtel-Eksel	14,23
Kinrooi	15,38
Lanaken	8,21
Maaseik	10,52
Maasmechelen	7,44
Meeuwen-Gruitrode	14,83
Overpelt	11,46
Peer	16,55
Neerpelt	12,45
Leader K&M	12,92
Hasselt	6,72
Genk	7,17

Bron: provincie Limburg, plattelandskaart

Naast een hoge densiteit van het wegennetwerk, is ook de afstand tot de dichtstbijzijnde centrumstad inherent aan een landelijk gebied. Toch is het belangrijk dat deze afstand geen reële kloof wordt, aangezien de achteruitgang van het voorzieningenaanbod op het platteland de lokale bewoners verplicht zich hiervoor te verplaatsen naar de centrumstad. De gemiddelde afstand tot de dichtstbijzijnde centrumsteden Genk of Hasselt bedraagt 25,62 kilometer.

Tabel 32: afstand (in km) tot dichtstbijzijnde centrumstad

Bocholt	Genk	27
Bree	Genk	23,7
Dilsen-Stokkem	Genk	18,7
Hamont-Achel	Genk	37,2
Hechtel-Eksel	Hasselt	22,6
Kinrooi	Genk	33,1
Lanaken	Genk	15,6
Maaseik	Genk	27
Maasmechelen	Genk	17,8
Meeuwen-Gruitrode	Genk	16,2
Overpelt	Hasselt	34,1
Peer	Genk	22,3
Neerpelt	Hasselt	37,8
Leader K&M		25,62

Bron: Provincie Limburg, Dienst Landbouw en Platteland, plattelandskaart

De gemiddelde reisafstand – zeker in het Noorden van het Leader-gebied – impliceert meteen dat – ook met de wagen – de verplaatsing naar de centrumsteden Hasselt of Genk behoorlijk tijdsintensief is. Daarbij komt dat zeker niet iedereen over een wagen beschikt.

Bovendien kan de aanleg van bepaalde transportinfrastructuur beter. Verbeterpunten hier zijn de N74 (Noord-Zuid), voorlopige maatregelen inzake de doortocht Houthalen-Helchteren, N71 (Neerpelt), N76 (Bree-Genk) en de N78 en E314 (ontsluiting oude bunders Maasmechelen).

Ook inzake openbaar vervoer kan het gebied Kempen en Maasland, en Limburg in het algemeen, beter ontsloten worden. Momenteel bevat het Leader-gebied slechts drie treinstations, allen in het Westen van het gebied, namelijk in Hamont, Neerpelt en Overpelt. Lommel is ook in het bezit van een treinstation, maar behoort niet tot het Leader-gebied. Ook hier zijn verbeterpunten mogelijk via de sneltram spartacuslijnen 1, 2 en 3 en het versterken van het aanbod snelbus Maasland.

Ook inzake waterwegen zijn er verbeteringsmogelijkheden via de verhoging van bruggen, de Albertknoop en de stop van Loozen.

En deze verbeteringen zijn broodnodig, aangezien het platteland steeds meer een woonfunctie verwerft en steeds minder een werkfunctie. Pendelen is zo een dagdagelijkse realiteit geworden. 26,8% van de Limburgse loontrekkende beroepsbevolking – of zo'n 83 328 pendelaars – verplaatst zich buiten de provinciegrenzen om zijn job uit te oefenen. Allen West-Vlamingen (17,18%) en Antwerpenaren (19,8%) pendelen minder buiten de provinciegrenzen. Antwerpen (6,9%), Nederland (6,19%) en Vlaams-Brabant (6,0%) zijn de drie topbestemmingen. Inkomend heeft Limburg de op twee na laatste inkomende pendelintensiteit. Ongeveer slechts 1 van de 7 loontrekkende jobs in Limburg wordt uitgevoerd door een niet-Limburger. Enkel West-Vlaanderen en Luik kennen lagere cijfers. Van de 40 431 inkomende pendelaars blijkt dat Antwerpen, Vlaams-Brabant en Oost-Vlaanderen de meest populaire provincies van herkomst zijn. (Bron: Socio-economische analyse van Limburg en haar 5 streken, POM-ERSV - cijfers 2010)

In vergelijking met het nationaal niveau heeft Limburg een relatief lage inkomende en uitgaande pendelintensiteit. Dat betekent echter niet dat de druk op de wegen binnen de provincie klein is. In tegendeel, West-Limburg noteert een uitgaande provinciale pendelintensiteit van maar liefst 60,0% van alle loontrekkenden, gevolgd door het Maasland (58,6%) en Zuid-Limburg (56,2%). Gemiddeld werkt de helft van de Limburgse loontrekkenden (50%) in de streek waar ze woont.

Noord-Limburg pendelt het meest naar het buitenland (12,7% van alle loontrekkenden binnen de beroepsbevolking), Midden-Limburg (11,9%) en Antwerpen (7,9%). Voor het Maasland zijn de meest populaire bestemmingen voor loontrekkenden binnen de beroepsbevolking Midden-Limburg (19,8%), het buitenland (17,8%) en Noord-Limburg (6,1%).

Op zijn beurt ontvangt Noord-Limburg vooral Midden-Limburgers (6,3%), Maaslanders (6,1%) en Antwerpenaren (6,0%). Het Maasland ziet de grootste stromen komen vanuit Midden-Limburg (11,1%), Zuid-Limburg (6,3%) en Noord-Limburg (6,1%). (Bron: Socio-economische analyse van Limburg en haar 5 streken, POM-ERSV - cijfers 2010)

3.1.5 SWOT

ECONOMIE

STERKTES	ZWAKTES	KANSEN	BEDREIGINGEN
<p>Ecosysteem met een groot economisch en ecologisch potentieel</p> <p>Sterk gespecialiseerde intensieve en efficiënte landbouw</p> <p>Grote variëteit aan hoeve- en streekproducten</p> <p>Landbouwers worden steeds sterkere landschapsbouwers</p> <p>De landbouwsector neemt steeds meer de rol op van zorgverlener</p> <p>Plattelandstoerisme sterk in opmars in Leadergebied</p> <p>Stiltetoerisme is een gebiedseigen troef</p> <p>Maasland een van de sterkst toeristisch ontwikkelde regio's in Vlaanderen</p> <p>Ruim aanbod winkelvloeroppervlakte</p>	<p>Vermindering open ruimte zet de tegenstellingen tussen stakeholders extra onder druk</p> <p>Geografisch verleden ongekend</p> <p>Sluiting Ford verhoogde druk arbeidsmarkt</p> <p>Hoger aandeel niet-werkende werkzoekenden</p> <p>Onvoldoende bekendheid en distributie van streekproducten</p> <p>Nood aan professionele ondersteuning voor verbreding</p> <p>Nood aan bekendmaking toeristisch aanbod</p> <p>Daling kennis van landbouwsector en voedselproductie bij grote publiek</p> <p>Aanbod retailpunten onvoldoende gemoderniseerd</p> <p>Limburg heeft het hoogste aandeel structurele leegstand in Vlaanderen (retail)</p> <p>Energie- en exportafhankelijkheid</p>	<p>Uitbouw economisch en ecologisch potentieel ecosysteem</p> <p>Multifunctioneel gebruik open ruimte</p> <p>Kwalitatief hoogstaande landbouw-, hoeve- en streekproducten</p> <p>Toegenomen belangstelling voor recreatie en vakantie op het platteland</p> <p>Bereidheid tot verbreding bij de landbouwer</p> <p>Samenwerkingsstructuren tussen landbouwers op het gebied van verbreding en productie</p> <p>Plattelandstoerisme heeft blijvend potentieel voor de regio</p> <p>Innovatie in de landbouw biedt schaalvoordelen naar nieuwe technieken en kennisoverdracht</p> <p>Stijgende interesse naar de herkomst van de voeding</p> <p>Samenwerking tussen natuur en landbouw versterken</p> <p>Korte keten kan bijdragen aan de efficiëntie en de ecologische impact van de primaire sector</p> <p>Kennisnetwerk Detailhandel Vlaanderen ondersteunt lokale besturen bij detailhandelsbeleid</p> <p>Leegstand biedt mogelijkheden tot multifunctioneel gebruik</p>	<p>Kapitaalintensieve landbouw</p> <p>Stringente regelgeving en administratieve druk voor landbouwers</p> <p>Zwerfvuil</p> <p>Leegstand/ verloedering versus leefbaarheid van de kernen</p> <p>Een groeiend onevenwicht tussen aanbod en koopkracht kan leegstand verder aan wakkeren</p> <p>Groei verhouding aanwezigheid winkelketens t.o.v. niet-winkelketens</p> <p>Dalend aantal landbouwbedrijven</p> <p>Beperkte uitbreidingsmogelijkheden onvoldoende ruimte</p> <p>Tekort aan beschikbare ruimte</p>

LANDBOUW EN NATUUR

STERKTES	ZWAKTES	KANSEN	BEDREIGINGEN
<p>Ruim aanbod natuurlijk en cultureel erfgoed Aanwezigheid goed uitgebouwde sociale economiebedrijven als landschapszorgers Aanwezigheid goed uitgebouwde landbouwverenigingen als landschapsbouwers Aanwezigheid regionale landschappen als brug tussen stakeholders en innovators Bosrijkste deel van Vlaanderen Redelijk hoge aanwezigheid kleine landschapselementen De landbouwsector neemt steeds meer de rol op van zorgverlener Toename ambassadeurs plattelands-educatie Aanwezigheid van boscomplexen, natuur en GLE's Landbouwsector kan een positieve bijdrage leveren aan MAP-meetpunten</p>	<p>Onbekendheid subsidiemogelijkheden Ingrijpende verandering in landschap laatste decennia Verlies aan typische streekgebonden eigenheid in het landschap Economisch beheer kleine landschapselementen is stilgevallen Te laag koolstofgehalte in de bodem Puntvervuiling Verdwijnen en doorschieten tot lineaire bomenrijen van traditionele houtkanten die tot het typische streek-DNA behoren Aanwezigheid invasieve woekerende exoten zoals Amerikaanse vogelkers, Japanse duizendknoop, reuzebalsemien, waternavel... die inheemse flora verdringt, waardoor ook de inheemse fauna schade oploopt</p>	<p>Plaats voor geografie bij landschapsinrichtings-werken Creatie bijkomende tewerkstelling via verbredingsactiviteiten voor zowel landbouwsector als sociale economie Ruimte voor bijkomende tewerkstelling voor landschapsbouwers en -zorgers Bijkomende begeleiding voor landschapsbouwers en -zorgers Verbeteren kennis beheer KLE's bij landbouwers Creëren van meerlagige landschappen Groeiend maatschappelijk draagvlak voor natuurbeleving, natuurontwikkeling en natuurbehoud Bereidheid van landbouwers voor landschapsbeheer neemt toe Samenwerking tussen natuur en landbouw versterken Natuurboerderijen en bio-landbouw als groeiniches inzake verbredingsactiviteiten Ontwikkeling landschapsenergie in samenwerking met landbouwers Tewerkstelling bij bestrijding invasieve exoten Gebruik energiegewassen op landbouwbedrijven om energieonafhankelijk te worden (klimaatadaptatie en onafhankelijke bedrijfsvoering) Een hoog koolstofgehalte zorgt voor kwalitatieve teelt Landbouwers worden sterkere landschapsbouwers Nieuw groen, vrij groen Beleving zet aan tot studie Leerlingen uit het secundair laten beleven Natuur- en landbouworganisaties werken samen rond educatie Groeipotentieel landbouw- en natuureducatie bij grote publiek Doelgroep verbreding ook inzake jongeren: jeugdwerk, kinderopvang, buurtwerk, secundair werk</p>	<p>Kwetsbaarheid van het landschap en ecosysteem Toenemende verstedelijking zet druk op open ruimte Toenemende recreatie zet druk op open ruimte Verlies aan actieve houding bij landbouwer ten aanzien van kleine landschapselementen Toenemende en stringenter regelgeving Gevarieerd landschap vergt een gedifferentieerd beleid Achteruitgang biodiversiteit voor soorten die gebonden zijn aan kleinschalig landschap en landbouwlandschap Een verslechtering van de waterkwaliteit heeft een negatieve impact op de biodiversiteit Verdere betonning zorgt voor meer wateroverlast Toename droogte en wateroverlast Intensieve bestrijding invasieve woekerende exoten vraagt lange termijn aanpak Zwerfvuil en sluikestortafval Toenemende intensivering van het landbouwsysteem Zonevreemd gebruik van gedesffecteerde landbouwbedrijven</p>

Gezonde voeding krijgt veel aandacht in onze samenleving en neemt een belangrijke plaats in landbouw- en natuureducatie
Sensibilisatie omtrent water is belangrijk voor een duurzaam gebruik
Daling rode MAP-meetpunten waterkwaliteit

SAMENLEVEN

STERKTES	ZWAKTES	KANSEN	BEDREIGINGEN
<p>Rijk en actief verenigingsleven Rust en stilte zijn een belangrijke aantrekkingskracht van het platteland Traditie van een sterk gemeenschaps- en dorpsgevoel Sterk uitgebouwd sociaal opvangnet</p>	<p>(Verdoken) armoede Gebrek aan basisvoorzieningen in kleine dorpskernen Afstand tussen landbouw en plattelandsbewoner/gebruiker blijft groot Onvoldoende mobiliteits-infrastructuur, -mogelijkheden en -infrastructuur in Noord-Limburg Ontoereikende sociale voorzieningen in de kleine verspreide dorpskernen Sociaal isolement bij ouderen op het platteland en kansengroepen Beperkt aanbod voorschoolse kinderopvang in bepaalde gemeenten van het Leadergebied Beperkt aanbod buitenschoolse kinderopvang in bepaalde gemeenten van het Leadergebied Beperkt kwalitatief, kwantitatief en betaalbare ontmoetingsruimten en -infrastructuur Mobiliteitsarmoede Tekort sociale woningen</p>	<p>Nood aan ouderenzorg en basisvoorzieningen biedt kansen voor tewerkstelling in alle sectoren Tuinieren laat leren en ontmoeten voor jong en oud hand in hand gaan Bouwen van sterke netwerken via multifunctionele ontmoetingsinfrastructuur, in samenwerking met verenigingen Communicatie rond de mogelijkheden van zalen Ondersteunen van vrijwilligers, verenigingen en dorpsgevoel Verbredingsactiviteiten verkleinen de kloof tussen landbouwer en plattelandsgebruiker Uitbouw van sterke netwerken en verenigingsleven versterkt de sociale cohesie en verkleint de kans op sociaal isolement Ontmoetingsplaatsen moeten geschikt zijn voor alle gebruik Participatie van alle gebruikers is nodig om een goed draagvlak te creëren</p>	<p>De verdere vergrijzing zet onze bestaande sociale structuren en zorgverlening verder onder druk De verdere vergrijzing zet de leefbaarheid van het platteland verder onder druk Dorpsgevoel en binding met de streek valt weg door verhuis van jongeren uit de streek Bijkomende besparingen zetten druk op mobiliteitsmogelijkheden Toenemende eenzaamheid en isolement Leefbaarheid platteland gaat achteruit door teloorgang identiteit Dienstverlening en basisvoorzieningen gaan erop achteruit in de dorpen Verbondenheid met, en kennis over, plattelandsthema's verdwijnt Weinig kennis van geografisch verleden en streekgeschiedenis Hoge drempel bij kansengroepen op het platteland om naar sociale dienstverlening te stappen Kleine toename op het platteland van jongeren met dubbeldiagnose In sociale woonegelegenheden stellen zich steeds vaker 'samenlevingsproblemen' Mantelzorg wordt steeds moeilijker aangezien hij/zij naast zijn zorgende taak, ook steeds langer moet werken</p>

3.2 Overzicht van het reeds gevoerde beleid m.b.t. plattelandsontwikkeling in de regio

3.2.1 Europese programma's

3.2.1.1 LEADER 2000-2006

Leader+ was een communautair initiatief voor plattelandsontwikkeling voor de periode 2000-2006. Voor het eerst in het reeds langer bestaande Europese Leader-programma konden ook Limburgse regio's een aanvraag indienen. Een aantal plattelandsactoren uit het Maasland namen het initiatief om in het centrale deel van het Maasland - de fusiegemeenten Maaseik, Dilsen-Stokkem en Maasmechelen - een Plaatselijke Groep te vormen en in gezamenlijk overleg een ontwikkelingsplan voor deze regio op te stellen. Bij de opmaak van het ontwikkelingsplan werd gekozen voor thema 4 van het Leader+ programma, nl. de valorisatie van de natuurlijke en culturele hulpbronnen. Het ontwikkelingsplan Midden-Maasland had de versterking van de eigen identiteit in de regio én de verbetering van het streekimago als centrale doelstellingen.

In totaal keurde de Plaatselijke Groep Leader+ Midden-Maasland 26 projecten goed. De totale investering in Leader+ projecten in het gebied bedraagt € 1.778.517,28. Omdat het Maasland op toeristisch vlak over heel wat potentie beschikt, waren de projecten er vooral gericht om deze toeristische attractiviteit van de regio als troef uit te spelen. Deze projecten bestreken een gamma aan acties die een bijdrage geleverd hebben aan de identiteitsversterking en imagoverbetering van het Midden-Maasland als plattelandsgebied.

3.2.1.2 PDPO 2007-2013

Tijdens de programmaperiode PDPO 2007-2013 had het Limburgse provinciebestuur de missie om het Limburgse platteland op een kwaliteitsvolle en geïntegreerde wijze verder te ontwikkelen voor al haar plattelandsgebruikers.

De verdere ontwikkeling van het platteland was gebaseerd op drie doelstellingen:

1. Het verder versterken en verbreden van de plattelandsgerelateerde speerpuntsectoren met name toerisme, fruit en voeding
2. Het borgen en doorbeleven van de gevarieerde streekeigen identiteit
3. Het bewaken en versterken van het imago van Limburg als groene provincie.

Het Limburgse plattelandsbeleid was een kwaliteitsvol, gebiedsgericht en geïntegreerd beleid. Enerzijds verwijst kwaliteit naar het innovatieve en creatieve karakter van proces waarbij ernaar gestreefd wordt om een samenwerking tussen verschillende actoren en beleidsdomeinen te bewerkstelligen om zodoende een breed draagvlak te creëren. Anderzijds is kwaliteit een basiscriterium voor het bereiken van lange termijn effecten en een duidelijke hefboomwerking. Een gebiedsgerichte ontwikkeling streeft naar de ontwikkeling van instrumentaria op maat van een gebied, rekening houdend met de eigenheid en de grootte ervan. Geïntegreerd betekent het overschrijden van actoren, beleidsvelden en bestuursniveaus.

De drie ontwikkelingsdoelstellingen van het Limburgse platteland geven aan dat een maximale ontwikkeling van de sociale, economische en ecologische dimensies van het platteland prioritair was en dat het wenselijk was om maximaal synergiën tussen deze componenten te creëren.

As 3

In het Limburgse PDPO werd het platteland onderverdeeld in verschillende 'ruimtes'. Voor de plattelandsgebieden in de provincie, m.u.v. de afgebakende Leader-gebieden, werden talrijke plattelandsprojecten, kaderend binnen As 3, deel B gebiedsgerichte werking van het Vlaams PDPO gerealiseerd. Tijdens de programmeerperiode 2007-2013 werd er via deze As 3-projecten quasi 9.5 miljoen euro geïnvesteerd in de plattelandsgebieden van de provincie Limburg.

Binnen As 3 werd er ingezet op onderstaande maatregelen, hierbij zijn ook enkele voorbeeldprojecten vermeld:

1. *Intermediaire dienstverlening op het platteland (totale projectkost: 1 909 000,00 €)*
 - Promotor Centrum Duurzaam Groen: Opwaardering van de imkerij en de relatie tussen land- en tuinbouw en de imkerij versterken
 - Promotor Unizo Limburg: Stimuleren van ruraal ondernemerschap

2. *Basisvoorzieningen voor de economie en de plattelandsbevolking (totale projectkost: 2 293 000,00 €)*
 - Promotor RIMO vzw: Dienstenpunten voor dorpen waarbij maatschappelijke ondersteuning wordt aangeboden aan kwetsbare groepen in de samenleving
 - Promotor Fietsbasis vzw: Herbestemming en duurzame renovatie van de noodkerk te Ham tot een fietsatelier

3. *Landelijk erfgoed (totale projectkost: 2 740 000,00 €)*
 - Promotor gemeente Zutendaal: Verhogen van de betekenis en visuele kwaliteit van het landschap van het Kempens –Haspengouws overgangsgebied; verhogen van de leefbaarheid, een toenemende betrokkenheid en identificeren van de inwoners met hun gebied; koppeling met het Nationaal Park Hoge Kempen
 - Promotor Groenwerk vzw – De Winning: Paardenkracht in het Boslandschap

4. *Dorpskernvernieuwing (totale projectkost: 346 000,00 €)*
 - Promotor gemeentebestuur Ham: Ontwikkeling van een "belevingslint", waarbij door middel van kleinschalige speelelementen een brug wordt gemaakt tussen twee pleinen in de nieuwe kern van Kwaadmechelen
 - Promotor gemeente Nieuwerkerken: Het realiseren van samenhang tussen verschillende kerkdorpen voor mensen van alle leeftijden

5. *Bevordering van toeristische activiteiten (totale projectkost: 1 699 000,00 €)*
 - Promotor Toerisme Limburg vzw: Ontwikkeling van een marketingnetwerk van kleinschalige logiesuitbaters op Limburgs niveau
 - Toerisme Limburg: gezamenlijk topwandelproduct creëren met als doel Limburg als herkenbare wandelregio op de kaart te zetten

Leader

Van 2007 tot 2013 was er een Plaatselijk Groep Leader Kempen en Maasland actief. De territoriale afbakening bevond zich echter op deelgemeenteniveau. Het Leader-gebied bestond uit:

- grondgebied MAASEIK: de deelgemeenten Opoeteren, Neeroeteren en Maaseik, inclusief de stedelijke kern (=niet-ruraal), die samen de fusiegemeente Maaseik vormen. De gehuchten Heppeneert, Aldeneik en Wurfeld van deelgemeente Maaseik maakten in de vorige programmaperiode (2000-2006) deel uit van het Leader+ gebied Midden-Maasland.
- grondgebied DILSEN-STOKKEM: de deelgemeenten Stokkem, Dilsen, Lanklaar, Rotem en Elen, die samen de fusiegemeente Dilsen-Stokkem vormen. Fusiegemeente Dilsen-Stokkem maakte in de vroegere programmaperiode (2000-2006) deel uit van het Leader+ gebied Midden-Maasland.
- grondgebied MAASMECHELEN: de deelgemeenten Vucht, Leut en Meeswijk. Deze deelgemeenten maakten in de vorige programmaperiode (2000-2006) deel uit van het Leader+ gebied Midden-Maasland.
- grondgebied KINROOI: de deelgemeente Molenbeersel.
- grondgebied MEEUWEN-GRUITRODE: de deelgemeenten Ellikom, Gruitrode, Meeuwen, Neerglabbeek en Wijshagen.
- grondgebied BREE: de deelgemeenten Bree, Opitter (=niet-ruraal) en Tongerlo.
- grondgebied PEER: de deelgemeenten Grote Brogel, Kleine Brogel (niet-ruraal), Peer en Wijchmaal
- grondgebied BOCHOLT: de deelgemeenten Bocholt, Kaulille en Reppel
- grondgebied HECHTEL-EKSEL: de deelgemeente Eksel
- grondgebied NEERPELT: de deelgemeente Sint-Huibrechts-Lille
- grondgebied HAMONT-ACHEL: de deelgemeente Hamont (niet-ruraal)

De Plaatselijke Groep stelde in 2007 een geïntegreerde en kwaliteitsvolle ontwikkeling van het Leader-gebied voorop. Het versterken van de economische functie van het platteland was daarbij een belangrijk streefdoel. Deze functie was dan ook de rode draad doorheen de geformuleerde maatregelen. Om deze doelen te bereiken zette de lokale ontwikkelingsstrategie in de periode 2007-2013 in op vier maatregelen, namelijk:

1. Actieve natuur- en landschapszorg en ontsluiting

Hoofdpromotor	Copromotor	Projecttitel	Cofinanciering
Regionaal Landschap Lage Kempen	geen copromotoren	Ontsluiting en verfraaiing omgeving cultuurhistorisch erfgoed	83 753,00 €
Gemeente Meeuwen-Gruitrode	Stad Peer	Keltische Grafheuvels, zo gewoon toch zo bijzonder	97 462,30 €
LISRO	RLKM, RLLK, agrobédrijfshulp	Exoten-	61 880,00 €

Lokale Ontwikkelingsstrategie LEADER Kempen en Maasland

	vzw, agroaanneming CBVA, VLM	bestrijding	
Stad Peer	gemeente Hechtel-Eksel	Heraanleg Lieveheersbeestjespad Resterheide	28 700,00 €
Regionaal Landschap Lage Kempen	RLKM, LISRO, Watering De Dommelvallei	Samenwerken rond bestrijden invasieve exoten	298 018,50 €
Gemeente Meeuwen-Gruitrode	Landbouwwaad gemeente Bocholt, ANB	Schapenbegrazing: Duurzaam landschapsbeheer?!	94 575,00 €
Gemeente Hechtel-Eksel	geen copromotoren	Erfgoed en landschap of de molensite in zijn historische context	39 162,50 €
Gemeente Hechtel-Eksel	geen copromotoren	Hoksentakelpad: duurzame verankering van de erfgoed- en landschappelijke waarde van de historische site van de Hoksentakel in de omgeving	67 535,00 €
Regionaal Landschap Lage Kempen	geen copromotoren	Draagvlak voor houtkanten via communicatie en educatie	57 181,00 €

2. Duurzame ontwikkeling van de regio door het verkleinen van de kloof tussen landbouwer en plattelandsgebruiker

Hoofdpromotor	Copromotor	Projecttitel	Cofinanciering
Plattelandsklassen vzw	Breugelhoewe vzw, Stad Peer, BB Consult	Educatief netwerk Kempen-Maasland	308 331,35 €
Provincie Limburg	BB projecten	Verrassend platteland, Buitengewoon beleefbaar	100 100,00 €
BB projecten vzw	Breugelhoewe vzw, Stad Peer, BB Consult	Plattelandseducatief netwerk Kempen-Maasland (II)	300 913,60 €
Provincie Limburg	De Wroeter Arbeidscentrum	De hoevezuivelcoöperatie: een verrijking van het Limburgse zuivelassortiment	136 175,00 €
Plattelandsklassen vzw	Landelijke Gilden vzw	Educatie rond groenten en rundvee (melkvee en vleesvee) via het digibord in de klas en daarbuiten	83 119,89 €

3. Verhogen en versterken van de sociale leefbaarheid op het platteland

Hoofdpromotor	Copromotor	Projecttitel	Cofinanciering
CAW 't Verschil	geen copromotoren	Geef kansarmen ook een kans op het platteland	46 800,00 €
Welzijnsregio Noord-Limburg	geen copromotoren	Opvoedingsondersteuning in Noord-Limburg	159 366,56 €
Vzw Dorpshuis Opoeteren	geen copromotoren	Dorpshuis Opoeteren	162 500,00 €
Provincie Limburg	geen copromotoren	Gebiedsmanagement	53 625,00 €
Landelijke thuiszorg	geen copromotoren	Regionaal Netwerk Kraamzorg. Wegwijs van kinderwens tot kleuterklas	107 487,41 €
Vzw Groep MSI	geen copromotoren	Zorgmobiel	102 090,50 €
CM Limburg	geen copromotoren	Ergotherapeutische begeleiding voor ouderen	77 452,51 €
BC Sint-Elisabeth	geen copromotoren	Polyvalent Sport- en Recreatieplein Fierkant	38 000,00 €
Breughelhoeve vzw	Stad Peer	Realisatie knuffelboerderij en moestuin met uitbouw van een participatienetwerk i.s.m. zorg(arbeids)voorzieningen	187 489,40 €
Open Thuis Limburg vzw	geen copromotoren	De Akkerboom, een activiteitenboerderij voor mensen met een beperking en kansengroepen	55 737,50 €

4. Stimuleren van duurzaam toerisme

Hoofdpromotor	Copromotor	Projecttitel	Cofinanciering
Toerisme Limburg	Stad Maaseik, gemeente Maasmechelen, Stad Dilsen-Stokkem	Maaslandse Corporate Identity	144 440,00 €
Toerisme Limburg	gemeente Bocholt, Stad Peer, gemeente Meeuwen-Gruitrode, gemeente Neerpelt	Paardverhuur in de Limburgse Kempen	110 045,00 €

Stad Dilsen-Stokkem	Maaspark Negenoord vzw	Ontsluiting Maaslands landschap	27 206,10 €
Gemeente Hechtel-Eksel	geen copromotoren	Van molenhuisje tot kidskaffee	132 712,50 €
KVLV vzw	geen copromotoren	Kunst op het hof	25 000,00 €
Breugelhoeve vzw	Toerisme Limburg, Stad Peer	Optimalisatiefunctie en ontwikkeling van toeristische belevings- en marketingelementen in het kader van plattelandstoerisme	214 384,89 €
Toerisme Limburg vzw	geen copromotoren	Haalbaarheidsstudie minicampings op boerderijen	55 250,00 €
Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw	gemeente Bocholt	Landschapsgewijs, van landschappelijke waardering naar toeristische waarde	180 071,96 €

PG Leader Kempen en Maasland heeft tussen 2007 en 2013 32 projecten ondersteund en mede mogelijk gemaakt dankzij de inzet van Europese, Vlaamse en provinciale middelen. Hiermee is fors geïnvesteerd in Kempen en Maasland.

Via maatregel 1, 'Actieve natuur- en landschapszorg en ontsluiting', werd 828 267,30 euro cofinanciering toegekend aan projecten, goed voor zo'n investering van 1 274 257,38 euro. Hiermee werd geïnvesteerd in landschapszorg- en onderhoud, cultuurhistorisch erfgoed, landschapsidentiteit, soortenbehoud, biodiversiteit, opleiding voor professionelen, inschakeling van landbouwers als landschapsbeheerders, kansen voor doelgroepwerknemers, netwerkopbouw, kennisdeling en educatieve en sensibiliserende acties.

Via maatregel 2, 'Duurzame ontwikkeling van de regio door het verkleinen van de kloof tussen landbouwer en plattelandsgebruiker', werd 928 639,84 euro cofinanciering toegewezen aan promotoren, goed voor een totale impuls van 1 428 676,68 euro. Deze middelen gingen naar landbouwverbreding, ruraal management en ondernemerschap, kennisdeling en landbouwenducatieve en –sensibiliserende acties.

Via maatregel 3, 'Verhogen en versterken van de sociale leefbaarheid op het platteland', werden de actoren met 990 548,88 euro cofinanciering, goed voor een totale kost van 1 523 921,35 euro, ondersteund in de uitvoering van projecten inzake opvoedingsondersteuning, netwerken zorg, ondersteunen van mobiliteit en lokale voorzieningen, maatschappelijke integratie van kwetsbare groepen zoals kansarmen en versterking van de sociale cohesie.

Via maatregel 4, 'Stimuleren van duurzaam toerisme', werd 889 110,45 euro cofinanciering geïnvesteerd, totaalplaatje 1 367 862,23 euro. Hiermee werden streekeigen landschapselementen versterkt, belevingselementen toegevoegd en nieuwe toeristische producten ontwikkeld inzake

erfgoed, landschap, vrijetijdsbesteding, educatie als natuur. Ook promotie voor de regio en haar unieke troeven kwam in aanmerking.

De Plaatselijke Groep heeft haar ambitie inzake doelgroepen en gelijke kansen absoluut waargemaakt. Op projectniveau is er voor alle projectindieners dezelfde beoordelingscriteria gebruikt. Alhoewel de totale bevolking is beoogd via projecten en eigen werking, is er zeker extra aandacht uitgegaan naar jongeren, ouderen en kwetsbare doelgroepen.

Ook inzake 'duurzaam karakter' heeft de Plaatselijke Groep haar doel bereikt. Bij de beoordeling van projecten is steevast het aspect duurzaamheid meegenomen. Daarom hebben zowel de sociale, economische, erfgoed-, landbouw- en landschapsgerichte projecten een duurzame impact op omgeving en volgende generaties.

Onder de noemer 'Innovativiteit' heeft de Plaatselijke Groep zowel ingezet op versterkende initiatieven, het verhogen van kwaliteit of aantrekken van nieuwe doelgroepen, als op experimentele of vernieuwende projecten. Deze resultaten zijn dan ook altijd overdraagbaar gemaakt en opengesteld naar zowel andere overheidsniveaus als actoren. Niet alleen via de eigen werking, via netwerking, projectbezoeken en –presentaties, maar ook via infomomenten en actiemomenten van promotoren. Daarbij heeft de PG ook niet nagelaten in te zetten op wedstrijden zoals 'prima plattelandproject 2013'.

Ook samenwerking wordt hoog in het vaandel gedragen. Niet alleen naar kennisdeling toe, maar ook naar effectieve projectwerking werd samenwerking tussen partners en copromotoren aangemoedigd door de Plaatselijke Groep en het secretariaat. Ook in het samenwerkingsproject 'Kempense landbouwers in de weer voor een duurzaam waterbeheer', tussen PG Kempen en Maasland, PG Midden-Kempen beweegt, Agrobeheercentrum Eco² en watering De Dommelvallei.

De PG Kempen en Maasland is de leadpartner in dit samenwerkingsproject. Het project heeft als doel landbouwers en beleidsmakers te sensibiliseren met betrekking tot duurzaam watergebruik.

Het project heeft 5 hoofddoelstellingen, namelijk:

- sensibiliseren van landbouwers en het opzetten van pilootacties;
- interactie en kennisuitwisseling tussen boeren en betrokken partners in de 2 Leader-gebieden rond duurzaam waterbeheer;
- stimuleren van samenwerking en opzetten van structuren voor duurzame continuering;
- sensibiliseren van plattelandsbewoners m.b.t. duurzaam waterbeheer door landbouwers;
- sensibiliseren van beleidsmakers m.b.t. duurzaam waterbeheer door landbouwers.

3.2.1.3 Doelstelling 2-programma

In tegenstelling tot voorgaande periodes, werd in de periode 2007-2013 heel Vlaanderen en dus ook de volledige provincie Limburg erkend als Doelstelling 2-gebied. Doelstelling was het versterken van de duurzame groei en concurrentiekracht van Vlaanderen en het leveren van een wezenlijke bijdrage tot de realisatie van de Europese doelstellingen in het kader van de Europa 2020 – strategie voor een innovatieve, duurzame en inclusieve groei. Gezien de focus op technologische innovatie, ondernemerschap en infrastructuur tbv bedrijven, kan de impact op het platteland vanuit het Doelstelling 2-programma Vlaanderen als matig worden bestempeld.

Onder prioriteit 1 'technologie en innovatie' werden enkele innovatieve toeristische projecten van Toerisme Limburg vzw goedgekeurd, die er mee voor gezorgd hebben dat heel wat kleine logiesverstrekkers op het platteland een gezicht hebben gekregen op het internet en die via de ontwikkelde tools in dit project arrangementen aanbieden ism lokale producenten en uitbaters van kleine attracties. Onder Operationele Doelstelling 6 'platteland' in deze prioriteit T&I, werden voor Limburg twee 'regional branding-projecten' goedgekeurd: de Romeinse weg in Haspengouw en Masterplan Mijnstreek in de gelijknamige regio. Deze projecten vanuit de erfgoed-sfeer hebben enig impact op het plaatselijk toerisme.

Onder prioriteit 2 'ondernemerschap' werd er in een tiental meestal grotere Limburgse gemeenten (m.u.v. Hechtel-Eksel en Leopoldsburg) een project goedgekeurd mbt gevelrenovatie van detailhandelszaken met het oog op kernversterking.

In prioriteit 3 tenslotte werden belangrijke investeringen goedgekeurd voor de realisatie van de centrale locatie van het Proefcentrum Fruitteelt (EFROsteun: €1 298 104,04 en provinciale cofinanciering van €543 660,56); ook werd een proefproject goedgekeurd voor dit proefcentrum, waarbij schadelijken in de fruitteelt op een milieuvriendelijke manier worden bestreden.

3.2.1.4 Interreg IV A-programma van de Euregio Maas-Rijn 2007-2013

Het Interreg IV A-programma volgde op de eerdere Interreg-programma's die in de periodes 1991-1993, 1994-1999 en 2000-2006 in de Euregio Maas-Rijn waren uitgevoerd. De hoofddoelstelling van dit programma was het stimuleren van de totstandkoming van een op economisch, ruimtelijk en sociaal gebied coherente Euregio Maas-Rijn waar de grenzen geen barrières vormen en die in Europa bekend staat als een innovatieve regio waar sociale cohesie en de bescherming van het milieu worden geïntegreerd in het proces van de bevordering van de economie en de creatie van banen. Voor de programmaperiode 2007-2013 (Interreg IV A) had de Europese Commissie vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) een budget van 72,04 miljoen euro toegewezen aan de Euregio Maas-Rijn, en dit uitsluitend voor het opzetten van grensoverschrijdende samenwerking rond uiteenlopende thema's zoals economie, arbeidsmarkt, toerisme, milieu en natuurbehoud, cultuur en levenskwaliteit.

Enkele realisaties in het Leader-gebied:

- Aquadra:

Het doel van het project Aquadra was het verwezenlijken van een efficiënter en grensoverschrijdend beheer van de waterlopen in de Euregio Maas-Rijn. Onder meer in het dal van de Jeker werden werkzaamheden m.b.t. beekherstel uitgevoerd. Op die manier worden modder- en wateroverlast in de dorpen vermeden. Daarnaast kwamen er ook verschillende extra meetstations in de verschillende deelbekkens van de Jeker zodat men alerter kan reageren op mogelijke overstromingen.

- Euregio met Smaak:

Binnen dit project werd een geïntegreerde marketing strategie uitgewerkt om streekproducten te vermarkten op een innovatieve manier (gastronomische routes beschikbaar via apps, QR-tags op menukaarten). Tal van horecazaken participeerden in het project en gebruikten de vernieuwende promotietechnieken in hun zaak.

- Habitat Euregio:

Binnen dit project werden verbindingen gelegd tussen geïsoleerde landschapselementen in de Hoge Kempen, en in de grensstreken van het Maasdal en de Voerstreek. Op die manier beoogde men de mobiliteit van de lokale fauna te verhogen. Daarbij was er ook aandacht voor diervriendelijk landschapsherstel met de aanleg van amfibiepoelen, hoogstamboomgaarden en graften. Langsheen een aantal wandelroutes werden informatieve borden m.b.t. de beheerwerken geplaatst.

3.2.1.5 INTERREG IV A Grensregio Vlaanderen-Nederland

Het grensoverschrijdend partnerschap Grensregio Vlaanderen-Nederland bestaat uit de Vlaamse provincies Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en de Nederlandse provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland. Bij het programma zijn tevens de Vlaamse en de Nederlandse overheid betrokken.

Het Grensregio Vlaanderen-Nederland programma wordt gefinancierd door de Europese Unie vanuit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en stelde ruim 94 miljoen euro Europese subsidie ter beschikking voor de periode 2007-2013. Met de aanvullende steun van onder meer de betrokken nationale overheden en provincies, heeft de uitvoering van het programma voor een forse investeringsimpuls in Vlaanderen en Zuid-Nederland gezorgd.

Gedurende de periode 2007-2013 stonden de thema's Mens, Milieu en Economie centraal. Binnen de prioriteit Economie werd ingezet op innovatie en uitbouw van de kenniseconomie, grensoverschrijdend ondernemen en het versterken van de economische structuren. De focus van de prioriteit Milieu lag bij het duurzame gebruik van natuurlijke rijkdommen en bij landschap en natuur. Binnen de prioriteit Mens ging de aandacht uit naar nieuwe impulsen voor cultuur en welzijn.

Dankzij de realisatie van uitvoeringsgerichte grensoverschrijdende initiatieven binnen deze thema's, heeft het INTERREG IV A Grensregio Vlaanderen-Nederland programma bijgedragen aan de duurzame sociaaleconomische ontwikkeling van de hele grensregio.

Enkele voorbeeldprojecten uit het Grensregio Vlaanderen-Nederland programma (2007-2013) binnen het Leader-gebied zijn:

BodemBreed

Het project BodemBreed richtte zich op het verduurzamen van het landbouwkundig bodemgebruik door het versterken van de kennis en inzichten over de bodem als samenhangend geheel. Via bekendmaking en praktijkvoorbeelden werden de landbouwers geïnformeerd en gesensibiliseerd. Het project realiseerde onder meer een kernonderzoek over niet-kerende grondbewerking en bodembedekking. Gedurende 3 jaar werden hierrond ook praktijkproeven uitgevoerd. Hierbij was specifieke aandacht voor vragen van landbouwers. De totale projectkost bedroeg 1,9 miljoen euro met een INTERREG-bijdrage van 975.000 euro.

Duurzaam Verbinden

Binnen dit project werd de realisatie van diverse verbindingen beoogd, met name tussen mensen en natuur, tussen natuur en natuur, en tussen beleid en dagdagelijkse praktijk. Concreet zijn deze doelstellingen vertaald naar activiteiten op het vlak van een grensoverschrijdend belevings- en educatief aanbod, landschap- en natuurherstel, en het invullen van ontbrekende schakels in

grensoverschrijdende natuurverbindingen en grensoverschrijdende recreatieve infrastructuur. Het project creëerde mooie resultaten waaronder ook de nieuwe toegangspoort Pollismolen en het onthaalpunt Mariahof voor Kempen~Broek in Bree. Er werden ook recreatieve kaarten en folders uitgegeven en educatieve programma's gerealiseerd voor kleuter-, lager en secundair onderwijs. De totale projectkost van dit project bedroeg 2,4 miljoen euro, met een INTERREG-bijdrage van 815.443,80 euro.

GROEI.kans!

Het project beoogde het meetbaar versterken van de plattelandseconomie door de professionalisering van het multifunctioneel ondernemerschap in een multifunctioneel platteland. Rurale ondernemers werden gestimuleerd tot professionalisering en innovatie in hun ondernemerschap en in de vermarkting van hun producten. Een mooi voorbeeld is PUUR LIMBURG, een combinatie tussen een online webwinkel, een aantal fysieke 'streekhoekjes' en een distributiesysteem, gebaseerd op sociale economiesystemen. Door deze combinatie van concepten die voorheen apart ingezet werden, ontstaat de mogelijkheid voor de consument om op een laagdrempelige manier over een groter assortiment te kunnen beschikken. De totale projectkost van GROEI.kans! bedroeg 7,1 miljoen euro met een INTERREG-bijdrage van 3,4 miljoen euro. De provincie Limburg en Toerisme Limburg ontvingen samen 39 562,86 euro EFRO-steun.

Grenzeloos wandelen

Het project Grenzeloos Wandelen heeft grensoverschrijdende wandelnetwerken en thematische wandelconcepten gerealiseerd. Daarnaast is er ook gemeenschappelijke promotie ontwikkeld voor wandelen in het grensgebied Vlaanderen-Nederland en werd kennis uitgewisseld op het gebied van monitoring, wandelrecreatie, commerciële productontwikkeling, efficiënt beheer en onderhoud. In totaal werden meer dan 18 nieuwe wandelroutes en 60 themaroutes aangelegd en ingekleed. Bovendien is er ook onderzoek gedaan naar vraag en aanbod betreffende wandelen in de grensregio. Verschillende meetinstrumenten en monitoring tools zijn getest en leidden zo ook tot een verhoogde expertise bij de projectpartners. Aan de Limburgse partners Toerisme Limburg vzw, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren vzw, Regionaal Landschap Lage Kempen vzw en Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw werd in totaal 311.100 euro Europese EFRO-steun toegekend voor dit project.

Integraal waterbeheer

Dit project had drie hoofddoelstellingen: interactief herstel van het waterkwantiteitssysteem, interactief en gebiedsgericht herstel van het waterkwaliteitssysteem, en interactief gebiedsgericht herstel van grond- en watergebruik. Daarnaast heeft het project ook aandacht besteed aan kennisontwikkeling en –uitwisseling en communicatie. In Limburg zijn dankzij het project onder meer twee retentiegebieden aangelegd in het stroomgebied van de Demer. Daarnaast werd rond diverse thema's inzake waterbeheer en waterkwaliteit onderzoek uitgevoerd en werden demonstraties en verificaties gerealiseerd. In het stroomgebied van de Dommel werden beekranden aangelegd en in het gebied van de Tungelroysebeek is ecologisch beekherstel uitgevoerd. Projectpartners de provincie Limburg, het Proefcentrum Fruitteelt, het Proef- en Vormingscentrum voor de Landbouw vzw, vzw PIBO-campus en Watering De Dommelvallei ontvingen Europese EFRO-ondersteuning voor een gezamenlijk bedrag van ca. 467.000 euro.

Solabio

SOLABIO is de afkorting van *Soorten en Landschappen als dragers van Biodiversiteit*. Met 27 partners uit Vlaanderen en Nederland heeft dit project zich ingezet voor het behoud van onze soorten en voor afstemming en kennisuitwisseling tussen de verschillende organisaties. In veel gevallen gaat het immers om dezelfde bedreigde soorten. SOLABIO kan terugblikken op 112 concrete terreinacties die verspreid over 238 locaties in 197 gemeenten/deelgemeenten in de grensregio Vlaanderen-Nederland werden uitgevoerd. Over heel wat thema's is bovendien nuttige informatie verzameld voor mensen die in de praktijk aan de slag gaan om bij te dragen aan het behouden van de biodiversiteit. Limburgse projectpartners zijn het Regionaal Landschap Lage Kempen, de provincie Limburg, het Provinciaal Natuurcentrum, Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren vzw, en het Limburgs Landschap vzw. Deze partners ontvingen in totaal ca. 907.000 euro EFRO-ondersteuning.

Het nieuwe INTERREG V A Grensregio Vlaanderen-Nederland programma (2014-2020) gaat eind 2014 van start. Meer informatie is beschikbaar via www.grensregio.eu.

3.2.2. Provinciaal beleid

3.2.2.1 PVL

Binnen het gebied Kempen en Maasland is de veehouderij de belangrijkste landbouwactiviteit. Vooral de melkveehouderij en de varkenshouderij is er sterk ontwikkeld, in mindere mate ook de pluimveehouderij. Het provinciebestuur werkt sinds 1989 samen met Proef- en Vormingscentrum voor de Landbouw (PVL) vzw om uitvoering te geven aan haar opdrachten inzake praktijkgericht onderzoek. Sinds die tijd is PVL uitgegroeid tot een regionaal sterk praktijkcentrum voor proeven in voornamelijk de varkens- en melkveehouderij en voedergewassen. De taakstelling van PVL omvat zowel het praktijkgericht onderzoek als de demonstratieve voorlichting van de proefresultaten. Dankzij de interactie die PVL creëert met de naastliggende school Biotechnicum vindt er een wezenlijke kennisoverdracht naar het (middelbaar) onderwijs plaats. In 2012 kon PVL haar werking verder uitbreiden door de bouw van een nieuwe varkensstal die de vzw de mogelijkheid biedt om proeven op te stellen conform de hedendaagse normen. PVL is in Noord-Limburg de belangrijkste partner van het Coördinatiecentrum Voorlichting en Begeleiding duurzame Bemesting (CVBB) vzw. Het CVBB opereert sinds de inrichting van MAP4 (mestactieplan) in heel Vlaanderen voor de opvolging van MAP-meetpunten in waterlopen en begeleiding van land- en tuinbouwers bij duurzame bemesting. Voor het uitvoeren van haar werking beschikt PVL over een bijzonder sterk netwerk en staat ze garant voor een grote gedragenheid van haar werking in de sector.

3.2.2.2 Agropolis

Agropolis is een innovatief agrobedrijventerrein dat in Kinrooi ontwikkeld wordt op de voormalige grindplassen van Boterakker en Vissenakker. Agropolis zal ruimte bieden voor cleantech-ontwikkelingen en –bedrijven in de land- en tuinbouwsector. Vanuit het Strategisch Actieplan voor Limburg in het Kwadraat (SALK) investeert de provincie Limburg in de opstart en ontwikkeling van het agrobedrijventerrein.

3.2.2.3 Boeren met Klasse

Het netwerk 'Boeren met Klasse Limburg' bundelt Limburgse land- en tuinbouwbedrijven die hun deuren openstellen voor klasbezoeken. Kinderen en jongeren ontdekken in de eerste plaats waar hun voedsel vandaan komt. Daarnaast komen ook milieu, techniek en natuur aan bod en dat allemaal in een levensecht kader. Een boerderijbezoek biedt volop kansen om te beleven. De bedrijven worden hierin begeleid en ondersteund door Plattalendsklassen vzw, experts op het vlak van plattelandseducatie. Zij krijgen hiervoor een werkingssubsidie van 25 000 euro per schooljaar. Scholen kunnen bij Plattalendsklassen een financiële ondersteuning aanvragen van 50 euro per bedrijfsbezoek, met een maximum van 100 euro. De boeren krijgen bovendien een opleiding en volgen jaarlijks vormingen.

3.2.2.4 Boeren planten bij boeren

De Vlaamse provincies hebben een bijzondere taakstelling in de inrichting en beheer van het platteland, daartoe behoort ook de landschappelijke integratie van agrarische gebouwen. Naast het ontwikkelen van individuele omgevingsplannen voor land- en tuinbouwbedrijven ondersteunt het provinciebestuur door middel van het participatieve project 'Boeren planten bij boeren' landbouwers in de uitvoering van hun omgevingsplan. Hiervoor wordt samengewerkt met het Limburgs Steunpunt

Rurale Ontwikkeling (LiSRO) vzw dat via een unieke coöperatieve aannemersstructuur landbouwers inschakelt voor de uitvoering van de aanplantingswerkzaamheden.

3.2.2.5 Strategisch Toeristisch Plan 2007-2013 Kempen en Maasland

Toerisme Limburg vzw ontwikkelde in 2007 het Strategische Toeristische Actieplan 2007-2013. In dit STAP (op provinciaal niveau) werden de verschillende regionale strategische beleidsvisies geïntegreerd en werd sterk ingezet op gebiedsgerichte werking. De missie van Toerisme Limburg vzw “Meer welzijn en welvaart voor de Limburgse bevolking te creëren door een kwaliteitsvol, attractief en duurzaam toerisme te ontwikkelen, stimuleren en promoten” vormde de basis van de diverse acties die Toerisme Limburg samen met de projectvereniging uitvoerde.

Binnen het kader van dit STAP werd voor de regio’s Limburgse Kempen, Maasland, Haspengouw en Voerstreek een eigen regionaal strategisch toeristische actieplan geschreven. Deze plannen kwamen tot stand in overleg met de publieke en private partners. Specifiek voor de Kempen en het Maasland werden duidelijk keuzes gemaakt rond profilering, doelgroepen, productontwikkeling en communicatie.

	Limburgse Kempen	Maasland
Profilering	Kindvriendelijke en groene vakantiebestemming vanuit de strategisch centrale ligging in het kerngebied	Top of mind landschapsgerichte vakantiebestemming vanuit de strategisch centrale ligging in het kerngebied
Type toerist	-Fietsers, wandelaars -Gezinnen -Ruiters en menners	-Fietsers, wandelaars -Nederlanders, Duitsers, Vlamingen
Productontwikkeling	-Accent op diversiteit van de regio -Rond groene en kindvriendelijk Karakter van de regio -Rond gekozen thema’s	-Versterken identiteit regio -Seizoenspreiding -Rond gekozen thema’s
Communicatie	-Gericht op groen en kindvriendelijk imago	-Gericht op puur, ongeschonden imago van de regio

Concreet werd dit in de periode 2007-2013 vertaald in jaarlijkse (operationele) actieplannen voor de regio’s Limburgse Kempen en Maasland. Conform de beleidsvisie werd de focus gelegd op een aantal onderscheidende thema’s waarmee het Maasland en de Kempen toeristisch gezien kon uitpakken, zijnde paardentoeisme, natuurgericht toerisme, veilig avontuur en mijnerfgoed voor de Kempen en paardentoeisme, natuurgericht toerisme, watertoerisme en snoer van maasdorpjes voor het Maasland. Vanuit deze thematische insteek werd ingezet op productontwikkeling, communicatie en toeristische vermarkting. Gekoppeld aan de actieplannen werden extra inspanningen geleverd via diverse projecten binnen het plattelandsgebied. Voorbeelden zijn paard- en ponyverhuur, ontwikkeling van een marketingplan landelijk toerisme voor de Kempen, onderzoek naar hoevekamperen en diverse investeringen van partners in het opwaarderen van de landelijke omgeving.

In 2013 kreeg het Strategisch Toeristisch Actieplan 2013-2018 voor het toerisme in Limburg vorm, in opdracht van Toerisme Limburg vzw en in nauw overleg met de gemeentelijke en toeristische partners in het werkveld. Dit plan vormt een leidraad en toetsingskader voor de verdere ontwikkeling van de vrijetijdseconomie in Limburg en de promotie ervan naar diverse doelgroepen. Toerisme Limburg kiest hierin bewust voor een toeristische positionering en vermarkting van de bestemming Limburg.

De missie voor het Toerisme in Limburg luidt "Onze gasten dankzij een marktgerichte professionele aanpak een onderscheidende beleving aanbieden. Vanuit een gezamenlijke strategische visie beogen de toeristische actoren een duurzame ontwikkeling van het toerisme om zo meer werkgelegenheid, welvaart en welzijn te creëren voor de Limburgers." Daarnaast wordt de missie voor Toerisme Limburg vzw geformuleerd, zijnde "Met publieke en private actoren binnen de vrijetijdseconomie een marktgericht, kwaliteitsvol, attractief en duurzaam toerisme ontwikkelen en stimuleren. Daarbij streven we naar meerwaarde voor alle toeristische actoren, en positioneren we Limburg als een sterk merk en als een onderscheidende toeristische bestemming in het hart van Europa."

In dit STAP werden 4 strategische doelstellingen geformuleerd die de leidraad vormen voor het toeristische beleid in de periode 2013-2018:

- De slagkracht van de toeristische sector versterken;
- De gasttevredenheid verhogen door een kwaliteitsvol en attractief aanbod;
- De bekendheid en aantrekkingskracht van Limburg als toeristische bestemming verhogen in binnen- en buitenland;
- De winstmarge en werkgelegenheid in de toeristische sector.

3.2.2.6 Bosgroepen

Een Bosgroep is een vrijwillig samenwerkingsverband tussen verschillende boscijners. In deze samenwerking staat de vrijheid van de boscijner centraal. Vlaanderen telt in totaal 19 Bosgroepen en 5 daarvan zijn actief in de provincie Limburg. In Limburg werkt een team van 14 personen samen om de boscijners bij te staan met raad en daad. Je kunt bij de Bosgroepen terecht voor onafhankelijk advies rond duurzaam bosbeheer, zowel bosbouw-technische informatie als de wettelijke, financiële en administratieve aspecten van het bosbeheer. De Bosgroepen informeren, adviseren en organiseren, maar eigenaars beslissen steeds zelf over het beheer van hun bos.

De Bosgroepen werden in het leven geroepen om samen de erg versnipperde bossen in Vlaanderen te groeperen. Zij fungeren als bron voor de eigenaars. Een bron van bosbouwkundige ervaring die een neutrale positie heeft ingenomen tussen overheden, eigenaars en bosgebruikers. Het beheer van bossen en de houtverkoop kunnen door de Bosgroep worden gegroepeerd. Ze helpen bij het aanvragen van kapmachtigingen, bekomen van subsidies, opmaak van beheerplannen... Via excursies, infomomenten, ontmoetingen en cursussen wil de bosgroep boscijners vrijblijvend maatgerichte vorming aanbieden.

De Limburgse Bosgroepen zijn vzw's. De Raad van Bestuur en de Algemene Vergadering besturen de Bosgroep. De coördinator, adjunct-coördinator en de medewerkers staan in voor het dagelijks beheer en uitvoering van de beleidsdoelstellingen.

De Limburgse Bosgroepen worden gefinancierd door de provincie Limburg voor hun werking aan de hand van hun beleidsplan. Op deze manier trachten de Limburgse Bosgroepen een aangepaste dienstverlening te organiseren voor de boscijneren in de 5 Limburgse Bosgroepregio's. Lidmaatschap is kosteloos. Voor bepaalde bosbeheerwerken of -diensten kun je met de Bosgroepen een overeenkomst afsluiten en de Bosgroepen vragen daarvoor een beperkte financiële bijdrage.

Het platteland is meer dan enkel landbouw, zoals ook het Europees beleid erkent. Naast landbouw is traditioneel ook bosbouw een cruciaal onderdeel van het platteland. In de loop van de twintigste eeuw werden veel bossen verwaarloosd. Dit veroorzaakte vaak een verarming van de biodiversiteit. Tegelijk veroorzaakte dit een vervreemding van het bos. De bosgroepwerking werkt op beide aspecten. Enerzijds wordt een duurzaam bosbeheer bij de vele particuliere boscijneren gestimuleerd en waar wenselijk georganiseerd. Anderzijds bouwt de bosgroep een regionaal netwerk van brandhoutgebruikers uit, die niet over eigen bossen beschikken en graag tegen betaling en met duidelijke afspraken lokaal brandhout kopen en zagen in privébossen.

3.2.2.7 Regionaal Landschap Lage Kempen en Kempen en Maasland

Het Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw is een unieke streek (75.000 ha) en situeert zich in het Noordoosten van de Vlaamse provincie Limburg. Deze streek beslaat 12 gemeenten en wordt gekenmerkt door een "keurmerk" van gave landschappen, boeiende natuur en een rijke cultuurhistorie gelegen in de Hoge Kempen, de Maasvallei en Kempenbroek.

Het Regionaal Landschap Lage Kempen vzw beslaat 15 gemeenten van Noord-West tot Midden-Limburg (81.000 ha). Het gevarieerde landschap kent een aantal bijzondere streken. De Wijers: een uniek vijvergebied met meer dan 1.000 vijvers, verspreid over 7 gemeenten in Midden-Limburg. Bosland: het grootste kindvriendelijke bos van Vlaanderen in het noorden van Limburg. Beekvalleien van de Zwarte Beek, Dommel en Warmbeek typeren een landbouwlandschap met natte valleien, veen en weilanden met houtkanten.

De Regionale Landschappen Kempen en Maasland en Lage Kempen zijn samenwerkingsverbanden, erkend door de Vlaamse Overheid en Provincie, waarin naast de Vlaamse Overheid, de Provincie, gemeenten, natuurverenigingen, toeristische organisaties, landbouworganisaties en wildbeheereenheden participeren. Er wordt nauw samengewerkt met tal van 'plattelandsactoren' zoals landeigenaren, bosgroepen, lokale verenigingen...

De Regionale Landschappen zijn actief op het snijvlak tussen natuurbehoud & landschapszorg en duurzame recreatie en landschapstoerisme. Door middel van duurzame en concrete projecten en een gericht doelgroepenbeleid beogen de Regionale Landschappen het draagvlak ten aanzien van natuurbehoud en landschapszorg te verhogen. Ze voeren concrete acties uit waarbij eigenaren en besturen begeleid worden in het natuurlijk (her)inrichten van hun cultuur- en natuurlandschappen.

Rekening houdend met de internationale afspraken en doelstellingen – duurzame ontwikkeling, biodiversiteit, klimaatwijziging, ... - werken de Regionale Landschappen rond volgende missie:

"Duurzame streekontwikkeling op basis van de actuele én potentiële kwaliteiten van natuur, landschap en streekidentiteit."

Het Regionaal Landschap investeert in een levend landschap waar ruimte is voor natuur en mensen, waar cultuur en natuur samenkomen, waar tradities en nieuwe gebruiken elkaar aanvullen. We streven naar een groter draagvlak voor natuur en landschap. Dit doen we door samen met verschillende partners kansen te benutten en te creëren. We verbinden inwoners en bezoekers van onze streek met onze landschappen via diverse en elkaar aanvullende acties rond natuur- en landschapswaardering, natuur- en landschapszorg en natuur- en landschapsbeleving.

Vanuit deze missie worden enerzijds bewoners en bezoekers uitgenodigd om op een zorgzame manier te genieten van natuur, landschap en de eigenheid van de streek.

Anderzijds worden bestuurders en beheerders (gemeenten, landbouwers, jagers, landgoedeigenaren, natuurverenigingen,...) gestimuleerd en ondersteund om op een zorgdragende manier de waarde en aantrekkelijkheid van natuur en landschap te verhogen.

Zo komen we via natuur- en landschapszorg tot méér waardevolle natuur, die door natuurgerichte recreatie, educatie en toerisme ervaren, beleefd én gewaardeerd wordt.

De rechtstreekse betrokkenheid van de partners in de visie- en besluitvorming is een absolute meerwaarde en staat garant voor een succesvol resultaat. Door de inzet van een professioneel en multidisciplinair team slagen de Regionale Landschappen erin (internationaal) hoogkwalitatieve en gewaardeerde projecten te realiseren.

Een belangrijk deel van de werking is gericht op procesmanagement. We mobiliseren, motiveren en begeleiden interacties tussen partners. Onze coördinerende rol is een cruciale factor om iedereen op één lijn te krijgen, met hetzelfde einddoel voor ogen. Samenwerking maakt het resultaat sterker.

De afgelopen 24 jaar zorgde het Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw voor kwaliteitsvolle investeringen in haar regio. Denk aan de ontwikkeling van het Fietsroutenetwerk, een kwaliteitsvol wandelwegennetwerk, en gebiedsgerichte projecten zoals het Nationaal Park Hoge Kempen, Grenspark Kempen~Broek en RivierPark Maasvallei. Deze investeringen resulteren in een hoog multiplicatoreffect en tonen aan dat natuur & landschap kansen zijn voor een regionale economische ontwikkeling van een streek.

Het Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw vormt een netwerk met de andere in Vlaanderen erkende regionale landschappen, is erkend lid van het The World Conservation Union (IUCN) en EUROPARCS. Het Regionaal Landschap Kempen en Maasland werkt(e) samen met Europese partners in Nederland, Verenigd Koninkrijk, Duitsland, Letland, Roemenië, Frankrijk, Oekraïne, ...

Voor de projectrealisatie kan het Regionaal Landschap Kempen en Maasland vzw genieten van Europese steun (EFRO, Interreg, Ecos-Ouverture, Leader ...) en werd het Regionaal Landschap Kempen en Maasland meermaals gekozen tot "best practice".

3.3 Doelstellingen

Het Leader-gebied Kempen en Maasland is een plattelandsregio in Vlaanderen met een enige streekeigen identiteit en authenticiteit. De provincie Limburg heeft in het provinciaal plattelandsbeleidsplan zeven thema's weerhouden die worden aangeboden vanuit het Vlaams Programmadoocument voor Plattelandsontwikkeling III 2014-2020. De Plaatselijke Groep in oprichting heeft besloten op drie thema's te focussen, namelijk: 'Leefbare dorpen', 'Bodem- en waterbeheer' en 'Landbouw- en natuureducatie'.

Het Leader-gebied Kempen en Maasland is een streek waar de integratie van de agrarische sector, landschappen en de leefbaarheid van de gemeenschappen sterk staat. Daarom beoogt de Plaatselijke Groep in oprichting, ondanks de focus van de voorliggende lokale ontwikkelingsstrategie, bruggen te slaan tussen (bedrijfs)takken, promotoren en partners, om zoveel mogelijk synergie te bereiken. **De Plaatselijke Groep wil dan ook via dit ontwikkelingsplan streven naar een slagvaardig, duurzaam en dynamisch platteland.**

De sterkte van een gemeenschap is afhankelijk van de mensen die deze gemeenschap vormen. Daarom **zet** de Plaatselijke Groep in oprichting ten eerste voluit **in op een sterke en dynamische gemeenschap**, waarin sociaal isolement doorprikt wordt en waar inwoners een antwoord vinden op hun dagdagelijkse behoeften.

De PG in oprichting kiest voor een doelgroepenbeleid met enerzijds oog voor nieuwe en traditionele plattelandsbewoners en anderzijds aandacht voor de meest kwetsbare mensen. Hieruit wordt er vertrokken vanuit een inclusieve benadering, waarbij ook degene in sociaal isolement betrokken worden. Zonder betrokkenheid kan er geen verantwoordelijkheidsbesef ontstaan. Deze verantwoordelijkheid is nochtans fundamenteel, voor mens én gemeenschap, om te bouwen aan een beter eigenbeeld en eigenwaarde, en een sterker sociaal netwerk. Deze kwaliteiten vormen niet alleen de basis van een gebalanceerd privéleven, maar ook voor de geslaagde lancering van een beroeps carrière en dus voor een goede aansluiting op de arbeidsmarkt. Het optimaal ontsluiten van de sociale en economische potentie van de beroepsbevolking heeft sterkere gemeenschappen als gevolg. Een verhoogd sociaal engagement van de inwoners, ook na de professionele carrière, verbetert de sociale cohesie, gefundeerd op een levendig verenigingsleven en krachtadig vrijwilligersenthousiasme.

'Gemeenschap' verwijst naar samenzijn, en daarvoor is kwaliteitsvolle, billijke en naburige ontmoetingsinfrastructuur essentieel. Om alle lagen van de bevolking samen te brengen voldoet de verouderde infrastructuur niet langer. Een slimme ontwikkeling van de dorpen en een modernisering van de infrastructuur moet het samenbrengen van alle lagen van de bevolking mogelijk maken en de sociale cohesie verhogen.

Een tweede doel van de Plaatselijke Groep is **het faciliteren van een duurzame groei van de agrarische sector**. Het faciliteren van en actief meewerken aan de optimalisatie van bodemleven en koolstofgehalte zorgt niet alleen voor een toekomstgerichte landbouw, maar ook voor een efficiënte voedselproductie. De kwaliteit van grond- en oppervlaktewater is positief gecorreleerd met biodiversiteit. Een verhoging van de biodiversiteit geeft impulsen aan een voller landschap en een

verregaandere plattelandsbeleving, wat nieuwe opportuniteiten naar tewerkstelling en toerisme opent.

De klimaatwijziging onderstreept ook de nood aan inzet voor waterkwantiteit. De zandige bodems in het gebied houden weinig water vast. Steeds meer duiken er problemen in verband met wateroverlast en verdroging op. De hoge waterdoorlaatbaarheid van de bodems vereist een specifieke aanpak bij de bemesting om uitspoeling van de nutriënten tegen te gaan. Het tegengaan van te snelle of te trage afwatering van percelen verbetert daarom niet enkel de productiviteit, maar ook de waterkwaliteit. Het opvangen, gebruiken en zuiveren van hemelwater kan op diverse manieren bijdragen aan duurzaam waterbeheer, met inbegrip van het instandhouden van de natuurlijke drinkwatervoorraden. Een goede waterkwaliteit en –kwantiteit is van belang voor de drinkwatervoorziening in de aanwezige veehouderij en als buffer voor de voedergewas- en groenteteelten in de zomerperiode.

Een algehele goede gesteldheid van de bodem is een belangrijke factor voor de productiviteit van de landbouwsector in de regio. Hierbij is een optimale wisselwerking tussen bodem en haar biologische, chemische en fysische eigenschappen van belang. Het evenwicht van elementen als bodemleven, zuurtegraad, koolstofgehalte... is voor de landbouwers van belang om de productiecapaciteit van de zand- en zandleembodems optimaal te handhaven. Een verminderde opbrengst van de voedergewassen heeft in de veehouders immers een grote weerslag op de rendabiliteit.

Om tot een duurzaam bodem- en waterbeheer te komen is de toepassing van gepaste teelt- en bewerkingsmethoden van groot belang. Permanente vorming en stimulering van het innovatief vermogen van de land- en tuinbouwers is terzake essentieel. Het samenbrengen van experts met land- en tuinbouwers, de organisatie van kenniscirkels waarbij land- en tuinbouwers good practices uitwisselen en een betere verspreiding van onderzoeksresultaten zijn hierbij belangrijke instrumenten; Het samenbrengen van landbouwers zorgt ook voor een breder draagvlak om gemeenschappelijke uitdagingen collectief aan te pakken. Een belangrijk aandachtspunt is dat ook dat het grote publiek geïnformeerd en betrokken wordt bij de inspanningen die de landbouwers leveren.

Dit sluit dan ook naadloos aan bij het derde doel van de Plaatselijke Groep in oprichting namelijk **het versterken van het draagvlak tussen landbouwer, landschapsbouwer en plattelandsgebruiker** via geïntegreerde landbouw- en natuureducatie. Hierbij wordt er veel belang gegeven aan het ontwikkelen van een kwalitatief, gevarieerd en nabij educatief aanbod gebonden aan de lokale sectoren. Niet alleen educatief materiaal aangepast aan typische streekthema's zoals varkenshouderij, melkvee, pluimvee, paardenhouderij, groententeelt en water - zowel klassiek als digitaal - maar ook het creëren en ondersteunen van netwerken die echte beleving kunnen bieden. De Plaatselijke Groep in oprichting stuurt dan ook aan op heuse leertrajecten, waarbij beleven en leren elkaar versterken.

Naast kinderen (en leerkrachten) moeten ook ouders en het grote publiek meegenomen worden in het verhaal van landbouw- en natuureducatie. Laagdrempelige gezinsactiviteiten bieden de mogelijkheid om kinderen, ouders en grootouders te sensibiliseren en te informeren over landbouw- en natuur. Niet alleen activiteiten, maar ook het ontwikkelen en aanbrengen van nieuwe – eventueel digitale – belevingselementen, verbonden met de eigenheden van Kempen en Maasland, naar het

grote publiek toe draagt bij tot het versterken van het draagvlak tussen landbouwer, landschapsbouwer en plattelandsgebruiker.

De relevantie van deze doelstellingen voor het gebied en de coherentie met de horizontale Europese doelstellingen zijn haast vanzelfsprekend. De sterke vergrijzing, het tanend verenigingsleven, het verlies aan betaalbare en kwalitatieve ontmoetingsinfrastructuur en de terugval van het voorzieningenniveau in kleine dorpskernen zijn allemaal trends die de leefbaarheid van de plattelandskernen uitdagen. Creatieve en innovatieve oplossingen vormen hierbij de sleutel. Bovendien draagt moderne ontmoetingsinfrastructuur bij aan een verbetering van milieu en klimaat.

Bodembeheer, waterkwaliteit- en kwantiteit zijn uitdagingen die niet alleen antwoorden verdienen voor deze generatie landbouwers en plattelandsgebruikers, maar ook de volgende. Bovendien wordt hiermee ook ingezet op innovativiteit, biodiversiteit, klimaatverandering en milieu.

Een versterking van het aanbod landbouw- en natuureducatie in Kempen en Maasland brengt jong en oud respect bij voor omgeving en milieu, hetgeen een lange termijn investering is inzake respect voor het milieu en innovatieve oplossingen voor klimaatverandering.

Leefbare dorpen en landbouw- en natuureducatie zijn synoniem voor sociale inclusie en armoedebestrijding. Ze activeren mensen, stimuleren gemeenschapsgevoel en geven kinderen gelijke kansen in hun ontwikkeling. Bodem- en waterbeheer werkt aan de economische ontwikkeling van deze streek, voor deze generatie en komende.

Ook zijn de doelstellingen en thema's van de Plaatselijke Groep in oprichting perfect inpasbaar in het provinciaal plattelandsbeleidsplan. Zo dragen de drie thema's bij aan het ondersteunen van een kwaliteitsvol ondernemerschap in landelijk gebied en aan het verhogen van het welzijn op het platteland. Dit kan ook afgelezen worden uit tabel 34.

Tabel 33: overzicht Provinciaal Plattelandsontwikkelingsplan

PDPO: Omgevingskwaliteit: focus op D2, D3 (link met landbouw)
PDPO: LEADER: focus op D1, LEADER thema's (link met landbouw)
Plattelands Plus: focus op plattelands economie in brede zin (D1)

		Thematische doelstellingen PDPO III ⁽¹⁾				Bijkomende doelstelling PPOP
		De open ruimte vrijwaren en ontwikkelen	Ondersteunen van een kwaliteitsvol ondernemerschap in het landelijk gebied ⁽²⁾	Beleving op het platteland kansen geven met respect voor de streekidentiteit	Aandacht voor kwetsbare groepen op het platteland & Leefbare dorpen ⁽³⁾	Plattelands economie in brede zin versterken
Doelstellingen Provinciaal Plattelandsontwikkelingsplan	Doelstelling 1: Ondersteunen van kwaliteitsvol ondernemerschap in het landelijk gebied		Actie 1.1: De landbouwsector versterken via innovaties in verticale verbreding			Actie 1.4: Toerisme en recreatie verder ontwikkelen, versterken van de distributie van hoeve- en streekproducten
			Actie 1.2: De landbouwsector versterken via innovaties in horizontale verbreding			Actie 1.5: Innovatief ondernemerschap op het platteland stimuleren
			Actie 1.3: Beperken van emissies en ondersteunen van energieproductie in de landbouwsector			Actie 1.6: Tewerkstelling behouden en creëren door het ondersteunen van nieuwe ontwikkelingen in de detailhandel en diensten
	Doelstelling 2: De open ruimte vrijwaren en de beleving verhogen			Actie 2.1 De beleving van het platteland verhogen		
		Actie 2.2 Een geïntegreerde landschapszorg bevorderen				
	Doelstelling 3: Welzijn op het platteland verhogen				Actie 3.1: Sociale samenhang en betrokkenheid van plattelandsgemeenschappen verhogen	
					Actie 3.2: Welzijn van kwetsbare groepen verhogen	
					Actie 3.3: Zorgverlening op het platteland optimaliseren	
					Actie 3.4: Ondersteunen van initiatieven ter versterking van het sociaal weefsel	

⁽¹⁾ De thematische doelstelling 'Naar een functioneel wegennet op het platteland' wordt niet weerhouden in het provinciaal plattelandsontwikkelingsplan.

⁽²⁾ De focus ligt hierbij telkens op de LEADER thema's vanuit de geselecteerde lijst van de provincie, met name: (i) Erosiebestrijding, (ii) Duurzaam Bodem- en Waterbeheer, (iii) Duurzame energie en klimaatadaptatie, (iv) Kennisoverdracht en innovatie in de reguliere en/of biologische land-, tuin- en bosbouwsector, (v) Stimuleren van jonge en rurale ondernemers, (vi) landbouw- en natuureducatie en (vii) leefbare dorpen.

⁽³⁾ Gezien de gelijkaardige thematiek van de doelstellingen 'aandacht voor kwetsbare groepen op het platteland' en 'leefbare dorpen' werden beide thematische doelstellingen uit PDPO in deze tabel samengevoegd

3.4 Maatregels

Het huidige ontwikkelingsprogramma past in het geldende getrapte – Europese, Vlaamse en provinciale – beleidskader en schept een algemeen kader. De gebiedsgerichte invulling van dit kader komt dan ook voort uit projectrealisaties die op de regio-specifieke uitdagingen inspelen, voortkomend uit de opgestelde SWOT-analyse. Zowel de Plaatselijke Groep – bestaande uit lokale actoren – als het Leader-secretariaat toetsen het gebiedsgerichte maatwerk van projecten en stimuleren dit via het multidisciplinaire karakter van de Leader-werking.

3.4.1 Thema 1: Leefbare dorpen

3.4.1.1 Maatregel 1: Inzetten op sociale inclusie via ontmoetingsmomenten

Doel en relatie:

Deze maatregel geeft uitvoering aan de doelstelling “inzetten op een sterke en dynamische gemeenschap”. Ontmoetingen verbinden mensen en versterken het gemeenschapsgevoel en de sociale cohesie.

Beschrijving:

De Plaatselijke Groep in oprichting hecht veel belang aan sociale cohesie en een sterke verbondenheid van de doelgroepen in de plattelandskernen met als finaliteit de creatie van een sterke samenleving. Ruimte voor ontmoeting en een dynamisch sociaal-cultureel leven zijn hierbij cruciaal. De georganiseerde ontmoetingen gestuurd door een sterk verenigingsleven maar ook door nieuwe initiatieven van plattelandsbewoners die zich verenigen dienen te worden ondersteund en gestimuleerd. Deze ondersteuning is aanvullend op de ondersteuning van de vrijwilligers via de koepelwerking die de meeste verenigingen kennen. Nieuwe (digitale) methodieken, het doen herleven van de historische belangrijke momenten en plaatsen van de plattelandskern, samenwerking tussen verenigingen zodat meerdere groepen van leden worden betrokken waardoor het hele dorp in beweging wordt gezet, vernieuwende en creatieve methodes voor het beheer van multifunctionele ontmoetingsruimtes, het versterken van het zelforganiserend vermogen, zorg vanuit de lokale gemeenschap voor de lokale gemeenschap... passen hierin. De Plaatselijke Groep in oprichting kiest hier voor duurzame acties en niet voor initiatieven die eerder een evenementeel karakter hebben.

De Plaatselijke Groep in oprichting wil ook extra aandacht geven aan specifieke doelgroepen: ouderen, eenpersoonshuishoudens, alleenstaanden, werkloze jongeren en nieuwe bewoners.

Mogelijke voorbeeldprojecten zijn: ondersteunen en begeleiden van vrijwilligers, opzetten en verduurzamen zorgnetwerken, activering jonge ouderen en zwakke groepen, online communicatie op dorpsniveau, nieuwe methodieken voor het beheer van ontmoetingsinfrastructuur, innovatieve dorpsontwikkeling waarbij de diverse functies (wonen, ontmoeten, publieke voorzieningen...) en voorzieningen in een vernieuwde en slimme setting en samenhang elkaar versterken...

Begunstigden:

De Plaatselijke Groep in oprichting heeft volgende categorieën begunstigden bepaald:

- publiekrechtelijke rechtspersonen (gemeenten, openbare instellingen, provincies*...)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de private sector (vzw's, stichtingen)

- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de publieke sector (bv. OCMW's, intercommunales, autonome overheidsbedrijven)
- coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (CVBA) met een sociaal oogmerk of actief op vlak van natuur- en landschapszorg
- non-profitorganisaties zonder rechtspersoonlijkheid (feitelijke verenigingen)

*Maximaal 5,00% van de middelen die gedurende de volledige programmaperiode 2014-2020 voorzien zijn voor de betrokken provincies voor de maatregel 'Uitvoering Lokale ontwikkelingsstrategie' kan worden toegekend aan de betrokken provinciale diensten.

*De Vlaamse gemeenschap, het Vlaams Gewest en de respectievelijk verzelfstandigde agentschappen zijn uitgesloten van subsidiëring.

Non-subsidiabel:

- Andere PDPO III-maatregelen zijn prioritair ten opzichte van de maatregel 'uitvoering lokale ontwikkelingsstrategieën'. Indien een promotor steun kan krijgen via een andere PDPO-maatregel (bijv. EIP, VLIF, Bedrijfsadvies, demonstratieprojecten, opleiding in de landbouw...), dient hij/zij het project bij de andere maatregel in te dienen. Deze regel geldt niet ten opzichte van de maatregelen 'Versterken omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland' en 'Plattelandsontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving', aangezien de Leader-maatregelen in dit verband als prioritair worden gecategoriseerd.
- Een bedrijf in oprichting kan maximaal 70 000,00 euro steun ontvangen vanuit Leader.

Maximale projectkost:

- 1 000 000,00 euro voor investeringsprojecten en dienstverleningsprojecten

Cofinancieringspercentage:

- maximaal 65,00% - De Plaatselijke Groep in oprichting houdt zich het recht voor een lager percentage toe te kennen
- Investerings- en dienstverleningsdossiers die een totale projectkost van 230 769,23 euro overschrijden kunnen slechts een maximumcofinanciering toegekend worden tot 150 000,00 euro
- de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien

Financieringsplan:

- Indicatief: 12,5% - 238 009,79 euro

Resultaatsgebieden:

- Aantal acties ter ondersteuning van vrijwilligers: 2
- Aantal acties ter doorbreking sociaal isolement: 2

3.4.1.2 Maatregel 2: ondersteunen van voorzieningen in kleine dorpskernen

Doel en relatie:

Deze maatregel geeft uitvoering aan de doelstelling "inzetten op een sterke en dynamische gemeenschap". Voorzieningen in kleine dorpskernen zorgen ervoor dat dorpen hun leefbaarheid

behouden omdat meer functies blijven dan een zuivere woonfunctie. Hiernaast biedt een goed voorzieningenaanbod een degelijke garantie op een brede bevolkingssamenstelling in de kleine dorpskernen.

Beschrijving:

De Plaatselijke Groep in oprichting hecht veel belang aan materiële en immateriële basisvoorzieningen in de dorpskernen. Het zoeken naar nieuwe en overdraagbare initiatieven die voorzieningen leefbaar houden verdienen dan ook de nodige aandacht. Goede praktijken, kennisoverdracht en –deling mogen niet uit het oog verloren worden. Het is van belang dat er hier dan ook wordt vertrokken van de behoeften die de lokale dorpsgemeenschappen hebben. Duurzame initiatieven die vanuit de lokale gemeenschap ondernomen worden zijn dan ook waardevol. Ook nieuwe ideeën met betrekking tot het bestrijden van leegstand worden aangemoedigd.

Mogelijke voorbeeldprojecten zijn: nieuwe vormen van thuisbrengdiensten, digitale ontsluiting van voorzieningen, nieuwe initiatieven ter leegstandbestrijding, multifunctioneel gebruik van de publieke infrastructuur met aandacht voor een versterkte samenwerking tussen publieke en private diensten...

Non-subsidiabel:

- Andere PDPO III-maatregelen zijn prioritair ten opzichte van de maatregel ‘uitvoering lokale ontwikkelingsstrategieën’. Indien een promotor steun kan krijgen via een andere PDPO-maatregel (bijv. EIP, VLIF, Bedrijfsadvies, demonstratieprojecten, opleiding in de landbouw...), dient hij/zij het project bij de andere maatregel in te dienen. Deze regel geldt niet ten opzichte van de maatregelen ‘Versterken omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland’ en ‘Plattelandsontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving’, aangezien de Leader-maatregelen in dit verband als prioritair worden gecategoriseerd.
- Een bedrijf in oprichting kan maximaal 70 000,00 euro steun ontvangen vanuit Leader.
- Dorpskernvernieuwingen zijn niet subsidiabel binnen het PDPO-programma.

Begunstigden:

De Plaatselijke Groep in oprichting heeft volgende categorieën begunstigden bepaald:

- publiekrechtelijke rechtspersonen (gemeenten, openbare instellingen, provincies*...)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de private sector (vzw's, stichtingen)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de publieke sector (bv. OCMW's, intercommunales, autonome overheidsbedrijven)
- coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (CVBA) met een sociaal oogmerk of actief op vlak van natuur- en landschapszorg
- non-profitorganisaties zonder rechtspersoonlijkheid (feitelijke verenigingen)

*Maximaal 5,00% van de middelen die gedurende de volledige programmaperiode 2014-2020 voorzien zijn voor de betrokken provincies voor de maatregel ‘Uitvoering Lokale ontwikkelingsstrategie’ kan worden toegekend aan de betrokken provinciale diensten.

*De Vlaamse gemeenschap, het Vlaams Gewest en de respectievelijk verzelfstandigde agentschappen zijn uitgesloten van subsidiëring.

Maximale projectkost:

- 1 000 000,00 euro voor investeringsprojecten en dienstverleningsprojecten

Cofinancieringspercentage:

- maximaal 65,00% - De Plaatselijke Groep in oprichting houdt zich het recht voor een lager percentage toe te kennen
- Investerings- en dienstverleningsdossiers die een totale projectkost van 230 769,23 euro overschrijden kunnen slechts een maximumcofinanciering toegekend worden tot 150 000,00 euro
- de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien

Financieringsplan:

- Indicatief: 12,5% - 238 009,79 euro

Resultaatsgebieden:

- Ondersteuning van basisvoorzieningen in de dorpskernen: 3

3.4.2 Thema 2: Bodem- en waterbeheer

3.4.2.1 Maatregel 1: Verbeteren van de bodemkwaliteit en –beheer

Doel en relatie:

Deze maatregel geeft uitvoering aan de doelstelling “het faciliteren van een duurzame groei van de agrarische sector”. Door het verbeteren van de bodemkwaliteit en –beheer stimuleert de Plaatselijke Groep in oprichting de duurzame ontwikkeling van de land- en tuinbouwsector.

Beschrijving:

De Plaatselijke Groep in oprichting wil met deze maatregel bijdragen aan de duurzame ontwikkeling door in te zetten op de aspecten bodemkwaliteit en koolstofgehalte. Hierbij wordt gedacht aan de demonstratieve voorlichting van innovatieve technieken en machines die een positieve bijdrage leveren aan bodemkwaliteit en koolstofgehalte. Ook aandacht voor nieuwe en verbeterde beschermingsmaatregelen tegen knolcyperus en kennisdeling inzake deze problematiek is aan de orde. Daarnaast worden pilootprojecten ondersteund die nieuwe technieken of machines optimaliseren en introduceren bij de land- en tuinbouwers. De Plaatselijke Groep in oprichting wil ook in het bijzonder aandacht besteden aan cross-overs tussen de verschillende aspecten, zoals duurzame bodembewerkingsmachines en –technieken die eveneens bijdragen aan de weerbaarheid van de bodem ... Om verschillende problemen gestructureerd aan te pakken wil de Plaatselijke Groep in oprichting ook inzetten op samenwerkingsverbanden die inspelen op de genoemde aspecten van duurzaam bodembeheer. Ook het gegroepeerd beheer en aanpak van problemen komt hier aan bod.

Mogelijke voorbeeldprojecten zijn: demonstratieprojecten bodembeheer (bv. ploegloos telen...), pilootprojecten ter verhoging van het koolstofgehalte, pilootprojecten die de fysische en biologische weerbaarheid van de bodem verhogen, initiatieven die landbouwers ondersteunen op probleempcelen voor knolcyperus, verdichting of lage weerbaarheid tegen ziekten, pilootprojecten

duurzame bemesting (bv. rijbemesting...), piloot- en demonstratieprojecten innovatieve groenbemesters, innovatieve teeltrotatie...

Begunstigden:

De Plaatselijke Groep in oprichting heeft volgende categorieën begunstigden bepaald:

- publiekrechtelijke rechtspersonen (gemeenten, openbare instellingen, provincies*...)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de private sector (vzw's, stichtingen)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de publieke sector (bv. OCMW's, intercommunales, autonome overheidsbedrijven)
- coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (CVBA) met een sociaal oogmerk of actief op vlak van natuur- en landschapszorg
- non-profitorganisaties zonder rechtspersoonlijkheid (feitelijke verenigingen)

*Maximaal 5,00% van de middelen die gedurende de volledige programmaperiode 2014-2020 voorzien zijn voor de betrokken provincies voor de maatregel 'Uitvoering Lokale ontwikkelingsstrategie' kan worden toegekend aan de betrokken provinciale diensten.

*De Vlaamse gemeenschap, het Vlaams Gewest en de respectievelijk verzelfstandigde agentschappen zijn uitgesloten van subsidiëring.

Non-subsidiabel:

- Andere PDPO III-maatregelen zijn prioritair ten opzichte van de maatregel 'uitvoering lokale ontwikkelingsstrategieën'. Indien een promotor steun kan krijgen via een andere PDPO-maatregel (bijv. EIP, VLIF, Bedrijfsadvies, demonstratieprojecten, opleiding in de landbouw...), dient hij/zij het project bij de andere maatregel in te dienen. Deze regel geldt niet ten opzichte van de maatregelen 'Versterken omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland' en 'Plattelandontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving', aangezien de Leader-maatregelen in dit verband als prioritair worden gecategoriseerd.
- Een bedrijf in oprichting kan maximaal 70 000,00 euro steun ontvangen vanuit Leader.
- Indien er een gelijktijdige thematische projectoproep wordt georganiseerd in het kader van EIP operationele groepen én het project is subsidiabel onder de EIP voorwaarden, kan de desbetreffende promotor niet indienen bij Leader en dient hij/zij doorverwezen te worden naar het EIP-programmasecretariaat.
- Acties ten behoeve van landbouwers ter voorbereiding van een beheerovereenkomst (bijv. Water) of om tegemoet te komen aan de vergroening komen niet in aanmerking voor steun.

Maximale projectkost:

- 1 000 000,00 euro voor investeringsprojecten en dienstverleningsprojecten

Cofinancieringspercentage:

- maximaal 65,00% - De Plaatselijke Groep in oprichting houdt zich het recht voor een lager percentage toe te kennen
- de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien

Financieringsplan:

- Indicatief 13,33% - 253 814,97 euro

Resultaatsgebieden:

- Aantal sensibiliseringsacties inzake bodem: 2
- Aantal acties ter verbetering van het bodemleven: 3
- Aantal acties ter verbetering van het koolstofgehalte: 3
- Aantal acties tegen knolcyperus: 1

3.4.2.2 Maatregel 2: Verbeteren van de waterkwaliteit en -kwantiteit

Doel en relatie

Deze maatregel geeft uitvoering aan de doelstelling “het faciliteren van een duurzame groei van de agrarische sector”. Door het verbeteren van waterkwaliteit en –kwantiteit ondersteunt de Plaatselijke Groep in oprichting de duurzame ontwikkeling van de land- en tuinbouwsector.

Beschrijving

De Plaatselijke Groep in oprichting wil aandacht besteden aan de kwaliteit en kwantiteit van het oppervlakte- en grondwater. Er wordt enerzijds ruimte gemaakt voor piloot- en demonstratieprojecten die de aanwezigheid van nutriënten, gewasbeschermingsmiddelen en andere chemische verontreinigingen in oppervlaktewater en grondwater reduceren. Anderzijds wil de Plaatselijke Groep in oprichting door middel van gerichte en gestructureerde projecten waterconservering stimuleren als maatregel ter stimulering van duurzaam waterbeheer en ter bestrijding van wateroverlast. De Plaatselijke Groep in oprichting zet hiermee in op brongerichte maatregelen en niet in op civiele werken ter bestrijding van wateroverlast zoals wachtbekkens tenzij kan aangetoond worden dat deze voor landbouwkundig gebruik zijn. Zowel op vlak van waterkwaliteit als –kwantiteit zijn projecten mogelijk die inspelen op oppervlaktewater dan wel op grondwater.

Mogelijke voorbeeldacties zijn: waterconservering, stuwpeilbeheer, beekrandenbeheer in kader van waterkwaliteit, maatregelen ter bevordering van oppervlaktekwaliteit, maatregelen ter bevordering van grondwaterkwaliteit...

Begunstigden

De Plaatselijke Groep in oprichting heeft volgende categorieën begunstigden bepaald:

- publiekrechtelijke rechtspersonen (gemeenten, openbare instellingen, provincies*...)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de private sector (vzw's, stichtingen)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de publieke sector (bv. OCMW's, intercommunales, autonome overheidsbedrijven)
- coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (CVBA) met een sociaal oogmerk of actief op vlak van natuur- en landschapszorg
- non-profitorganisaties zonder rechtspersoonlijkheid (feitelijke verenigingen)

*Maximaal 5,00% van de middelen die gedurende de volledige programmaperiode 2014-2020 voorzien zijn voor de betrokken provincies voor de maatregel 'Uitvoering Lokale ontwikkelingsstrategie' kan worden toegekend aan de betrokken provinciale diensten.

*De Vlaamse gemeenschap, het Vlaams Gewest en de respectievelijk verzelfstandigde agentschappen zijn uitgesloten van subsidiëring.

Non-subsidiabel:

- Andere PDPO III-maatregelen zijn prioritair ten opzichte van de maatregel ‘uitvoering lokale ontwikkelingsstrategieën’. Indien een promotor steun kan krijgen via een andere PDPO-maatregel (bijv. EIP, VLIF, Bedrijfsadvies, demonstratieprojecten, opleiding in de landbouw...), dient hij/zij het project bij de andere maatregel in te dienen. Deze regel geldt niet ten opzichte van de maatregelen ‘Versterken omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland’ en ‘Plattelandsontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving’, aangezien de Leader-maatregelen in dit verband als prioritair worden gecategoriseerd.
- Een bedrijf in oprichting kan maximaal 70 000,00 euro steun ontvangen vanuit Leader.
- Indien er een gelijktijdige thematische projectoproep wordt georganiseerd in het kader van EIP operationele groepen én het project is subsidiabel onder de EIP voorwaarden, kan de desbetreffende promotor niet indienen bij Leader en dient hij/zij doorverwezen te worden naar het EIP-programmasecretariaat.
- Acties ten behoeve van landbouwers ter voorbereiding van een beheerovereenkomst (bijv. Water) of om tegemoet te komen aan de vergroening komen niet in aanmerking voor steun.
- Verenigde landbouwers in een CVBA die voor een voorgestelde actie in aanmerking komen bij de PDPO-maatregel niet-productieve investeringen, kunnen geen beroep doen op subsidie onder de maatregel ‘2 verbeteren van de waterkwaliteit en –kwantiteit’.

Maximale projectkost

- 1 000 000,00 euro voor investeringsprojecten en dienstverleningsprojecten

Cofinancieringspercentage

- maximaal 65,00% - De Plaatselijke Groep in oprichting houdt zich het recht voor een lager percentage toe te kennen
- de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien

Financieringsplan

- Indicatief 13,33% - 253 814,97 euro

Resultaatsgebieden

- Aantal sensibiliseringsacties inzake water: 2
- Aantal acties ter verbetering van de waterkwaliteit: 5
- Aantal acties ter verbetering van het waterconservering: 3

3.4.2.3 Maatregel 3: Kennisoverdracht ter bevordering van het gebruik van duurzame technieken en processen in het kader van bodem- en waterbeheer

Doel en relatie

Deze maatregel geeft uitvoering aan de doelstelling “het faciliteren van een duurzame groei van de agrarische sector”. Door het verbeteren van waterkwaliteit en –kwantiteit maakt de Plaatselijke Groep in oprichting een duurzame ontwikkeling van de land- en tuinbouwsector in de regio mogelijk.

Beschrijving

De Plaatselijke Groep in oprichting wil initiatieven ondersteunen die investeren in kennisoverdracht van duurzame landbouwtechnieken en –processen. In het bijzonder gaat de aandacht naar pilootprojecten die informatie over duurzame innovatieve technieken, teelten en processen overbrengen naar de landbouwsector.

Mogelijke voorbeeldacties zijn: innovatieve kenniscirkels, spin-offtechnieken uit biologische en andere duurzame landbouwvormen, pilootprojecten inzake demonstratie proefveldresultaten, online platformen, demonstratieprojecten duurzame landbouw...

Begunstigden

De Plaatselijke Groep in oprichting heeft volgende categorieën begunstigden bepaald:

- publiekrechtelijke rechtspersonen (gemeenten, openbare instellingen, provincies*...)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de private sector (vzw's, stichtingen)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de publieke sector (bv. OCMW's, intercommunales, autonome overheidsbedrijven)
- coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (CVBA) met een sociaal oogmerk of actief op vlak van natuur- en landschapszorg
- non-profitorganisaties zonder rechtspersoonlijkheid (feitelijke verenigingen)

*Maximaal 5,00% van de middelen die gedurende de volledige programmaperiode 2014-2020 voorzien zijn voor de betrokken provincies voor de maatregel 'Uitvoering Lokale ontwikkelingsstrategie' kan worden toegekend aan de betrokken provinciale diensten.

*De Vlaamse gemeenschap, het Vlaams Gewest en de respectievelijk verzelfstandigde agentschappen zijn uitgesloten van subsidiëring.

Non-subsidiabel:

- Andere PDPO III-maatregelen zijn prioritair ten opzichte van de maatregel 'uitvoering lokale ontwikkelingsstrategieën'. Indien een promotor steun kan krijgen via een andere PDPO-maatregel (bijv. EIP, VLIF, Bedrijfsadvies, demonstratieprojecten, opleiding in de landbouw...), dient hij/zij het project bij de andere maatregel in te dienen. Deze regel geldt niet ten opzichte van de maatregelen 'Versterken omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland' en 'Plattelandontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving', aangezien de Leader-maatregelen in dit verband als prioritair worden gecategoriseerd.
- Een bedrijf in oprichting kan maximaal 70 000,00 euro steun ontvangen vanuit Leader.
- Indien er een gelijktijdige thematische projectoproep wordt georganiseerd in het kader van EIP operationele groepen én het project is subsidiabel onder de EIP voorwaarden, kan de desbetreffende promotor niet indienen bij Leader en dient hij/zij doorverwezen te worden naar het EIP-programmasecretariaat.
- Acties ten behoeve van landbouwers ter voorbereiding van een beheerovereenkomst (bijv. Water) of om tegemoet te komen aan de vergroening komen niet in aanmerking voor steun.
- Verenigde landbouwers in een CVBA die voor een voorgestelde actie in aanmerking komen bij de PDPO-maatregel niet-productieve investeringen, kunnen geen beroep doen op subsidie onder de maatregel '2 verbeteren van de waterkwaliteit en –kwantiteit'.

- Begunstigden die een structurele ondersteuning via KRATOS ontvangen komen niet in aanmerking voor subsidie onder maatregel 3 ‘Kennisoverdracht ter bevordering van het gebruik van duurzame technieken en processen in het kader van bodem- en waterbeheer’, tenzij de kennisoverdracht geen betrekking heeft op de KRATOS-adviesmodules.

Maximale projectkost

- 1 000 000,00 euro voor investeringsprojecten en dienstverleningsprojecten

Cofinancieringspercentage

- maximaal 65,00% - De Plaatselijke Groep in oprichting houdt zich het recht voor een lager percentage toe te kennen
- de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien

Financieringsplan

- Indicatief 13,33% - 253 814,97 euro

Resultaatsgebieden:

- Aantal kennisdelingacties: 5
- Aantal demonstratieacties: 5

3.4.3 Thema 3: Landbouw- en natuureducatie

3.4.3.1 Maatregel 1: Verbeteren van het aanbod landbouw- en natuureducatie

Doel en relatie:

Deze maatregel geeft uitvoering aan de doelstelling “het versterken van het draagvlak tussen landbouwer, landschapsbouwer en plattelandsgebruiker”. Landbouw- en natuureducatie versterkt het draagvlak door het informeren en sensibiliseren over landbouw en natuur aan een breed doelpubliek. Een breed en kwalitatief educatief aanbod zorgt dat deze informatie en sensibilisatie op maat van elke doelgroep kan gebeuren.

Beschrijving:

De Plaatselijke Groep in oprichting ondersteunt het opbouwen van netwerken van aanbieders van educatieve landbouw- en natuuractiviteiten. Ervaring en beleving staan centraal bij het uit te bouwen netwerk. Ook de ondersteuning en begeleiding van reeds actieve en nieuwe aanbieders om hun aanbod te activeren, verbeteren en te optimaliseren krijgt de volledige steun.

De aanmaak van didactisch materiaal, ook in digitale vorm, is eveneens een aandachtspunt, net als het tot stand brengen van educatieve activiteiten en leertrajecten in de nabije omgeving van of in samenwerking met scholen.

Voorbeeldacties: opzetten van een netwerk kijkboerderijen, inschakelen begeleiders bij het aanbieden van activiteiten, educatieve leer- en schooltuinen, creatie lespakketten, online platformen lesvoorbereidingen...

Begunstigden:

De Plaatselijke Groep in oprichting heeft volgende categorieën begunstigden bepaald:

- publiekrechtelijke rechtspersonen (gemeenten, openbare instellingen, provincies*...)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de private sector (vzw's, stichtingen)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de publieke sector (bv. OCMW's, intercommunales, autonome overheidsbedrijven)
- coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (CVBA) met een sociaal oogmerk of actief op vlak van natuur- en landschapszorg
- non-profitorganisaties zonder rechtspersoonlijkheid (feitelijke verenigingen)

*Maximaal 5,00% van de middelen die gedurende de volledige programmaperiode 2014-2020 voorzien zijn voor de betrokken provincies voor de maatregel 'Uitvoering Lokale ontwikkelingsstrategie' kan worden toegekend aan de betrokken provinciale diensten.

*De Vlaamse gemeenschap, het Vlaams Gewest en de respectievelijk verzelfstandigde agentschappen zijn uitgesloten van subsidiëring.

Non-subsidiabel:

- Andere PDPO III-maatregelen zijn prioritair ten opzichte van de maatregel 'uitvoering lokale ontwikkelingsstrategieën'. Indien een promotor steun kan krijgen via een andere PDPO-maatregel (bijv. EIP, VLIF, Bedrijfsadvies, demonstratieprojecten, opleiding in de landbouw...), dient hij/zij het project bij de andere maatregel in te dienen. Deze regel geldt niet ten opzichte van de maatregelen 'Versterken omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland' en 'Plattelandsontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving', aangezien de Leader-maatregelen in dit verband als prioritair worden gecategoriseerd.
- Een bedrijf in oprichting kan maximaal 70 000,00 euro steun ontvangen vanuit Leader.

Maximale projectkost:

- 1 000 000,00 euro voor investeringsprojecten en dienstverleningsprojecten

Cofinancieringspercentage:

- maximaal 65,00% - De Plaatselijke Groep in oprichting houdt zich het recht voor een lager percentage toe te kennen
- de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien

Financieringsplan:

- Indicatief 17,5% - 333 213,71 euro

Resultaatsgebieden:

- Opzetten educatieve landbouw- en natuurnetwerken: 1
- Begeleidingsacties: 2
- Aanmaak didactisch materiaal: 3

3.4.3.2 Maatregel 2: Het ondersteunen van belevingsvolle en educatieve activiteiten en belevingselementen naar het grote publiek

Doel en relatie:

Deze maatregel geeft uitvoering aan de doelstelling “het versterken van het draagvlak tussen landbouwer, landschapsbouwer en plattelandsgebruiker” door het ondersteunen van belevingsvolle en educatieve activiteiten en belevingselementen naar het grote publiek.

Beschrijving:

De Plaatselijke Groep in oprichting kiest ervoor om ook belevingsvolle en educatieve activiteiten te ondersteunen die nieuw zijn in het Leader-gebied en zullen voortgezet worden. Het informeren en sensibiliseren van het grote publiek is immers ook van belang om de kloof tussen landbouwer en plattelandsgebruiker te dichten. Ook het aanbrenge van educatieve belevingselementen die openstaan naar het brede publiek zijn van belang, om zo ook een laagdrempelig permanent aanbod te ontwikkelen. Ook gebiedsgerichte geïntegreerde educatieve projecten die de belevingswaarde van het platteland verhogen en die een katalysatoreffect hebben op andere reguliere domeinen kunnen op de steun van de Plaatselijke Groep in oprichting rekenen.

Voorbeeldacties: leer- en wandelpaden, educatieve vrijetijdsproducten, evenementen...

Begunstigden:

De Plaatselijke Groep in oprichting heeft volgende categorieën begunstigden bepaald:

- publiekrechtelijke rechtspersonen (gemeenten, openbare instellingen, provincies*...)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de private sector (vzw's, stichtingen)
- non-profitorganisatie met rechtspersoonlijkheid uit de publieke sector (bv. OCMW's, intercommunales, autonome overheidsbedrijven)
- coöperatieve vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (CVBA) met een sociaal oogmerk of actief op vlak van natuur- en landschapszorg
- non-profitorganisaties zonder rechtspersoonlijkheid (feitelijke verenigingen)

*Maximaal 5,00% van de middelen die gedurende de volledige programmaperiode 2014-2020 voorzien zijn voor de betrokken provincies voor de maatregel 'Uitvoering Lokale ontwikkelingsstrategie' kan worden toegekend aan de betrokken provinciale diensten.

*De Vlaamse gemeenschap, het Vlaams Gewest en de respectievelijk verzelfstandigde agentschappen zijn uitgesloten van subsidiëring.

Non-subsidiabel:

- Andere PDPO III-maatregelen zijn prioritair ten opzichte van de maatregel 'uitvoering lokale ontwikkelingsstrategieën'. Indien een promotor steun kan krijgen via een andere PDPO-maatregel (bijv. EIP, VLIF, Bedrijfsadvies, demonstratieprojecten, opleiding in de landbouw...), dient hij/zij het project bij de andere maatregel in te dienen. Deze regel geldt niet ten opzichte van de maatregelen 'Versterken omgevingskwaliteit en vitaliteit van het platteland' en 'Plattelandsontwikkeling door samenwerking met de stedelijke omgeving', aangezien de Leader-maatregelen in dit verband als prioritair worden gecategoriseerd.
- Een bedrijf in oprichting kan maximaal 70 000,00 euro steun ontvangen vanuit Leader.

Maximale projectkost:

- 1 000 000,00 euro voor investeringsprojecten en dienstverleningsprojecten

Cofinancieringspercentage:

- maximaal 65,00% - De Plaatselijke Groep in oprichting houdt zich het recht voor een lager percentage toe te kennen
- de promotoren dienen zelf minimum 15,00% eigen financiering te voorzien
- Investerings- en dienstverleningsdossiers die een totale projectkost van 230 769,23 euro overschrijden kunnen slechts een maximumcofinanciering toegekend worden tot 150 000,00 euro

Financieringsplan:

- Indicatief 17,5% - 333 213,71 euro

Resultaatsgebieden:

- educatieve evenementen: 2
- belevingselementen: 5

3.5 Samenwerking

Naast de 'bottom-up' werking en de verdere uitwerking van een sterk plaatselijk netwerk, uit de Plaatselijke Groep ook haar geloof in samenwerking met zowel transnationale als interterritoriale plattelandsgebieden.

De Plaatselijke Groep in oprichting is er van overtuigd dat plattelandsgebieden via samenwerking meer synergie en leereffecten kunnen bereiken voor alle gestelde doelstellingen, namelijk 'inzetten op een sterke en dynamische gemeenschap', 'faciliteren van een duurzame groei van de agrarische sector' en het 'het versterken van het draagvlak tussen landbouwer, landschapsbouwer en plattelandsgebruiker'. De Plaatselijke Groep in oprichting zoekt in haar samenwerking binnen deze doelstellingen dan ook naar gezamenlijke actie met concreter resultaten en/of naar de uitwisseling van ervaring met tastbare resultaten.

De Plaatselijke Groep Kempen en Maasland heeft in de afgelopen programmaperiode (PDPOII 2007-2013) het samenwerkingsproject 'Kempense landbouwers in de weer voor een duurzaam waterbeheer' uitgevoerd in samenwerking met PG Midden-Kempen beweegt, Agrobeheercentrum Eco² en watering De Dommelvallei.

De PG Kempen en Maasland is de leadpartner in dit samenwerkingsproject. Het project heeft als doel landbouwers en beleidsmakers te sensibiliseren met betrekking tot duurzaam watergebruik.

Het project heeft 5 hoofddoelstellingen gerealiseerd, namelijk:

- sensibiliseren van landbouwers en het opzetten van pilootacties;
- interactie en kennisuitwisseling tussen boeren en betrokken partners in de 2 Leadergebieden rond duurzaam waterbeheer;
- stimuleren van samenwerking en opzetten van structuren voor duurzame continuering;
- sensibiliseren van plattelandsbewoners m.b.t. duurzaam waterbeheer door landbouwers;
- sensibiliseren van beleidsmakers m.b.t. duurzaam waterbeheer door landbouwers.

3.6 Doelgroepen

De Plaatselijke Groep in oprichting wil er in de eerste plaats zijn voor de totale bevolking van het Leader-gebied. Toch legt elk thema nog een bijkomende focus op specifieke doelgroepen.

Binnen de doelstelling 'inzetten op een sterke en dynamische gemeenschap' en het thema 'leefbare dorpen' wil de Plaatselijke Groep in oprichting inzetten op sociale inclusie via ontmoetingen. Hierbij wordt er ook gericht op ouderen, eenpersoonshuishoudens, alleenstaanden, werkloze jongeren en nieuwe bewoners. Deze en potentiële bewoners wil de Plaatselijke Groep in oprichting ook blijven ondersteunen met het voorzien van een goed voorzieningenaanbod in de kleine kernen.

Binnen de doelstelling 'faciliteren van een duurzame groei van de agrarische sector' en het thema 'bodem- en waterbeheer' wil de Plaatselijke Groep in oprichting zich enerzijds richten naar landbouwers, anderzijds ook naar plattelandsgebruikers en –bewoners. Dit om zowel het bodem- en waterbeheer te verbeteren als om hieromtrent de nodige informatie te verstrekken.

Dit laatste sluit aan bij de doelstelling 'het versterken van het draagvlak tussen landbouwer, landschapsbouwer en plattelandsgebruiker' en het thema 'landbouw- en natuureducatie'. Kinderen en adolescenten vormen de doelgroep in de schoolgerichte educatieve acties, gezinnen, grootouders en plattelandsgebruikers zijn de doelgroep in de vrijetijdsgerichte educatieve acties.

3.7 Duurzaam karakter

Bevordering van duurzame ontwikkeling is een doelstelling die maatschappelijk breed wordt gedragen en ondersteund. De Plaatselijke Groep in oprichting komt in de uitvoering van zijn lokale ontwikkelingsstrategie met nadruk terug op dit aspect. Het probeert duurzame ontwikkeling op zowel programma-, project- als beoordelingsniveau daadwerkelijk te stimuleren zodanig dat de ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie, de mogelijkheden voor toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien niet in gevaar brengt.

Het duurzame karakter komt dan ook in de volle breedte van het programma terug. Het streven van de Plaatselijke Groep in oprichting naar een competitief, duurzaam en veerkrachtig platteland kent hier dan ook zijn vertaalslag in een economische, ecologische en sociale component.

Het inzetten op een warme en veerkrachtige gemeenschap, waarbij de leefbaarheid van het platteland versterkt wordt, is een investering in sociaal weefsel en sociale duurzaamheid. Het ondersteunen van vrijwilligers, het doorbreken van het sociaal isolement en het ondersteunen van basisvoorzieningen in dorpskernen zijn voorbeelden van investeringen in People.

Het ondersteunen van een duurzame ontwikkeling van de land- en tuinbouwsector zoekt innovatieve antwoorden die niet alleen deze generatie dienen, maar ook volgende. Deze aanpak leidt tot meer innovativiteit en biodiversiteit, ook naar een verbetering inzake klimaatverandering en milieu. De Plaatselijke Groep in oprichting streeft ernaar om een verbetering in ecologische en economische duurzaamheid uit te dragen. Het stimuleren van bodemleven, het verhogen van het koolstofgehalte van de bodem, de vermindering van het gebruik van kunstmest, het verminderen van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en aandacht voor niet-kerende grondbewerkingen zijn duidelijke voorbeelden van een duurzame Profit.

Het verkleinen van de kloof tussen landbouwer en plattelandsgebruiker verhoogt bewustzijn, respect en begrip voor omgeving en milieu. Een verhoogd maatschappelijk bewustzijn heeft bijgevolg een belangrijk positief effect op de ecologische duurzaamheid. Het aanmaken van didactisch materiaal, het opzetten van educatieve netwerken, het aanbrengen van belevingsevenementen en het ondersteunen van evenementen zijn goede voorbeelden van investeringen in Planet. Zij dragen bij aan het groeiende bewustzijn in de particuliere professionele omgeving. De Plaatselijke Groep streeft ernaar om maximaal rekening te houden met ecologische voordelen.

Naast de programmatische nadruk, is er ook een projectmatige focus. Duurzaamheid wordt als een horizontaal principe doorgetrokken binnen de lokale ontwikkelingsstrategie en de uitvoering ervan. Promotoren dienen in hun cofinancieringsaanvraag aan te geven op welke manier hun project duurzaam is en hoe deze duurzaamheid bereikt zal worden. Hierna zal ook in de beoordeling van projecten rekening gehouden worden met duurzaamheid aangezien dit een beoordelingscriterium is. Op economisch gebied wordt het criterium 'versterking van werkgelegenheid en lokale economie' tevens meegenomen.

3.8 Innovativiteit

De Plaatselijke Groep in oprichting moedigt nieuwe en vernieuwende initiatieven aan en bouwt voort op eigen ervaringen en die van andere plattelandsgebieden om nieuwe en vernieuwende initiatieven mogelijk te maken in het eigen Leader-gebied. De Plaatselijke Groep in oprichting trekt dit door in al haar doelstellingen.

Promotoren dienen in hun projectaanvraag de innovativiteit van hun project te motiveren. Innovativiteit zal ook een beoordelingscriterium zijn bij de goedkeuring van projecten. Bottom-up werking zorgt ervoor dat de uitgevoerde projecten door het gebied en op maat van het gebied zijn, hetgeen een significant verschil vormt met ander beleid en programma's.

3.9 Overdraagbaarheid

Het aspect 'overdraagbaarheid' wordt door de Plaatselijke Groep in oprichting meegenomen in de volledige breedte van haar lokale ontwikkelingsstrategie. Niet alleen wil het inzetten op het verspreiden van de ontwikkelde plattelandsprocessen en –methodieken binnen de eigen lokale ontwikkelingsstrategie, ook wil het actoren binnen het eigen netwerk de kans geven om ontwikkelde processen en methodieken van andere plattelandsgebieden te piloteren binnen het eigen Leader-gebied. De Plaatselijke Groep in oprichting zet dan ook in op het opbouwen van netwerken en delen good practices.

Hiernaast is er ook een projectmatige focus. Promotoren dienen in hun cofinancieringsaanvraag aan te geven op welke manier hun project overdraagbaar is en hoe deze overdraagbaarheid bereikt zal worden. Overdraagbaarheid zal bij de toewijzing van cofinanciering van de projecten ook als beoordelingscriterium gebruikt worden.

3.10 Complementariteit

3.10.1 Doelstelling 2

Het Doelstelling 2-programma 2014-2020 is van toepassing op gans Vlaanderen. Het EFRO-budget bedraagt ca. 173,5 miljoen euro, inclusief de extra middelen voor de Geïntegreerde Territoriale Investing-Limburg (45,2 miljoen euro inclusief technische bijstand); verder kan Limburg beroep doen op de algemene middelen in het programma.

Voor het grondgebied Limburg zijn drie prioritaire assen van toepassing:

- prioritaire as 1 – Innovatie, onderzoek en technologische ontwikkeling
- prioritaire as 2 – Versterken van concurrentievermogen van KMO's
- prioritaire as 3 - Bevorderen van de overgang naar een koolstofarme economie

Voor de voorbereiding van de operationele programma's (EFRO, ESF, ELFPO, EFZMV) werd telkens een werkgroep voorzien, samengesteld uit de direct betrokken administraties. De trekkers hiervan zijn eveneens vertegenwoordigd in de andere werkgroepen met het oog op de nodige kruisbestuiving en afstemming. De trekkers van deze werkgroepen maken tevens deel uit van de ambtelijke werkgroep, belast met de voorbereiding van de partnerschapsovereenkomst en de

algemene coördinatie en geïntegreerde werking tussen de diverse operationele programma's. Deze ambtelijke werkgroep zal tijdens de programmaperiode blijven fungeren als platform voor verdere afstemming tussen de fondsen en OP's (regelgeving, subsidiabiliteit, controle en audit, informatie en communicatie,....)

Wat de afstemming met het ELFPO specifiek betreft, dient opgemerkt dat in het kader van het EFRO - programma geen specifieke plattelandsacties of projecten worden voorzien. Ingeval van twijfel met betrekking tot bepaalde aspecten van ingediende projectvoorstellen, zal afstemming plaats vinden met de bevoegde autoriteiten van de respectievelijke programma's, met het oog op het uitsluiten van dubbele financiering. Dit zal eveneens worden gewaarborgd door het voorzien van een vertegenwoordiging van de minister bevoegd voor Landbouw of van het beleidsdomein bevoegd voor Landbouw en Visserij in het Comité van Toezicht van het EFRO-programma en vice versa.

3.10.2 Interreg IV A-programma van de Euregio Maas-Rijn

Op basis van de kansen en behoeften zoals geschetst in de gebiedsanalyse, hebben de programmapartners in de Grensregio Vlaanderen-Nederland vier thematische doelstellingen geselecteerd. De resultaten van alle te selecteren projecten dragen bij aan de realisatie van de Europa 2020-strategie, zoals de Europese uitdagingen zich in de Grensregio manifesteren. Binnen de (budgettaire) capaciteiten van het programma wordt ingezet op het initiëren en stimuleren om ontwikkeling in de gewenste richtingen aan te wakkeren. Met de focus op specifieke grensoverschrijdende componenten van de geselecteerde investeringsprioriteiten is het programma in beginsel complementair aan andere programma's van de Europese Structuur- en Investeringsfondsen (ESI), in het bijzonder de (regionale) operationele programma's voor EFRO en ELFPO. Ook hier geldt evenwel dat op veel beleidsgebieden meer dan één EU-instrument middelen kan verschaffen ter verwezenlijking van de doelstellingen van de Europa 2020-strategie. De Grensregio erkent het belang om de complementariteit tussen de verschillende EU-instrumenten op nationaal en regionaal niveau in kaart te brengen en te benutten, zowel in de plannings- als in de uitvoeringsfase.

Door verschillende structuren en werkwijzen wordt hier invulling aan gegeven:

- De lidstaten België en Nederland voorzien in structuren voor coördinatie tussen de fondsen, zoals beschreven in hun respectieve partnerschapsovereenkomsten;
- De lidstaten staan eveneens in voor de coördinatie met nationale instrumenten en zien erop toe dat het programma additioneel is aan hun eigen beleid.
- De programmapartners zijn ook betrokken bij andere ESI-programma's in hun gebied. De vertegenwoordigers van deze programmapartners verzorgen binnen hun organisaties verspreiding van informatie en de borging van complementariteit;
- Naast de ESI-programma's is overlap mogelijk met de communautaire programma's. Gezien de thematische keuzes in het OP, zal deze overlap zich vooral voordoen ten aanzien van Horizon2020 en Life+. Vanuit de Grensregio zullen alle oproepen tot projectvoorstellen worden bezorgd aan de nationale contactpunten van deze programma's in België en

Nederland. Wanneer een oproep raakt aan een ander communautaire programma, zal deze ook aan het contactpunt van dat programma worden bezorgd.

3.10.3 INTERREG V A Grensregio Vlaanderen-Nederland

Voor de nieuwe programmaperiode van het INTERREG V A Grensregio Vlaanderen-Nederland programma (2014-2020) werden 4 thema's uitgekozen met daarbij 9 verschillende specifieke doelstellingen. Hierbij kan gesteld worden dat complementariteit met het voorgestelde LEADER-programma duidelijk aanwezig is. De Grensregiothema's Innovatie, Energie en Arbeidsmarkt beogen doelstellingen en projectpromotoren die duidelijk afgebakend zijn van de voorgestelde LEADER-thema's en doelgroepen, zoals het stimuleren van industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling (kennisinstellingen), de valorisatie van kennis en innovatie door industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling (bedrijven i.s.m. kennis- en onderzoeksinstellingen), het bevorderen van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie (bedrijven, openbare infrastructuur), het promotien van innovatie voor CO₂-arme technologieën en het verbeteren van de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de grensregio. Het thema Milieu is tevens opgenomen in het Grensregioprogramma en vermeldt ook bodem als sub-thema, maar hierbij dient opgemerkt te worden dat zowel de financiële draagwijdte als het geografische bereik van de grensoverschrijdende Grensregioprojecten, als hefboom voor ontwikkeling binnen deze regio, van een andere grootorde is dan het LEADER-programma. In deze zin kan dus vastgesteld worden dat ook binnen het thema Milieu de complementariteit tussen beide programma's gewaarborgd blijft.

Tabel 29: overzicht thema's en doelstellingen INTERREG V A Grensregio Vlaanderen-Nederland (2014-2020)

Thema's	Doelstellingen
Innovatie	<ul style="list-style-type: none"> • Stimuleren van industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling door uitbreiding van onderzoeksinfrastructuur en samenwerking tussen kennisinstellingen. • Valorisatie van kennis en innovatie door industrieel onderzoek en experimentele ontwikkeling, via samenwerking tussen bedrijven onderling en met kennis- en onderwijsinstellingen
Energie	<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie in bedrijven • Bevorderen van energie-efficiëntie en hernieuwbare energie in openbare infrastructuur, inclusief de woningbouwsector • Promotie van innovatie voor CO₂-arme technologieën
Milieu	<ul style="list-style-type: none"> • Beschermen, bevorderen en herstellen van biodiversiteit, bodem en ecosysteemdiensten • Innovatie voor de verbetering van het milieu en een efficiënte omgang met hulpbronnen • Het bevorderen van efficiënte omgang met hulpbronnen in het (industriële) bedrijfsleven door het stimuleren van aanpassing van productieprocessen
Arbeidsmarkt	<ul style="list-style-type: none"> • Verbeteren van de aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt in de grensregio

3.11 Gelijke Kansen

Het gelijke kansenprincipe is grondwettelijk verankerd. De Plaatselijke Groep in oprichting zal dan ook een non-discriminatiebeleid voeren, zowel in haar eigen werking als in de uitvoering van de lokale ontwikkelingsstrategie. Er wordt geen onderscheid gemaakt in gender, ras of etnische afkomst, godsdienst of overtuiging, handicap, leeftijd of seksuele geaardheid.

Op projectniveau neemt de Plaatselijke Groep in oprichting de aandacht voor gelijke kansen mee in haar beoordeling.

3.12 Kritische succesfactoren

De uitvoering van een lokale ontwikkelingsstrategie is een traject dat samen met vele publieke én private partners wordt doorlopen.

Enkele belangrijke succesfactoren zijn:

1. Hefboomprojecten

De Plaatselijke Groep in oprichting wil sterk inzetten op hefboomprojecten. Deze projecten met een innovatieve inslag slaan bruggen tussen verschillende beleidsdomeinen en getuigen van een lange termijnvisie.

Het Leader-secretariaat begeleidt mee deze projectconcepten en –aanvragen en reikt hierin partners en ideeën aan om breed gedragen hefboomprojecten te realiseren. Ook de Technische Werkgroep neemt hierin, net zoals de Plaatselijke Groep, vanuit haar multidisciplinaire samenstelling, een waardevolle adviserende rol op.

2. Beperkte bestuurskracht

Het Leader-gebied bevat een aantal kleinere lokale besturen waarvan de bestuurskracht als beperkt beschouwd kan worden. Een beperkte schaalgrootte of een kleinere bestuurskracht kan een lokaal bestuur ervan weerhouden projecten op te starten, in te dienen of goed op te volgen.

De provincie Limburg heeft als eerstverantwoordelijke goede contacten met haar lokale besturen en stelt haar expertise ter beschikking van de lokale besturen. Hiernaast vormt de goede samenwerking binnen de gebiedsgerichte werking tussen het provinciaal plattelandsloket en het Leadersecretariaat een meerwaarde om deze lokale besturen met waardevolle projectideeën extra te ondersteunen in het uitwerken van projectaanvraagformulieren en de projectbegeleiding.

3. Financiële en administratieve belasting van promotoren

Projectpromotoren hebben vaak het gevoel te worden geconfronteerd met vele administratieve verplichtingen, die de uitvoering van hun project remmen en bemoeilijken. Voor promotoren met kleinere financiële reserves en middelen kan het voorfinancieren van de projectkosten lastig zijn eens het project in een gevorderd stadium is.

Het Leadersecretariaat probeert alle promotoren daarom zo goed mogelijk bij te staan bij de tweejaarlijkse declaratie en biedt hier begeleiding op maat aan. Promotoren met beperkte financiële reserves kunnen, indien zij betalingsmoeilijkheden verwachten, vragen om hun declaratiedossiers versneld te laten behandelen en uitbetalen. Ook is er voor hun de mogelijkheid, om in overleg met de Vlaamse Landmaatschappij, een extra declaratieronde aan te vragen.

4. Gebiedsgerichtheid

Het huidige ontwikkelingsprogramma is algemeen van aard en opgesteld conform het geldende getrapte beleidskader. De gebiedsgerichte invulling van dit kader met concrete regio-specifieke projectrealisaties die inspelen op de SWOT-analyse opgesteld in deze lokale ontwikkelingsstrategie is een kritische succesfactor.

De thema's en maatregelen impliceren dan ook een gebiedsgerichte invulling. Aangezien Kempen en Maasland bijvoorbeeld eerder een problematiek inzake waterconservering (voor landbouwdoeleinden) kent, zal de invulling van het thema 'bodem- en waterbeheer' zich dus eerder op deze problematiek concentreren en dus een gebiedsgerichte invulling garanderen. Daarnaast is de Plaatselijke Groep samengesteld uit lokale actoren, die het gebied door en door kennen. Aangezien de Plaatselijke Groepen de projectconcepten en projectaanvraagformulieren behandelen waken zij over de gebiedsgerichtheid. Bovendien is 'gebiedsgericht maatwerk' een selectiecriteria. Ook het Leader-secretariaat wendt haar gebiedsexpertise aan om dit selectiecriteria te hanteren.

3.13 Traject

Het publiek-privaat participatief traject in het kader van de opmaak van de lokale ontwikkelingsstrategie is als volgt verlopen:

- D.d. 2014-06-20: Startvergadering grote stuurgroep
- D.d. 2014-07-01: Kleine stuurgroep: planning, aanpak en thematische brainstorm
- D.d. 2014-08-18: Kleine stuurgroep: studie en SWOT
- D.d. 2014-08-26: Kleine stuurgroep: studie en SWOT
- D.d. 2014-09-10: Werkgroep Bodem- en waterbeheer
- D.d. 2014-09-16: Werkgroep Landbouw- en natuureducatie
- D.d. 2014-09-17: Werkgroep Leefbare dorpen
- D.d. 2014-10-06: Kleine stuurgroep: Studie en SWOT, Provinciaal beleid, doelstellingen, maatregelen
- D.d. 2014-12-10: Slotvergadering grote stuurgroep

Voor de startvergadering hebben alle lokale besturen binnen de gebiedsafbakening een uitnodiging ontvangen. Daarnaast zijn volgende publieke en private actoren uitgenodigd:

ABS, Eco² Agrobeheercentrum, Boerenbond Limburg, Landelijke Gilden Limburg, KVLV, CAW Limburg, Rimo Limburg, Innovatiesteunpunt, VAC, Agropolis, PVL vzw, Biotechnicum, De Wroeter Arbeidscentrum, De Winning/Groenwerk vzw, Regionaal Landschap Lage Kempen, Regionaal Landschap Kempen en Maasland

Volgende leden hebben zich aangemeld voor de kleine stuurgroep:

- Lambert Schoenmaekers: Regionaal Landschap Kempen en Maasland

- Ilse Ideler: Regionaal Landschap Lage Kempen
- Jessie Vantricht: Landelijke Gilden
- Guido Vrolix: Welzijnsregio Noord-Limburg
- Kristof Odeur: De Winning
- Michaël Vanbriel: Eco² Agrobeheercentrum
- Katrien Boeraeve: Plattelandsklassen vzw
- Rudi Bloemen: RIMO Limburg
- Jeanine Vandormael: KVLV
- Van der Flaas Joris: Dienst Landbouw en Platteland provincie Limburg
- Meykens Geoffrey: Dienst Landbouw en Platteland provincie Limburg

Ook voor de slotvergadering hebben alle lokale besturen binnen de gebiedsafbakening een uitnodiging ontvangen. Voortgaand op de aanwezigheid van de uitgenodigde actoren en op de samenstelling van de reeds bestaande en het voorstel tot nieuwe Plaatselijke Groep, hebben volgende actoren een uitnodiging ontvangen:

Toerisme Limburg vzw, Landelijke Gilden, BB-Consult vzw, KVLV, Steunpunt Groene Zorg vzw, Plattelandsklassen vzw, Regionaal Landschap Kempen en Maasland, Regionaal Landschap Lage Kempen, Natuurpunt vzw, PVL, ERSV Limburg – Streektafel Noord-Limburg, ERSV Limburg – Streektafel Maasland, Rimo Limburg, Groenwerk/De Winning vzw, Labor Ter Engelen vzw, CAW Limburg vzw, VLM Limburg, UNIZO vzw, Welzijnsregio Noord-Limburg, D. Bros vzw, Eco² Agrobeheercentrum

De verslagen van de vergaderingen zullen worden bijgevoegd.

Bijlages:

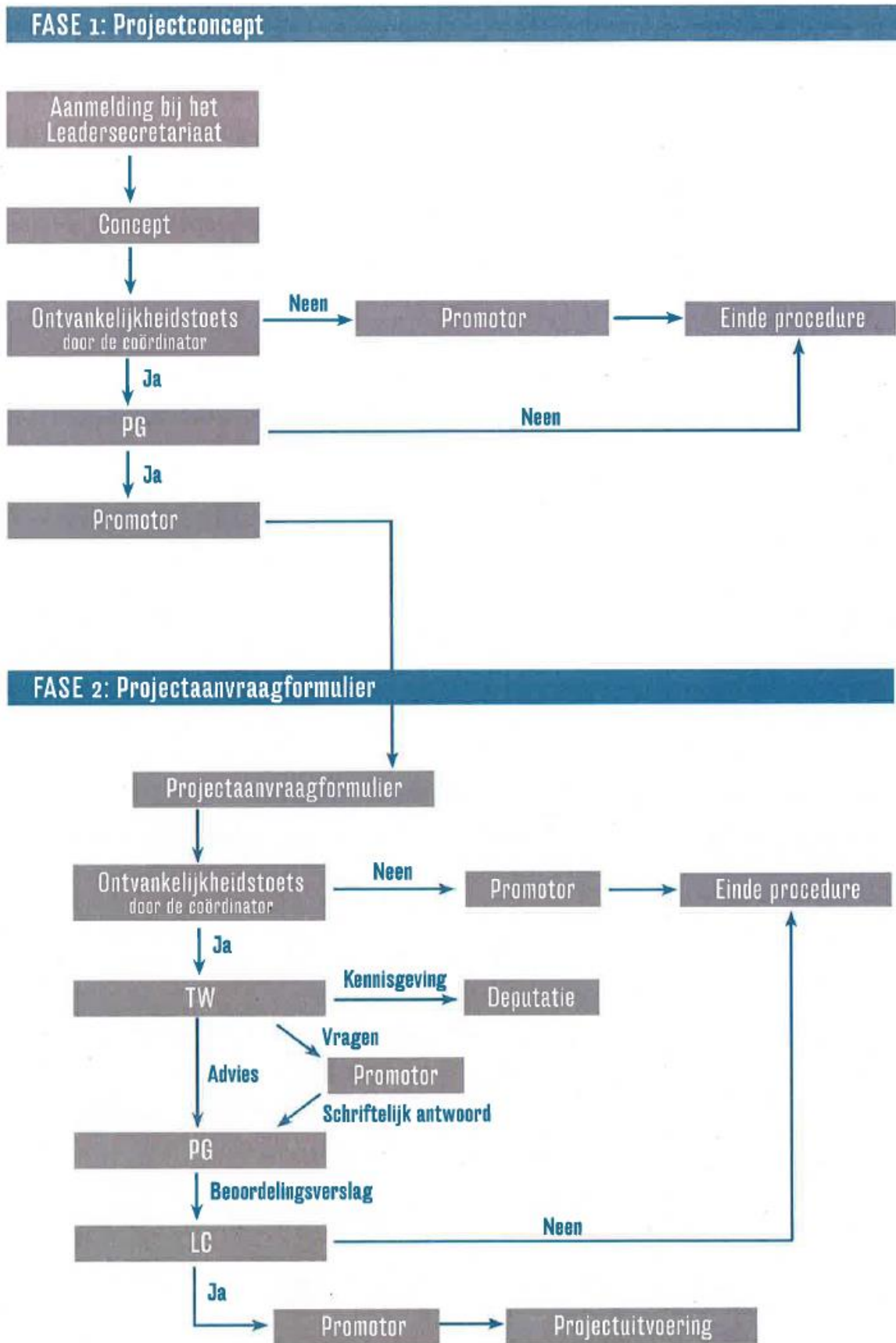
Bijlage 1 : Stroomdiagram selectieprocedure

Bijlage 2: Technisch advies VLM

Bijlage 3: Kaart met situering voorgestelde Leader-gebied binnen het Vlaamse Gewest

Bijlage 4 : detailkaart van het voorgestelde Leader-gebied (1:100 000)

Bijlage 1 : Stroomdiagram selectieprocedure

Bijlage 2: Kaart met situering voorgestelde Leader-gebied binnen het Vlaamse Gewest (ADSEI gegevens 2011/2012)

Leadergebied Kempen en Maasland
PDPO III 2014-2020

Legende

- fusiegemeenten van Vlaanderen
- PG Kempen en Maasland

1:400.000

Bijlage 3: kaart van het voorgestelde Leadergebied binnen de provincie Limburg

